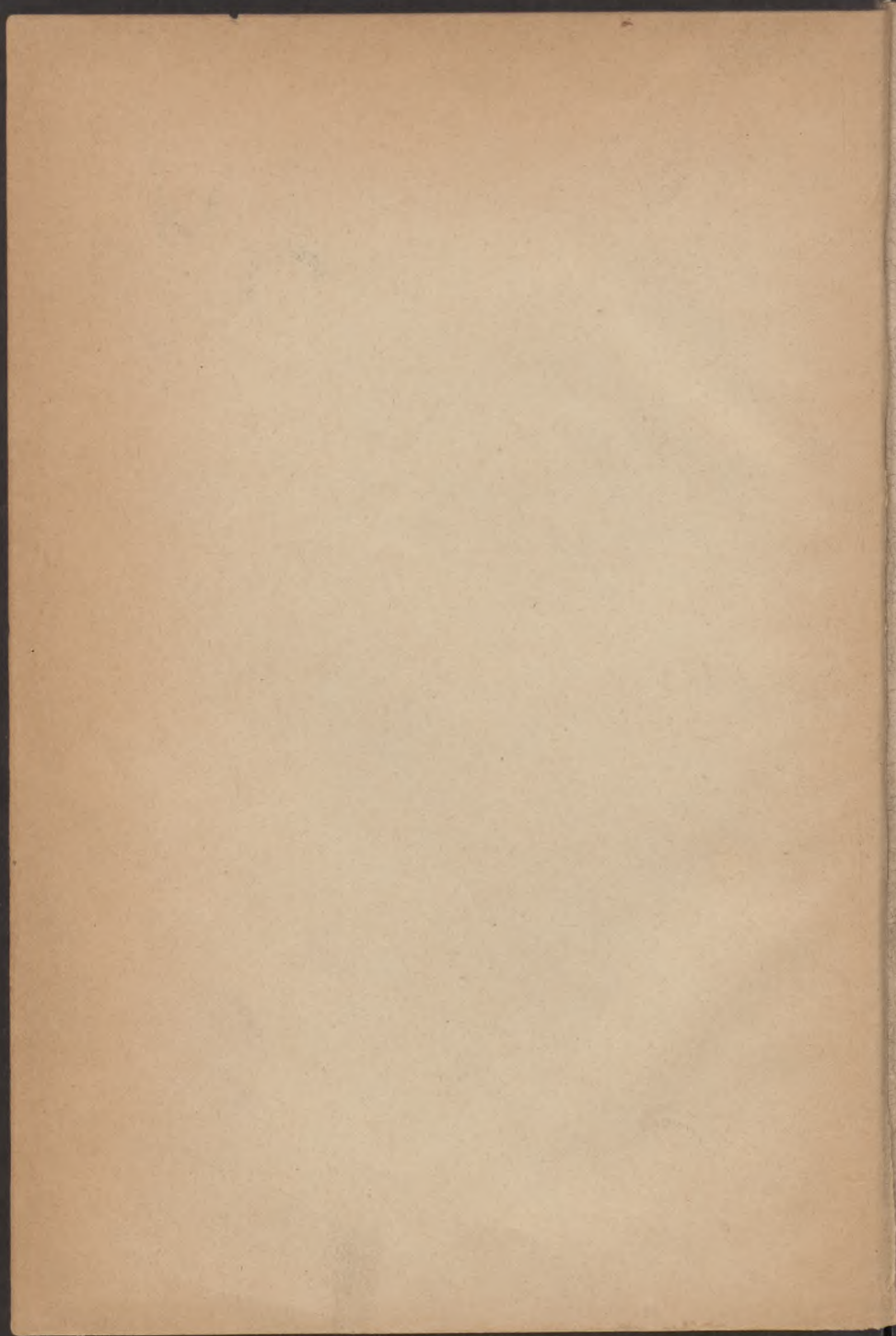


ÉRTÉKES
HATÁRÓK

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

E. R.
3/10/23



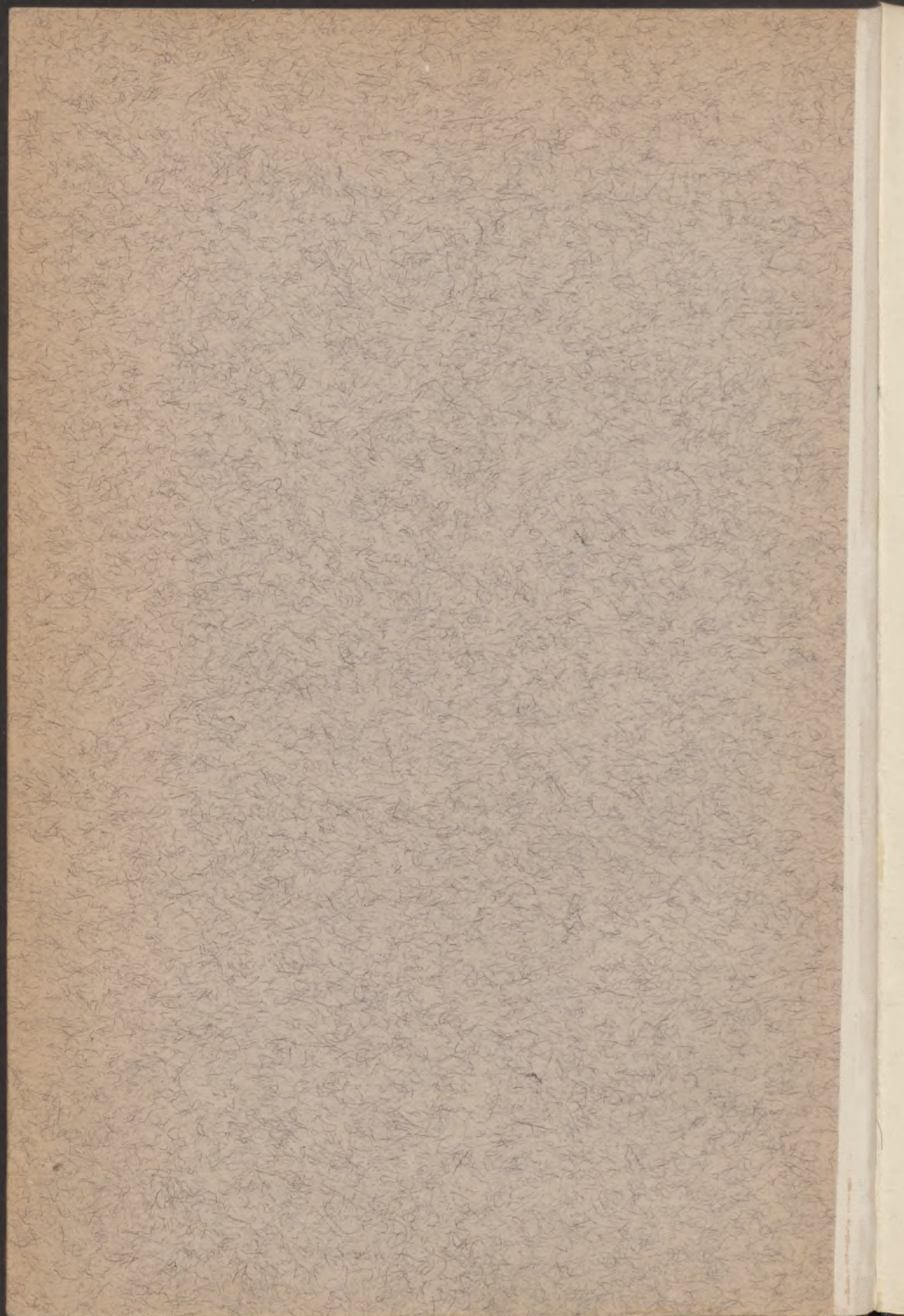


34

Herczeg Ferenc
NAPVÁROS

W

Budapest
Singer és Wolfner kiadása



HERCZEG FERENC MUNKÁI



NAPVÁROS

HERCZEG FERENC
MUNKÁI

Napváros

MAGYART A
MAGYARNAK



BUDAPEST 1912.
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

HERCZEG FERENC

Napváros

MAGYART A
MAGYARNAK



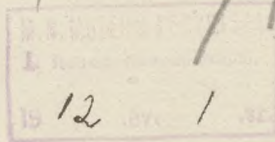
BUDAPEST 1912.
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

~~P. 2. könyv
830 20/26~~

Minden jogot fenntartunk



11585/49



Napváros.

I.

Nona városában nincsen galamb, sem veréb, csak varju.

A város ott lapul meg, mélyen lenn, az ezer-öles, barna tufaszakadás tövében. A régiek építették oda kénbányák fölé és kapzsiságukban nem bánták, hogy a hegy elveszi tőlük a napfényt és a levegőt. Nona városát sohasem éri a napsugár. Olyan fekete, nyirkos és fülledt, mintha mély pincében állana. Sokemeletű vártornyok, lépcsősen egymás fölé ágaskodó ciklopsfalak és szédítő mélységű árkok rekesztik el a szorost. A nonaiak nem harciasak, de van pénzük és azért fülig beásták magukat kőfalak közé.

A város utcái keskenyek és girbe-görbék, a szűkmellű, hórihorgas polgárházak teli vannak tapasztva fecskefészek-erkélyekkel. Egy-egy sikátor hosszú, kongó bolthajtások alatt vezet el,

a fekete falívekről rozsdás láncon iromba vaslámpások függnék alá, távoli zugokban pedig szentelt mécsesek pislognak. Néhol váratlanul me-redek nyergű hídra ér az ember, a híd alól elő-rohan a zugó Nona-folyó fekete vize, hogy azután nyilsebesen, mint az üldözött kigyó, megint bele-vesse magát valami ásító bolthajtás torkába.

A nonai mestereknek valami beteges gyönyörűségük telhetik az emberek ijesztgetésében, erre vall legalább, hogy a házereszekről vízköpő ördögök, majmok és halálfejek vigyorognak le az utcára, az ajtók fölött förtelmes kősárkányok bontogatják denevérszárnyukat, az oszlopokra pedig pikkelyes kigyótestek csavarodnak és varangyok kúsznak.

Az utcai árkádok alól vasrácsos odukba lehet látni, a hol sápadtarcu, vaksi pince-emberek szorgoskodnak. Az egész város teli van fojtó bőr-, len- és szurokszaggal, mert a nonaiak ősidóktól fogva híres mesteremberek.

A nonaiak világhódító ősök sarjadékai, évszázadok óta azonban elcsenevészedett a testük és a lelkük. Dohos pincéikben a penészgomba és a babonás félelem rügyezik. A keresztények Istenét imádják, ő nekik azonban ez a bosszuállás rettenetes istene, aki dögvészt és ellenséget küld a városokra. Vallásuk a halálfélelem fogvacogtató víziója. Templomaik teli vannak a

szenvedés és a gyász szörnyü képeivel. Ezeknek ábrázolásában utolérhetetlenek a nonai meseterek.

Isten után a városi tanácsot rettegik leginkább. A tanács a rektori palota öles kőfalai mögött ül, mint a prédára éhes pók, kémkedésének láthatatlan szálai pedig behálózzák az egész várost. A tanács azt akarja, hogy polgárainak élete legyen tiszta, szürke és alázatos, mint a novemberi nap. A csillogó selyemkelmék és az aranykelyhek, melyek a nonai műhelyekben készülnek, vásárra kerülnek, de városi polgár nem használhatja azokat. Nona másnak termi a maga virágait. A férfiaknak fekete posztóruhát kell viselniök és jaj a polgárnőnek, aki megmutatja az utcának a haját, vagy a fedetlen vállát. A nonai nők, fiatalok és aggok, bő apácaköntösben, nagy főkötővel és a körmükig érő ruhaujjal járnak.

És aki keménynek találja a törvényt, az gondoljon a bakótoronyra, ahol a világ leggazdagabb kínzóeszköz-gyűjteményét őrzik.

Alkonyatkor a leáldozó nap félórára előbukkan a két hegyfal közül és odasüt a bástyarétre. A levegő ilyenkor mozdulatlan, minden fűszál és falevél olyan piros, mintha vérbe mártották volna, a város ablakai pedig vakító tűzfényben izzanak, mint az óriás drágakövek. A nonai mormoták

most előbújnak oduikból és kivonulnak a bástyák elé.

A fonnyadt arcu öregek, az álmodozó szemű ifjak és a vértelen ajku nők csendesen tipegnek fel-alá. A kis gyermekek épp úgy vannak öltöztetve, mint az öregek, az orruk is olyan hosszú és szomorú, a viselkedésük is olyan higgadt.

Mikor a nap letűnik, ifjak és vénék elnémulnak, nyugat felé fordulnak és figyelmesen nézik az ég alján ellobbanó tüzet. A városban megszólalnak az esti harangok és a mormoták dideregre bukdácsolnak sötét oduik felé.

A szöges kaput becsapják, a hidat fölvonják és a kopár réten úrrá lesz az éjjeli szél.

II.

Filippa, a nonai nagyrektor leánya, sötétes, enyhe őszi hajnalon a tenger felé ment. Szőrkámszát viselt törékeny testén és mezitláb járt. Lassan, vánszorogva ment, az éles kavics sokszorosán megsebezte fehér lábát. Útjában mormogó hangon imádkozott. Egy cselédasszony és két fegyveres szolga kísérte.

A nagy dögvész óta fogadalom kötötte a leányt, hogy minden hónapban elzarándokol a tengerparti Boldogasszony kápolnájához.

Nona egy óra járásnyira esik a tengertől. Az út oda a folyó partján kanyarog.

Midőn a zarándokok kiértek a keskeny hegyszorosból, a víz zúgása elcsendesedett és a folyó lagunává szélesedett. A keleti égboltozat már lilavörös tűzben izzott, a laguna párafüggőnye mögött ébredezni kezdett a vizivad, ami olyan érces hangzavarral járt, mintha egy láthatatlan város harangjai kongának.

Egyszerre ijedten kalapálni kezdett Filippa szíve. Egy lovasember bukkant ki a magas nád-ból. A csótáros nagy csataménjén olyan hatalmas és idegen volt, mint a mesevilág hírnöke. Három gyalogos is volt vele. Hosszutagu, pompás ruháju, kevély ifjak, a fegyvereik megcsillantak a fölkelő nap tűzében.

A lovas fölemelte keztyüs jobbát és hangos szóval mondta:

— Én Leif vagyok, a napvárosi kapitány legkisebbik fia. Én téged, nonai Filippa, most magammal viszlek apámuram palotájába.

A leány megdermedt a rémülettől. Sem megmoccanni, sem szólni nem tudott. Annyit látott csak, hogy a nonai szolgák ész nélkül eliramodnak, a kísérő asszonya pedig térdre roskad és sikoltozni kezd, mintha karóba húznák. Egyik gyalogos legény fölkapta és nyeregbe adta a hab-

könnyű leányt, a lovas magához ölelte és elvágatott vele.

Ez a Leif, az antinonai normann kapitánynak, Vas Drogonak legkisebbik fia, még húsz esztendőse volt. Hosszu növésű, széles vállu, inas legény, mint a normann rablók valamenynyien. A haja lenszőke, a nap szinte fehérre szívtá, ami különösen illett barnapiros arcához. A szürke szeme olyan mosolygós volt, mint a fiatal leányé.

A rabló most megszólalt:

— Félesztendő óta meglestem minden utadat, Filippa. Kétszer jártam várostokban, hogy tisztességgel a feleségemmé tegyelek, de édesapád elzáratta előlem palotája kapuját. Drogo apám is lelovagolt Nonába, harminc csatlós kísérte, de a rektor nem bocsátotta a színe elé. Tegnap így szólt hozzám Drogo úr: Ha nem adják, hát vedd el!

Filippa mozdulatlanul feküdt a normann kemény karjában. A pilláit erősen lehunyta és buzgón imádkozott magában. Később lopva fölpillantott és meglátta, hogy a tenger partján lovagolnak. A tenger acélkék volt, az afrikai szél párhuzamos tajtéksávokat hengergetett tükrén. Messzi künn sárga normann-vitorlák vonultak.

Ekkor újból megszólalt a rabló és Filippa

hirtelen lehunyta a szemét és megint imádkozni kezdett.

— Nálunk odafönn vannak szép leányok, szebbek, mint nálatok Nonában, — mondta Leif. — Nekem azonban nem kellenek, nekem te kellesz csak, mert hasonlítasz a tengerparti Madonnához. Te mindig sápadt vagy és szomorú, ha sokáig rád néz az ember, megfájdul a szíve, épp úgy, mint a Boldogasszony képe előtt. De fogadom, hogy odafönn Napvárosban ki fog pirosozni az arcod és megtanulsz mosolyogni.

A leány szíve ekkor oly erősen dobogott, hogy Filippa az ezüstpikkelyes páncélon keresztül is érezhette.

Most már megszólalt a leány is. Most már tudta, hogy mit kell mondania. A Madonna megvilágosította elméjét.

— A hatalmadban vagyok, Leif, de esküszöm az igaz Istenre, hogy soha életemben több szót nem fogsz tőlem hallani. Ez volt az utolsó szavam.

Megint lehunyta a szemét és nem bánta már, akármi lesz is vele. A rabló azonban föl sem vette ezt a szörnyű beszédet, hanem nevetve mondta:

— Én pedig esküszöm, hogy a csókjaim meg fogják nyitni a szádat, Filippa!

Meredek lejtőn haladtak fölfelé, zöldelő ter-

rászok és árnyékos szőlőlugasok között. Előttük. a domb tetején állott Napváros, a reggeli verőfényben ragyogva, mint a királyi korona.

III.

Vagy száz esztendővel ezelőtt telepedtek meg itt a normann hajósok. Az ég tudná, honnan cseppentek ide. A rég elpusztult ősi Antinona romjai fölé építették az ő új városukat. A normaniai ma is Antinonának nevezték, a normannok azonban a maguk nyelven Napvárosnak.

A partról nézve olyan volt, mint egy nagy lovagvár. A vörös kőbástyák fölé íves ablaku fehér tornyok és gyöngyszínű kupolák emelkedtek. A bástyatornyokra aranyzöld folyondár kúszott föl, a felső falakról pedig virágzó pompában bólongattak a leanderfák. A tenger szele égőszínű zászlókat lengetett a kapuk fölött, a vakító kék ég méhében föl kavart csillagrajként keringtek a napvárosi galambok.

A normannok részben istenfélő kalózok voltak, akik százlábu, piros gályákon kergették a pogány nagyhasu vitorlásait, részben pedig idegen királyok zsoldjában vitézkedtek. Pelyhesállu ifju kalandoraik lapos tarisznyával a hátukon mentek világgá, hogy azután sok év multán. ha kedvezett nekik a hadiszerencse, szolgálkkal

és paripákkal, mint nyakláncos, biborpalástos főemberek térjenek haza. Nem egy nagy hajóskapitány és dúsgazdag condottiere tanyázott oda-fönn. Ezek azután palotákat építettek a városban és márványoszlopok árnyékában itták a rubin- és topázsinü bort, mely a hegyi szőlőkben termett.

Az antinonaiak ugyanannak a keresztény Istennek építenek templomokat, mint a nonaiak, de azért az ő vallásuk mégis egészen más, mint amazoké.

A templomaik teli vannak az erő és a szépség szimbolumaival, fegyverekkel és hadi zászlókkal, édesen mosolygó szűz asszonyok, komoly szép arkangyalok és délceg szent lovagok képmásaival. Isten tiszteletére fölvirágozzák az ol-tárokat és selyemlobogók alatt, harsogó zeneszóval járvák be a várost. A férfiak bő harci zsákmányért, a nők pedig szerelmi boldogságért imádkoznak. Az övök a harcok Istene, aki megjutalmazza a bátorságot és megátkozza a gyávaságot; az ő Istenük jó atya és azt akarja, hogy a gyermekei legyenek boldogak.

A napvárosi házak tele vannak tarka szőnyegekkel, fegyverekkel, drága edényekkel. Az ifjak bársonyban járnak, a nők pedig, az aranyhaju és fehérfogu, a szilaj tánckedvűkről híres antinonai nők, sistergő selyemben, meztelen vál-

lakkal, fölemelt fejjel sétálnak a terrászokon. Szüretkor mind hazajönnek a hadigályák és akkor énekszótól és lantpengéstől hangos a szőlőhegy. A normann suhancok olykor vad ujjongásukkal és fegyverek zajával verik föl a város csendjét, hogy könnyítsenek mámoros életkedvükön, melyet a forró napfény öntött ereikbe.

IV.

A rabló édesapja, Vas Drogo, palotájának kapujában fogadta az érkezőket. Egyenes és erős volt még, akár a hajóárbóc. Őszülő rőt sörénye vastag fürtökben omlott a vállára, két szemöldöke közé kemény redőt vésett, szája szögletét lefelé görbítette a férfias gög.

A kapitány és fiai — Leif a kilencedik volt — derült csodálkozással szemlélték Filippát, mint az oroszláncsalád barlangjába tévedt nyulacskát. Ők bizony más párt szántak az ő vasinu kölyküknek, nem ilyen sápadt szentet. Drogo azonban mégis megszólította a leányt. Filippa süketen és vakon állott előtte, nem válaszolt, nem is nézett rá.

Az öreg ekkor kicsinylően legyintett a kezével és elment. Az ajtóból mégis visszaszólt:

— Mikor én elraboltam magamnak a megboldogult feleségemet, agyon kellett vernem két

fivérét és föl kellett perzselnem a városukat. Azért mégis holtáig hű és engedelmes feleségem volt. Te, Filippa leányom, egy hétig sírhatsz és imádkozhatsz, akkor azután el fogod járni a menyasszony táncát.

Leif sógornői közül két fiatal asszonyt adtak Filippa mellé, részben a tisztesség kedvéért, részben azért, hogy el ne illan hasson. A normann asszonyok rajta voltak, hogy tőlük telhetőleg fölvidítsák vendégüket. Az erőlködésük azonban kárba veszett. Filippa istenteleneknek tartotta a szerelmi dalaikat és ledérnek a kecses táncukat. Nem nyult a nyalánkságokhoz, melyekkel megkínálták és hiába hoztak neki arannyal himzett selyemköntösöket, ő nem akarta levenni a kámszáját, sőt azt sem engedte meg, hogy topánt húzzanak a lábára. Ha pedig ifju Leif vitézségéről és jó szívéről beszéltek neki, betapasztotta a fülét a tenyerével, hogy ne halljon semmit.

Napközben a palota márványudvarán volt az asszonytársaság, a selyem árnyékvető ponyva alatt. A ponyva sárga volt és meleg arany visszfényt vetett a nők arcára. A ciszterna körül tarkatollu, szúrós szemű madarak ültek, melyeket távoli országokból hoztak a gályák. Filippa gyűlöletesnek találta ezt a helyet, mivel néhány meztelen márványasszony állott benne. Ezeket a fehér bálványokat maga Vas Drogo zsákmányolta,

mikor még a görög szigetek közt kalandozott. A normann hölgyek tiszta, mosolygó szemmel nézték a szobrokat, a nonai leány azonban fülíg pirult, valahányszor a pillantása arra tévedt.

Leif mindennap meglátogatta menyasszonyát. Mindennap más köntöst vett magára és egyik pompásabb volt, mint a másik, a fáradsága azonban hiába való volt, mert Filippa rögtön lehúnyta a szemét, amint megismerte lépteit és nem is nyitotta ki mindaddig, míg Leif el nem ment. Az ifju mindennap hozott magával ajándékot, hol valami drága ruhát, hol valami ékszer, amit azután a leány lába elé tett, végül pedig, mivel nem sikerült Filippát megszólaltatnia, bús mosollyal az ajkán elment megint.

Egyik holdas éjjel hárfajáték és férfihang éneke szólalt meg a nonai leány ablaka alatt. Filippa megismerte Leif hangját. Olyan édes, gyöngéd és szenvedélyes dal volt, mintha szerelmes éjjeli madár szölongatná a párját. Az ablak nyitva volt, az enyhe tengeri szél megdagasztotta a se-lyemfüggönyt és magával hozta a hegylejtőn növő borókabokrok fűszeres illatát. A leány szíve megdobbant félálmban és mohó gyönyörűséggel hallgatta a dalt. De aztán fölriadt, megrémült a tulajdon ellágyulásától, kiugrott ágyából, levetette magát a feszület előtt és hajnalig bűnbánóan imádkozott.

Hedvig, a fiatal normann asszony, aki vele aludt a szobában, nem tudta mire vélni ezt a dolgot.

V.

Egyszer félelmetes hangzavar verte föl hajnali álmából. Valami ütemes, érces döngés, melytől megremegett a talaj, mintha talpig vasba öltöztetett góliátok topognának az utcán. Közbe bivalytüdejű és mély basszushangu kórus gyermekesen együgyű és mégis vérforralóan energikus harci éneket dörmögött.

Rézüstököt vertek, kürtök búgtak, lármaharang kongott. Fegyverre!

A normann asszonyok már mindent tudtak. Jönnék a nonaiak! Derékhadjukat az elisszai pogány szaracénok alkotják, akiket zsoldjába fogadott a rektor.

Filippa az ablakhoz sietett, mely a felső bástyafalra nyílt. Az ég alja ezüstszürkén világított, fönny megkésített éjjeli felhők úsztak, lenni pedig, a nonai szorosnál tüskés fekete hernyókként kúsztak elő a kopjás csapatok. Egy óráig is ott állott az ablakban, megvárta az utóhadat is, melynek bivalyos fogatai óriás és bárdolatlan csatagépeket hurcoltak, kődobókat, faltörő kosokat, ostromtornyokat.

Ime, Nona, az árnyékváros, elküldte fekete

embereit, hogy visszavívják leányát a Napvárosból!

A harci mámor, mely betöltötte a levegőt, váratlanul pezsgésbe hozta Filippa vérét is. Térdre vetette magát a falon függő nagy feszület előtt és az indulattól remegve kiáltotta:

— Erős Isten, igazságos Isten, te el fogod tiporni a sátán fejét!

Ez volt az első szó, amit tőle a normann aszszonyok hallottak. A szép Hedvig, aki pedig mindig édesen hizelegte körül a nonai leányt, most szúros szemmel mérte végig.

— Miben reménykedel? — kérdezte kevélyen. — A férfaink halomra fogják ölni barátait. Ha pedig mégis győznének a tieid, akkor a város romjai alá fogunk temetkezni valamennyien, te is velünk.

A nonaiak hozzáfogtak az ostromhoz, még pedig nonai módszer szerint, lassan, óvatosan, lépésről-lépésre haladva, hideg számítással. Embert alig is látni a bástyák előtt, az ellenség árkokban kúszik, rőzsefalak mögé lapul. Egy napig eltartott, míg megfészkeltek magukat a szomszédos dombokon, csak azután kezdtek dolgozni a dobógépek, óriás kőgolyókat és égő kátrányos hordókat vetve a városba.

Filippa egy hete volt már a Napvárosban.

— Ma délután lesz az esküvőd! — mondta neki Hedvig.

A leány remegni kezdett egész testében. Ő azt hitte, hogy a harci zűrzavarban meg fognak róla feledkezni. Vas Drogo azonban nem volt az az ember, aki a kapuja előtt üvöltöző szaracénok kedvéért megmásítja szavát.

Az asszonyok szőnyegekkel és virágfüzérékkel díszítették az oszlopos pitvart és akkor sem hagyták abba a munkájukat, midőn egy szálló golyó derékon törte az udvaron álló márvány-asszonyt.

A Boldogasszony azonban meghallgatta Filippa hő imáját és elhárította fejről a végső veszedelmet. Akik lakodalomra indultak, temetéshez érkeztek Vas Drogo palotájába.

Ifju Leif már magára öltötte vőlegényi köntösét, midőn az apja így szólt hozzá:

— Addig is, míg készülődnek az asszonyok, végy magad mellé egy csapatot a cimboráid közül és törd össze azt a kődobót a kopasz dombon.

Leif serege nyeregbe ült és szilaj kiáltozással kicsapott a vízikapun. A nonaiak eszük nélkül megfutottak a lovasok elől s a normann baltások egy-kettőre forgáccsá aprították a hadigépet. Mire az ostromlók összetülkölték seregüket, az ifjak elérték megint a kaput.

Egyikünknek sem volt véres a fegyvere, de

azért mégis akadt sebesültje a kalandnak. Leif nyilat kapott a hóna alá. Tisztában volt vele, hogy a sebe halálos. Ha benne hagyja a nyilat, akkor élélhet még egy félórát, ha kihúzatja, elvérzik két perc alatt. Bajtársai elvitték a kapitány palotájába, ott lefektették az udvaron a sárga selyemsátor alá. A háznép összegyülekezett, Filippát is odahozták.

A sebesült szeme megpihent a leány arcán.

— Nem kell már félned, Filippa, nem veszlek feleségül, — mondta szelid mosollyal.

A leány krétafehér arccal támaszkodott egy oszlopnak és mereven nézte a ciszterna mellett tollaszkodó pávamadarat.

— Egyet azonban mégis kérek tőled, Filippa, — folytatta az ifju. — Ha meg tudod tenni, csókold meg a két szememet, akkor édesebb lesz a pihenésem.

Filippa arca most már vérvörös lett.

— Nem teszed meg? — kérdezte Leif halkán.

A leány hevesen rázta meg a fejét.

— Nos, akkor Isten veled! — szólt keserű mosollyal az ifju.

Többet nem beszélt hozzá, nem is nézett reá. Most már csak a paphoz volt szava, aki mellette térdepelt a földön. Miután elvégezte ezt a dolgát is, a hóna alá nyúlt és kihúzta sebéből a nyilat. Azután egyenesen kinyújtózott és meghalt.

A barátai komor nyugalommal állottak körülötte, az asszonyok sem siránkoztak, bár Hedvig pillája könnyes volt. Filippát leginkább Drogo viselkedése lepte meg. Kilenc fia közül Leifet kedvelte leginkább, a kedvence halála azonban csak annyiban hatott reá, hogy az arca valami lágyabb, szinte derűs kifejezést nyert.

Itt fenn, a napsütéses hegyen, a halál egyáltalában nem látszott olyan borzalmasnak, mint odalenn a nonai pincevárosban. Az antinonaiak láthatólag jóbarátságban voltak vele és ha eljött értük, akkor készségesen letették kezükből a kardot vagy a boros kupát és csengő hangon mondták: megyek uram!

Éjjeli sötétség borult a városra, csak a márványudvaron lobogtak a fáklyák Leif ravatala körül. A normann asszonyok halkán s nyugodtan beszélgetve virrasztottak mellette. Filippával most egyikük sem törődött.

Filippa az emeleti kőlépcsőn ült. Onnan is láthatta a halottat. A szőke fejére rózsakoszorút fontak, a mellén ezüst páncéling csillogott, a viaszsárga kezében hosszú pallosát tartotta. Filippa kereste az ifju arcán a verőfényes mosolyt, a mosolyt, melyet egyedül csak neki tartogatott (Hedvig úgy nevezte: a Filippa-mosoly), de Leif arca hideg, szigorú és gőgös volt. Mintha azt gondolná: Ki törődnék most egy asszonnyal?

VI.

Drogó úr vasból való volt, de olyan szívós és hajlékony vasból, aminőből a mór pengéket kovácsolják. Nem kedvelte a háborút, amelyben semmit sem nyerhet, de sokat veszthet. Egy népnek, amely sűrűn kalandozik a távolban és melynek városa gyakran marad védelem nélkül, különben sem jó, ha maga ellen bősziți szomszédait.

Az éjjel már alkudozott a rektorral. A nonaiak kaptak a békén. Ők ma a pogányokat vezették a normannok ellen, de arra gondoltak, hogy holnap már a normannokra lehet szükségük a szaracénok ellen.

A kötés szerint a rektor elismerte, hogy leánya Leif mátkája volt. A nonaiak és szövetségeseik tehát fölhagynak az ostrommal és haza kotródnak. Az ostromlók elvonulása után Drogo úr illő kísérettel hazaviszi Filippát és átszolgáltatja apjaurának Nona városának kapuja előtt. Filippának, az özvegy-mátkának, néminemű örökség is jár Leif után.

A kötés jó volt, senkit sem alázott meg és mindegyik tábor győztesnek mondhatta magát.

Azután eltemették Leifet. A koporsóját a testvérei vitték. Ahány leány volt Antinonában, a

tipegve járó csöppségtől a délceg normann szűzig, mind lengő fehér ruhában, virágos pártában kísérte, mintha nem is egy ifjút, hanem magát az ifjúságot temetnék. A koporsó után két gyászolót vezetnek, a halott menyasszonyát és a paripáját.

A dóm mögött, virágos kolostorudvar boltíves folyosóján, van a kapitányok temetkezőhelye. A verőfény melegen tűz a nyitott sírra. A papok énekelnek, a virágok körül méhek zümögnek, a tetőn galambok turbékolnak.

Egyszerre — mi volt az? — valaki hangosan és görcsösen zokogni kezdett. Mind odanéztek: a nonai leány volt. Filippa erőt vett magán és szégyenkezve lehajtotta a fejét. Óh, hiszen ő nem a halottat siratja, nem a rablót. Talán a galambbúgás vagy a méhdöngés volt az oka, hogy egyszerre valami nagy, fájdalmas és mégis kimondhatatlanul édes ellágyulás vett erőt rajta.

VII.

Délután haza vitték Filippát. Vagy százan kísérték férfiak és asszonyok, néhány fiatal leány is, valamennyien lóháton. A menetet maga Vas Drogo vezette. Erre az alkalomra letették a gyászt és magukra öltötték legpompásabb ruháikat. A nők arabs himzésű, égő színű selyem köntöseiket

viselték; a normann urak sem öltöztek ezúttal vasha, hanem prémes bársonyba, a fejükre pedig arany abroncsot tettek. A kétkézre való pallosaikat és a jó tűreiket azonban mégis csak magukkal hozták. A paradicsommadarak kevély seregében kis varjúként feketélt Filippa. A csapat után faragott nagy cédrusfaládát hozott egy szekér, a ládában voltak a Filippának szánt ajándékok.

A nap már lemenőben volt, midőn a napvárosiak megpillantották Nona város komor tornyait. A bástyaréten fekete csapatokban ödöngtek a polgárok. Alattomos kíváncsisággal, néma megbotránkozással és mégis fájdalmas irigységgel nézték a normannokat. A nyugtalanságot, melyet a fényes lovascsapat megjelenése keltett, éppen csak az a jóleső gondolat tudta elenyésztetni, hogy ezek az emberek egykor mind a pokolban fognak megbűnhődni azért, hogy szépek és boldogok akartak lenni a földön.

A rektor, egy kacsorru, pohos kis ember, aki úgy tudott beszélni, mint Cicero óta senki, ékes szónoklattal fogadta Drogo urat. A kapitány három szóval válaszolt, egy pillanatra kőkemény, barna tenyerében érezte a rektor tésztás, fehér kezét, azután odaszólt övéinek, hogy induljanak. A napvárosi férfiak a kezükkel integettek, a nők keccses mosollyal meghajoltak a nyergükben, Fi-

lippának azonban egyikük sem mondott istenhozzádot.

A leány ott állott az édesapja mellett és önfeledten bámult a távozó napvárosiak után. Azok megsarkantyúzták paripáikat és vágtatni kezdtek. A nők kibontott haja selyemköpenyeként verdeste vállukat. A búcsuzó nap rájuk szórta biborfényét és a lovascapat szemkápráztató, sohasem látott színpompában tündökölt. Később, az összeszoruló úton, hosszú kígyóvá sodródott, melynek minden pikkelye ragyogó drágakő volt.

Filippa tágranyitott szemmel bámult utánuk. Óh, a nap gyermekeinek nagyon sietős az útjuk, hogy kimeneküljenek a homályból! Most mindjárt fordul az út, akkor el fognak tűnni és ami fény és világosság volt a völgyben, azt mind magokkal viszik! A nap letűnt. Minden elfakult, az emberek arca is.

— Menjünk, Filippa! — szólta a rektor.

Alázatosan szepegő, szomorú arcú emberek sorai között vonultak a városba. Az alacsony kapuboltozat alól, mely olyan förtelmes volt, mint egy óriás varangyszáj, hűvös penészszag csapott Filippa arcába. A házereszekről és erkélyekről, a tornyokról és oszlopfőkről félelmetes torzalakok, vízköpő ördögök, majmok, halálfejek és sárkányok vigyorogtak le a hazatérő leányra.

VIII.

Az ezeröles hegyfal egész Nona városa fölött zsarnokoskodott. A rektori palota igen nagy ház volt, mivel azonban a hegy tövében állott, mégis kicsi viskónak látszott, a benne lakó emberek pedig parányiaknak és gyöngéknek érezték magukat, akár a pincebogarak. Nem is bíztak a nonai rektorok soha a maguk erejében, csak a mérges fufangjukban és felsőbb hatalmak segítségével, amelyért éjjel-nappal könyörögtek.

Filippa ablakaiból nem lehetett az eget látni, csak a nagytemplom fekete falát. A falon harangfülke nyílt, abból a nap minden órájában csontváz pattant elő, mely sípcsonttal a kezében kongatta el az órákat. A nonaiak igen büszkék voltak erre a harangjátékukra.

A leány hazatérése után beállott az őszi esőzés. A szürke felhősárcányok gomolyogva vonultak végig a szűk hegyszoroson, néha oly alacsonyan repültek, hogy elnyelték a nonai tornyokat és ködszárnyukkal érintették a meredek tetőket. A nonaiak úgy éltek a páratenger fenekén, mint a kagylók a mély vízben. Filippa néhány napig csendben lapult meg szobája homályában. A rektori palota néma méhében lakott, feketén ácsolt boltívek és szürkén világító oszlopsorok kö-

zött. A tölgyfával burkolt falon arcképek függtek, melyeknek keretéből régesrég meghalt emberek elmosódó, sárga arca és szúrós szeme tekintett alá.

Lassankint gyötrelmes nagy türelmetlenség hatalmasodott el a leány lelkén. Úgy érezte, hogy valami közeledik feléje, valami útban van, nemsokára már itt is lesz.

Egyszer este, mikor már égtek szobájában a mécsesek, magára zárta az ajtót és kinyitotta a nagy cédrusládát, melyet a napvárosiak ajánlódzkodtak neki. A láda ott állott a fal mellett; pompás, szigorú és titokzatos volt, mint egy keleti király koporsója. Amint kinyitotta, édes és forró illat kezdett áradozni a szobában. A napvárosi asszonyok messzi keletről hozatták illatszereiket és Filippa jól ismerte szagukat.

A láda teli volt köntösökkel és ékszerekkel; egy részüket Leif használta, egy részüket pedig a menyasszonyának adta ajándékba.

Az antinonai napfény színpompájának színlánkjai ragyogni kezdtek a homályban. A nonai szürkeség megmámorosodott a selyem, a bársony, az arany és a drágakő bűvös villogásától.

Ezt az ezüstliliomokkal teli hímzett kék köntöst — Filippa megismerte! — akkor viselte Leif a vértje fölött, midőn őt lovára ragadta. A leány lehúnyta szemét és odaszorította arcát a köntös-

höz és ekkor megérkezett az, aminek jönnie kellett. Visszatért a mult. Megint érezte a vágató ló mozgását, az ifju karjának szorítását, arcát megint perzselte Leif lehelletének forrósága, szívét édes rémületbe ejtette Leif szívének dobogása. Ezuttal azonban a rabló magával vitte lelkét is, nemcsak testét.

Forró tavaszi fuvallat csapott Filippa lelkébe és megolvasztotta rajta a jégpáncélt. A zajlás megindult és a hullámozó mélységből csodák bukkantak föl, amelyeket a leány eddigelé nem ismert magában, csak rettegve sejtett. Most tudta meg, lám, hogy a jégkéreg alatt mindig is ott lappangott az ő nagy szerelme. Szerette Leifet, vágyódott utána, mielőtt még meglátta volna. Mikor az ifju rabló a lovára ragadta, mámoros öröm ujjongott a jégpáncél alatt. Leif volt az élet, a napfény és ő, a szegény, makacs kis pincebogár, most megsemmisülten ült a nyirkos sötétségben és azon töprengett, hogy milyen jó lett volna megvakulni és elégni a napváros tüzében.

A tekintete egy ametiszt színű női köntösre esett. Ez volt az első ajándék, amit Leif hozott neki. Hogy könyörgött akkor az ifju, hogy vegye magára! Most hát magára vette. A haját is kibontotta és ékköves abroncsot tett a fejére. Míelőn a tükörbe tekintett, úgy találta, hogy nem szép. A haja gyér, a bőre sápadt, a vállá sovány...

A napvárosi nők arany sörényére, viruló testére és izmos karcsúságára gondolt és búsan mosolygott. Vajjon mit szeretett rajta Leif? Talán csak a nagy részvétet, melyet a nap fia az árnyék leánya iránt érzett.

Mandolinát is talált a ládában, azt elővette és ügyetlen ujjakkal kereste az édes és tüzes melódiát, melyet a vőlegénye egy éjjel az ablaka alatt énekelt.

De hamar abba hagyta megint. Az énekben csókról volt szó és eszébe jutott, hogy ő megtagadott a haldokló Leiftől egy csókot.

IX.

A nonai nagyrektor úgy tapasztalta, hogy leánya napról-napra fehérebb és vékonyabb lesz. Már-már megint olyan, mint tizennégy esztendőös kisleány korában volt. A szemei azonban különös, mámoros tűzben égtek, mintha olyan dolgok látásához szoktak volna, amelyek nem földi embernek valók.

Megvolt a halottak őszi ünnepe. A nonaiak a hegyfalba vájt, sokemeletű halottvárosban tértek pihenőre.

Midőn Filippa meglátogatta a korhadásnak ezt az óriási raktárát, melynek ötvenezer számo-

zott fülkéje volt, Napváros verőfényes, virágillattal telt és galambbúgástól hangos kolostorudvarára gondolt és ekkor megtudta, hogy van még kívánni valója a földön.

Jámbor ravaszsággal kezdte környékezni apjaurát. Különös látásokról és sejtelmekről beszélt.

Titokzatos hirnök jelent meg álmában és azt mondta, hogy neki, Filippának, a holta után a napvárosi temetőben kell pihennie, ametisztészínű normann-ruhában, kibontott hajjal, a feje alatt párnával, mely ezüstliliomos kék férfiköntösből készült. Koporsója legyen egy rézveretű cédrusláda.

A rektor úgy találta, hogy a dolog megfontolást érdemel. Ez talán a város szent patrónusának ujjmutatása? Nonának mindenesetre jó volna, ha valahogyan barátságra léphetne a normannokkal, mert a szaracén pogány újabban sűrűn portyáztat a város tövében.

Filippa kérésére követeket küldött Vas Drogohoz, tisztázzák a kérdést. A követek ajándékokat is vittek magukkal.

A leány akkor már annyira elgyöngült, hogy nem kelhetett ki ágyából. A nonai tudós emberek azt mondták, hogy aligha fog is többet talpra állani. Filippa lehúnyt pillával, fehér két kezét összekulcsolva feküdt oszlopos nagy ágyá-

ban, mely a szoba közepén állott. A boltíves szobát fekete ruhás asszonyok és férfiak töltötték meg, akik viaszgyertyákat égettek és halk morgással imádkoztak.

Estefelé vinnyogni kezdett a nagytemplom lélekharangja. Ekkor visszaérkeztek a követek. Jól végeztek. Vas Drogo elfogadta ajándékaikat és azt mondta:

— A legény akarta a leányt, tehát feküdjenek együtt!

Az örökös eső azalatt csendesen dobolt Filippa szobájának ablakán. A leány ébren volt, de azért mégis álmokképeket látott. Azt álmodta, hogy fekete, nehéz és reménytelen köd lepi el az egész világot. Csak egyetlen sziget emelkedik ki a gyász tengeréből, azon áll Napváros. Falai, tornyai és kupolái a fehérén izzó napfényben ragyognak, remegnek, majd hangokat adnak, melyek fölséges himnikus zeneakkordokban búgnak föl a vakítóan kék égboltozat felé. Ugyanazt a gyermekesen együgyű és mégis vérforralóan férfias csatadalt hallotta, amelynek hangjai mellett harcba szoktak vonulni a normannok.

Egyszerre csönd lett. Mélységes, várakozásteljes csönd.

Azután érces férfihang csendült meg a fényes magasságban.

— Én Leif vagyok, Vas Drogo legkisebb fia

és téged, nonai Filippa, elviszlek apámuram palotájába!

Filippa ekkor kinyitotta szemét és az alázatos boldogságtól repesve mondta:

— Megyek, uram, megyek!

A láthatatlan Pokorny.

Bevezetés.

Az idén május harmadikán éjjelig dolgoztam az elefánt-utcai lakásomon. Éjfélkor már akkora volt az írószobámban a dohányfüst, hogy ki kellett nyitnom az ablakot. Újból elmerültem a munkámba, de ekkor egyszerre megcsörrent az ablak és először egy emberi fej hajolt be az utcáról, majd egy egész ember mászott be hozzám. A szokatlan látvány annyira meglepett, hogy nem szóltam semmit, nem is keltem föl a helyemről, hanem írótollal az egyik és pipával a másik kezemben vártam, hogy mi fog történni.

A furcsa látogató bolyhos, kék fürdőköpnyeget viselt a testén és fürdőpapucsot tartott a kezében. A jelenlétem láthatólag nem lepte meg. Miután leugrott az ablakpárkányról, a lábára húzta a papucsot, majd kissé meghajította magát és így szólt hozzám:

— Én doktor Pokorny vegyész vagyok . . .

Zömök termetű, lángvörös haju ember volt. Zöldes szeme, feltűnően domboru homloka volt, az arcát borotválta. Engem egy hússzínű amerikai buldogkutyára emlékeztetett.

— Mit akar itt? — kérdeztem, miután némileg erőt tudtam venni megdöbbenésem.

— Tulajdonképpen azért jöttem, hogy egy üzletet ajánljak önnek . . .

— Engedjen meg, ön nagyon különös úton keres üzleti összeköttetéseket!

— Ott keresek, ahol lehet, — mondta száraz hangon a vörös ember. — A dolog ugyanis nagyon sürgős. Arról van szó, hogy részvénytársaságot alapítsunk.

— Most, éjfélkor? És miféle üzletről volna szó?

— Egy nagyhercegnő megszöktetéséről.

— Részvénytársasági alapon? Én mindig azt képzeltem, hogy ilyesmihez egy ember is elég.

— Tévedés. A szöktetőn kívül szükség van főkepenzre, aki megvesztegeti az őrtöket és megszerzi az ilyenkor mellőzhetetlen automobilt, szükség van továbbá ügyvédre, aki kiperli a nagyhercegnő anyai vagyonát és szükség van végül ujságíróra, aki megnyergeli a közvéleményt az ifju pár érdekében.

— És az utóbbi szerepet nekem szánta?

— Persze. Most még csak tőkepénzesre és ügyvédre lesz szükségünk.

— Szükségünk lesz egy nagyhercegnőre is, aki megszökik a kedvünkért.

— Azzal ne törődjék, az már megvan.

— Hol van?

— Hát hol legyen? Szanatóriumban.

Ez a kémikus doktor, a külseje és mindaz, amit beszélt, olyan álomszerűen valószínűtlen volt, hogy már nem is csodálkoztam rajta.

— Mondja csak, doktor úr, honnan jön ön tulajdonképpen? — kérdeztem később.

— A Drégely-féle szanatóriumból szöktem meg. Itt van a közelben.

— Persze, persze, most már értem.

A Drégely-féle szanatórium országos hírülmegyógyintézet. Ezzel a vegyésszel tehát szőrmentén kell bánni.

— Foglaljon helyet, doktor úr!

A vörös ember leült és kínálás nélkül beleült a szivaros skatulyába.

— Ön persze furcsának találja mindazt, amit hall és lát, — mondta, miközben rágyújtott. — Én nem is csodálnám, ha futóbolondnak tartana.

— Dehogy is, ön nagyon jó benyomást tesz reám.

— Semmi udvariaskodás! Önnek az ügy érdekében meg kell róla győződnie, hogy épeszü ember vagyok. Kérem, intézzon hozzám kérdéseket a magasabb mennyiségtanból, vagy a vegyertanból, mely speciális szakmám, vagy beszélgessünk politikáról és művészetről . . . Ráérünk, mert reggelig itt kell maradnom.

— Beszélgessünk inkább a nagyhercegnőről, akit részvénytársasági alapon meg akar szökettetni. Ha meg tud róla győzni, hogy ez reális üzlet, akkor számíthat a szolgáltatékészségemre.

— Tényleg, legjobb lesz, ha beavatom önt titkomba. Fölteszem, hogy ön nem fog visszaélni bizalmammal.

A vegyész festői redőkbe szedte fürdőköpenyegét és beszélni kezdett. Elbeszélése meglehetősen hosszadalmas volt. Az ablakon már benézett a kék hajnal és ő még mindig beszélt. Leírom azt, amit tőle hallottam. Érthető okokból nem ragaszkodom Pokorny szavaihoz, az eseményeken azonban nem változtattam egy jottányit sem. Éppen azért magam csak az elbeszélés külső formájáért felelhetek, egyebekben azonban minden felelősséget Pokorny úrra kell hárítanom.

Pokorny elbeszélése.

I.

Essünk túl mindenekelőtt néhány száraz genealógiai adaton. Az otrantói nagyhercegek egy trónjafosztott fejedelmi család sarjadékai. Ezt különben minden iskolásfiu tudja. A család évekkal ezelőtt, midőn a pretendens, vagy mint ők mondják: az uralkodó nagyherceg feleségül vette Quetsher amerikai milliárdos leányát, nagy birtokokat szerzett éjszaknyugati Magyarországon, közel a morva határhoz és azóta az esztendő egy részét hazánkban szokta tölteni. A család feje és egyetlen férfitagja mostanában Félix nagyherceg ő fensége. Egyetlen női tagja Antónia nagyhercegnő, Félixnek és az Istenben boldogult Miss Quetshernek leánya. Mivel az otrantói dinasztia házitörvényei elismerik a nőági örökösödést, a trónra való jogigények Antónia nagyhercegnő kezével együtt Félix ő fenségének unokaöccsére, Stromboli Viktor hercegre fognak szállani. Antónia nagyhercegnő gyermekora óta menyasszonya Viktor hercegnek. Most már mehetünk tovább.

Félix nagyherceg nemrégiben arról győződött meg, hogy eddigi foglalkozása, nevezetesen a katonáskodás, a vadászat és a szerelem nem

is olyan mulatságos dolog, mint ifjabb éveiben hitte, azért táborszernagyi ranggal nyugdíjba vonult, bérbeadta híres vadászterületeit, végkielégítést fizetett a barátnőjének és egészen az iparfejlesztésre vetette magát. Az ipar és a kereskedelem sorsa mindig nagyon érdekelte az otrantói házat. A nagyherceg többek közt elhatározta, hogy üveggyárat fog alapítani magyarországi birtokán, még pedig olyan gyárat, amely le fogja főzni a cseheket és a muranóiakat.

Rögtön nagy eréllyel hozzá is látott a munkának. Azon kezdte, hogy Franciaországba utazott és fölkereste vincennesi laboratóriumában a nagy Marcellt, az úgynevezett kristályfestékek föltalálóját, akit az üvegfestés terén a világ első szakemberének tartott. Ő fensége nagyúri naivitással azt az ajánlatot tette a nyolcvanöt esztendőös, világhírű tudósnek, hogy jöjjön vele Magyarországra és legyen segítségére az üveghuták berendezésénél.

Marcel persze mosolygott ezen.

— Ha harminc-negyven esztendővel ezelőtt jött volna, akkor szívesen ragadtam volna meg az alkalmat, hogy megismerjem az ön szép hazáját. Én különben már régóta nem foglalkozom ipari kérdésekkel. Azt a rövid időt, amit a természet a számomra még tartogat, bizonyos vegytani és optikai problémák megoldására szeret-

ném fölhasználni. Mostanában éppen a tibeti oldattal végzek kísérleteket.

— Olyan fontos dolog az? — kérdezte kedvetlenül a nagyherceg.

— Legalább is érdekes. Ha sikerül megtalálnom a tibeti oldat vegyi képletét, akkor azzal a tudattal halok meg, hogy marad utánam valami örökség. Ennek az anyagnak megvan az a különös tulajdonsága, hogy ideiglenesen érzék-teleníti a szemidegeket.

— És mire jó az? — kérdezte a nagyherceg.

— Mondok egy gyakorlati példát. Ha ön, nagyhercegem, olyan ruhát vesz magára, amelyet tibeti módon preparáltak, akkor ön láthatatlan lesz minden ember számára.

Félix ő fensége meghökkenve nézett Marcel mesterre.

— Nem gondolja, hogy ez abszurdum?

Az öreg tudós, aki már kissé fecsegő volt, látható élvezettel beszélt kedves ideájáról.

— Abszurdum, amíg meg nem tudom csinálni. Az én tanulóveimben abszurdum volt száz dolog, amit ma már megszoktunk. A telefon, a fonográf, a Röntgen-sugár, az aeroplán. A tibeti lámák és egyes hindu papi kasztok ősidők óta ismerték az oldatot és sok fakir-csoda ebben találja természetes magyarázatát. Ujabban elkal-

lódott a receptje, az angol tudósok legalább hiába nyomoztak utána Indiában . . .

— És ön azt hiszi, hogy meg fogja találni?

— Azt hiszem.

— Tudja mit, kedves mester? Ha én volnék a francia kormány, akkor sietve lenyakasztatnám önt, mielőtt még elkészül experimentumaival. Mert ha ön megtalálja azt, amit keres, akkor fölborul minden törvényes rend. Aki láthatatlanná tudja magát tenni, az úrrá lesz minden királyi palotában, minden kincstárban és minden női hálószobában.

Marcel kissé kozákosnak találta a nagyherceg kifakadását, de azért nem neheztelt meg.

— Megnyugtathatom. A tibeti recept, melyet valamikor papok őriztek, a jövőben egy kicsi tudós kaszt monopóliuma lesz. Olyan embereké, akiktől nem kell tartaniok sem a királyoknak, sem a Rothschildoknak, legkevésbé pedig a szép asszonyoknak . . .

Marcelt tehát nem vihette magával a nagyherceg, az öreg tudós ajánlata folytán azonban magával vitte a laboratórium első asszisztensét. Az asszisztens Marcel állítása szerint geniális fiatal tudós volt. Egyébként földije volt a nagyhercegnek, amennyiben Magyarországon született. A neve Pokorny Péter volt.

Pokorny doktor három-négy napig időzött

csak Félix ő fenségének tótvarsányi kastélyában, midőn máris tisztában volt vele, hogy az útja egészen hiábavaló volt. Itt sohasem fog gyár épülni, ha pedig mégis épülne, akkor sohasem fognak benne üveget csinálni. A nagyherceg elmés ember, de szeszélyes, makacs és tudatlan. Mindenkit számárnak vagy csalónak tart, senkire sem hallgat, mivel szentül meg van róla győződve, hogy mindenhez jobban ért. Amellett rettenetesen fukar is. A doktor tehát elhatározta, hogy első alkalommal kurtán és gorombán megmondja neki a maga véleményét, azután csomagol és sietve hazautazik.

A programmba vett gorombáskodás azonban az ajkára fagyott, amint megismerkedett Antónia nagyhercegnő ő fenségével. Olyan női típus képviselője volt, amelynek existenciájáról eddigelé nem is tudott a vegyész. Apai részről délolasz, édesanyja révén amerikai. Feltűnően nagy, jó fél fejjel nagyobb, mint Pokorny, csontos és erős leány volt, amellet mégis könnyed, karcsu, lágy és nőies. Vastag, szőke hajával, halványarany, sűrű szemöldökével, széles, rózsás ábrázatával, sárgás szemével, fejedelmi tunyaságával egy jószívű nőstényoroszlánra emlékeztette a vegyészt. Talpig fehérbe volt öltöztetve, midőn először látta és a finom, fehér kelme gyengéden tapadt karcsu amazon-tagjaihoz. In-

kább egészséges volt, mint érdekes, inkább kedves, mint elmés.

Pokorny már az első estebéd alkalmával észrevette, hogy a nagyhercegnő szeme újból és újból megpihen rajta. Ez a gyermekesen merész és asszonyosan forró pillantás, mely a félig lehunytt pillák alól feléje szállott, nagyon érthetően beszélt. Azt mondta: „Furcsa vagy a vörös fejeddel, de azért tetszel nekem. Reménylem, én is tetszem neked?”

A barátkozásuk olyan gyorsan, nyíltan és simán haladt előbbre, mintha nem is egy nagyúri palota stukkós termeiben, hanem valamelyik boldog óceáni sziget kókuszpálmái alatt találkoztak volna. Már bizalmas jóbarátok voltak, mikor első ízben beszélgettek négyszem között.

Félix nagyherceg ebéd után egy vastag havannával a szájában elszunnyadt a bőrdívány sarkában, Teplicz báróné, az udvarhölgyi ranggal fölruházott gazdasszony az ebédlőben rendezkedett, a fiatalok pedig a nagy kandalló mellett beszélgettek.

— Az a kép ott?

— A boldogult édesanyámé . . . Amerikai volt és nem bírta el az európai klimát, azért mindig igen boldogtalan volt.

A nagyhercegnő egy komor pillantást vetett

Félix ő fenségére, akinek arcán álomközben valami léha kadétvonás jelent meg.

— Én azt hiszem, — mondta később Antónia, — akinek nincs semmi dolga és akinek mindenki engedelmeskedik, az mind szívtelen ember.

Pokorny összeszedte minden bátorságát.

— Nekem úgy mondták, hogy fenséged menyasszony. Viktor herceget emlegetik . . .

— Nekem is azt mondták, — válaszolt fanyar mosollyal Antónia.

— Milyen úr Viktor herceg?

— Vannak emberek, akiknek mindig hideg az orruk, mint a vizsláé és akik semmit sem akarnak megérteni. Én pedig szeretem az olyan embereket, akik bővebb magyarázat nélkül is megértenek. Kérem, adja ide nekem azt a rózsát a vázából!

Pokorny odaadta neki a virágot és vérvörös lett, mert úgy gondolta, hogy megértette a nagyhercegnőt, Antónia pedig keblére tűzte a rózsát és szintén elvörösödött. A Paillard-beli hölgyecské, akiknek a vegyész érzelmi életében némi rövid szereplésük jutott, tulajdonképpen sokkal gögősebbek és komplikáltabbak voltak, mint ez a gyönyörű princesz.

Másnap levél érkezett a vincennesi Marcel tanártól. A mester arra kérte asszisztensét, hogy

utazzon haza haladéktalanul, mivel szüksége van reá nagyfontosságú ügyben. Pokorny a tibeti oldatra gondolt és izgatottan csomagolni kezdett. De azután még sem utazott el. Visszatartotta egy keskenytalpu, angolsarku félcipő, mely egy pillanatra megérintette lábát az asztal alatt. Igen rövid pillanat volt, de elég hosszú arra, hogy finom és forró női villamossággal telítse meg a vegyész idegeit.

Harmadnapra mégis elment Pokorny, de ez már nem az ő, hanem Félix nagyherceg érdeme volt. Ifjabb éveiben ő fensége sokkal több időt szentelt a nők tanulmányozásának, semhogy ősz fejjel Bartolo mesterré lehetett volna. Ő olyan róka volt, aki álmában is fülelt és lehunyt szemmel is látott. Meghallotta a nesztelen kis csókot, mellyel Pokorny ajka a nagyhercegnő ujjait érintette és meglátta az édes és megadó mosolyt is, mellyel Antónia a vegyész gyöngédségét fogadta.

A nagyherceg megvárta leányát a kis szalónban.

— Tudod, miért jöttem, Toncsi? Régóta szeretném már tudni, hogy mi van a velencei lánc végében, melyet a nyakadban viselsz.

— Óh, semmi, csak egy kis medaillon, — pirult a nagyhercegnő.

— És mi van a medaillonban?

Antónia nem válaszolt, hanem megszép-

penve keblére szorította a kezét, hogy szükség esetén megvédje a titkát.

— Ha terhedre esik a válasz, majd megmondom én, — szólott mosolyogva a fenséges úr. — Három hónappal ezelőtt egy szőke hajtincs volt benne, a volt háziorvosom kobakjáról való, hat héttel ezelőtt fekete pamacsot őriztél benne, az meg a volt ügyvédem fején nőtt, most pedig egy lángvörös hajcsomó virít benne . . .

A nagyherceg kedélyesen megveregette Antónia pipacsvörös orcáját.

— No csak valld be, Toncsika, hogy ezúttal komoly a dolog, halálosan szerelmes vagy a fiúba, sokkal halálosabban, mint voltál a doktorba és a fiskálisba. Hát hiszen ez talán nem is olyan nagy baj, föltéve, hogy nem csinálunk bolondokat . . . Lehet ám okosan is beszélni a te jó öreg apuskáddal, sok mindent megért ő . . .

Antónia csodálkozva tekintett a nagyhercegre. Ilyen szelídnek még nem igen látta. Valami édes kis reménység vetett szikrát a szívében. Ha lehetséges volna? De nem, hisz képtelenség!

— Mésalliance! — sóhajtott reménytelenül.

— Mésalliance? Tévedsz, Toncsika. Mésalliance volna, ha valami kis herceghez vagy grófhoz akarnál menni. De ez a vörös mérnök? Ez nem mésalliance, hanem betegség.

Antónia meghökkenve nézett édesapjára, a nagyherceg pedig kissé ellágyulva folytatta:

— Olvastad Róma hanyatlásának történetét, Toncsika? Ott voltak szép császárnék, akik a teherhordó rabszolgában látták a férfi ideálját és ma is vannak fehérbőrű, kékvérű ladyk, akik kínai kulikért és rosszszagu szerecsenekért rajonganak. Ez a túlfinomodás átka. Dekadencia. Te is ilyen dekadens vagy, Toncsi. Hatszáz esztendeig urak voltunk, most meg kell érte fizetnünk. Rád az igazi urak nincsenek hatással, neked lateinerek tetszenek, íróasztal-kulik, akik pénzért firkálnak és azt mondják: a becsület, a munka, a haladás! Te épp oly perverz vagy, mint a római császárnék, de erről te nem tehetsz, mert egy kegyetlen természeti törvény áldozata vagy. Nekem azonban apai kötelességem, hogy megvédjelek a benned lappangó betegség ellen.

A nagyherceg, miután elmondta ezt az ékes beszédet, gyöngéden homlokon csókolta leányát és a maga szobájába ment. Ott becsöngette a főkomornyikot.

— Nézze, Krauzinger, — mondta neki — vegyen maga mellé két lakájt és dobja ki azt a vörös mérnököt a házból.

— Mondjak neki valamit? — kérdezte Krauzinger.

— Ha kérdi, akkor mondják neki, hogy más parancs nincs.

Tíz perc múlva Pokorny bőrröndjével a kezében már künn állott a címeres kapu előtt. Körülnézett, fölemelte a fejét és megpillantotta Félix ő fenségét, amint csendesesen szivarozgatott az emeleti ablakban. Pokorny ekkor így szólt a nagyúrhoz:

— Hallja, nagyherceg, Párisban az Eiffel-torony fölött emberek röpködnek. Ott nevetségesnek találják az ilyen operett-fejedelmeket.

— A párisiaknak tökéletesen igazuk van, — válaszolt Félix — de most nem Párisban, hanem Tótvarsányban vagyunk.

Antónia nagyhercegnő akkor éppen a könyvtárban volt. A *décadence* és a *perversité* című fejezeteket olvasta a lexikonban.

Másnap reggel, amint fölkelte és a hálószo-bája ablakához lépett, különös meglepetésben volt része. Egy-két kilométernyire a kastélytól hosszú alacsony dombhát húzódik el. A dombon, mely még az uradalmi szántóföldekhez tartozik, nagy táblákban érik a vetés. Az éjjel valaki gigantikus latin betűket tiport bele a vetésbe, a halványsárga alapon sötétlő betűk együtt ezt a szót adják ki: *Visszajövők!*

II.

Vagy három héttel Pokorny kilakoltatása után, vasárnap délből, fogat ügetett a varsányi állomástól a nagyhercegi kastély felé. A kocsiban borotvált képű fiatal úr ült, görnyedt testtel, furcsán összefonva szertelenül hosszú lábait. Az akácos ligetnél valaki rákiáltott a kocsisra, hogy álljon meg. Félix nagyherceg volt.

— Isten hozott, Viktor, — mondta a kocsiban ülőnek. — Köszönöm, hogy eljöttél. Kérlek, szállj ki, majd gyalog sétálunk haza.

A hosszú ember fanyar arccal fogadta az ajánlatot.

— Már megengedj, Félix bácsi, egész éjjel vonaton ültem és nagyon kívánczom a fürdőszobába . . .

— Tedd meg azt, amire kérlek!

Olyan furcsa hangon mondta az öreg, hogy Viktor szó nélkül kiugrott a kocsiból. Most sült csak ki, hogy milyen hosszú legény; majd akkora, mint a széttolható tűzoltólétra.

— Valami szerencsétlenség történt? — kérdezte önkéntelenül, mikor a nagyherceg sápadt és lesóványodott ábrázatába tekintett.

— Azért hívtalak olyan sürgősen, mert a tanácsodra és a segítségedre van szükségem . . . A házamban napról-napra igen különös dolgok

történnek. Tudod, hogy nem vagyok gyáva ember, — végre is normann királyok unokája volnék, vagy mi, — de mostanában egészen beteggétett a félelem.

— Mitől félsz? — kérdezte Viktor, hideg hal szemét az öregre meresztve.

— Egy titokzatos, láthatatlan valakitől, aki egy héttel ezelőtt belevette magát a házamba és azóta 'halálos rettegésben tart minket. Nem láttuk még, de állandóan érezzük a jelenlétét.

— Megállj, kérlek, — szólt Viktor — minden dolognak van valami földi neve . . . Ördög-ről vagy hazajáró kísértetről van szó?

A nagyherceg zavartan bámult maga elé.

— Én tulajdonképpen valláserkölcsi alapon állok, sokat foglalkoztam spiritizmussal is, de most attól félek, hogy meg fogok bolondulni, ha arra gondolok, hogy tényleg vannak ilyen dolgok, ilyen jelenségek.

Viktor elcsitította az öreget.

— Kérlek, így nem fogjuk egymást megérteni. Tényeket kérek, eseményeket, nem pedig elmefuttatásokat. Legjobb volna, ha sorjába el méltóztatnál mondani, hogy miféle szokatlan dolgokat tapasztaltál.

Az öreg megtörülte a homlokát.

— Jól van, megpróbálom, bár nem tudom,

hogy rendbe tudom-e szedni gondolataimat . . .
A rettenetes csapás egy héttel ezelőtt kezdődött.
Elmult vasárnapon. Én a pályaudvaron jártam és
egyedül jöttem haza a hajtó kocsimon. A legé-
nyemet leszállítottam a kocsiról és valami meg-
bizással a városba küldtem. Egyszerre az út kö-
zepén, kilométeres távolságban minden élő
embertől, valaki két arasznyira a hátam mögött
elprüsszentette magát. Egy láthatatlan valaki ült
mögöttem az üres inasülésen.

— Képzelőds!

— Magam is azt hittem. Most azonban már
tudom, hogy akkor vittem haza a kocsimon Őt,
a titokzatos rémet, mert az órától fogva nálunk
tanyázik.

— Tovább!

— Vasárnap villásreggeli után a dohányzó
diványán heverésztem. Egyszer magától meg-
nyílik az ajtó és csendesen becsukódik megint.
Senkit sem látok, de azért az az érzés vesz erőt
rajtam, hogy valaki van a szobában. A padló
óvatos lépések alatt ropog. Miss pedig, Antónia
kis dalmát spicce, elkezd szűkölni és nyöszö-
rögni, a szőre fölborzolódik, egész testében re-
megve bújik mellém és mindig a kandalló felé
vicsorítja a fogát. Ugyanakkor azt látom, hogy
a kandalló párkányán álló gyertyatartó fölfordul,
de azután visszaigazodik megint a régi helyére.



Valaki véletlenül meglökte és idejében elkapta megint a levegőben.

— És te mit csináltál azalatt?

— A rémülettől dermedten feküdtem a díványon és alvást tettem.

— Biztos vagyok benne, hogy tényleg aludtál is.

— Lehet. Hallgasd meg azonban, hogy mi történt másnap. Miska reggelihez terít a verandán. Miss is vele van és fölborzolt szőrrel attackirozza megint a levegőt. Miska azt hiszi, hogy macskát lát és nem törődik vele. Egy tál hideg húst tesz az asztalra és egy percre a pohárszék felé fordul. Mire megint visszajön, a húsos tál a padlón áll, Miss pedig nem ugat többet, hanem nyájas farkcsóválással falja a húst.

— Ügylátszik, a kísértet különös súlyt vet Miss barátságára? Miska azonban hazudhatott is.

— Hazudhatott, bár nem igen látom be, hogy mi okból tette volna. Én azonban igazat beszélek, pedig amit most el fogok mondani, az még furcsább, mint Miska kalandja. Estefelé az egyik kerti lugasban ülök és töröm a fejemet azon, ami napközben előadta magát. Egyszerre azt látom, hogy a lugas előtt, talán három méternyire tőlem, egy égő szivar szálldos a levegőben. Körülbelül embermagasságban, vízszintes irányban, egyenletes, lassu mozgással . . .

— Biztos vagy benne, hogy nem szitakötő volt?

— Havanna volt, nem szitakötő, megismer-tem a kravátlját is, az én Belindáim közül való volt, Lopez-féle gyártmány. Repülés közben bő füstöt is eregetett, ami nem szokása a szita-kötőnek.

— Történt még valami azonkívül?

— Meghiszem azt! Éjjel-nappal lépteket, ajtó-nyikorgást és hangokat hallunk. A láthatatlan rém megdézsmálja az élestárt és megissza a borai-mat. Tegnapelőtt éjjel felkölt Krauzinger. Vacogó fogakkal jelenti, hogy a hetes vendégszobá-ból horkolás hallatszik. Pedig a szoba lakatlan. Nosza hamar, puskát a vadásznak meg a huszár-nak, magam is mauzert viszek, úgy rohanunk le a vendégházba. Ottbenn tényleg nagyon han-gosan alszik valaki. Ki kell nyitni az ajtót! Be van zárva belülről. Sebj, aki ottbenn horkol, az egérfogóba jutott, mert több kijárás nincs, az ab-lakon pedig erős vasrács van . . . Kezdjük fesze-getni az ajtót, de ekkor egyszerre megcsattan a kulcs a zárban, az ajtó magától megnyílik és a sötétségben megszólal egy rémes hang. — Tessék besétálni! — üvölti kajánul. Óvatosan bevilágítunk, lövésre készen bemegyünk, — semmi! Az ágyon meglátszik, hogy valaki feküdt benne, a paplan még meleg, élő lény azonban nincs a szo-

bában, csak egy kaszás-pók fut a falon. Mit mondjak még? A cselédek pánikban vannak. Magam is azon gondolkoztam már, hogy legjobb volna elutazni . . . Valami azonban mégis visszatart. Ha most nem sikerül tisztáznom a dolgot, akkor a holtom napjáig gyötörni fog a titok. És még valami ejt gondolkozóba. Ha elmegyek, akkor őrizetlen marad a ház, mert nincs az a hatalom, amely ott tudná fogni az embereimet.

A két férfi megállott az úton.

— És nincs semmi sejtelméd? Semmi gyanud? — kérdezte Viktor herceg.

— Van egy hipotézisem, de az olyan különös, hogy alig merek előhozakodni vele.

A nagyherceg egy régebbi ujságlapot vett ki a zsebéből és odaadta öccsének.

— Olvasd el ezt.

— Magyar ember öngyilkossága Párisban. Párisból jelentik, hogy ott egy nagyreményekre jogosító fiatal magyar tudós, Pokorny Péter vegyész, öngyilkosságot követett el és a többi . . . Mi van ezzel a Pokornyval?

— Ezt a Pokorny, — szólt fojtott hangon a nagyherceg, — három héttel ezelőtt kilöktem a házamból, mert Toncsika szokása szerint flörtölni kezdett vele. Megmondta, hogy visszajön és

most nem hihetek mást, mint hogy rémes módon beváltotta ígérését.

— Te hiszesz kísértetekben?

— Kérlek, én valláserkölcsei alapon állok és el kell ismernünk, hogy történnek dolgok . . .

Viktor cigarettára gyujtott.

— Egy kísértet, amely eszik, iszik, szivarozik, ágyban alszik és kinyitja az ajtót, ha be akar menni a szobába, az ilyen kísértet gyanus. Minden jel arra vall, hogy teste van és akinek teste van, azt meg is lehet fogni. Mindenesetre nálad maradok, míg végére nem jártunk a titoknak.

Viktor flegmája jó hatással volt a nagyhercegre. Ez a száraz, hideg és blazirt ifju nagyszerű katonai vérből származott. A japán háborúban is nem egy jelét adta bátorságának.

— Érdekes, — mondta Félix, — érdekes, hogy a szakácsom is olyanféleképpen okoskodik, mint te. A láthatatlan rém erősen meg szokta dézsmálni az élestárt. Aki eszik, — mondja a szakács, — annak gyomra van és akinek gyomra van, azt meg lehet mérgezni. Patkányméreggel preparált egy kassai sonkát és kitette az asztalra.

— A te szakácsod mindenesetre kedélyes fiu, — vélekedett Viktor.

Időközben elérték a kastélyt. Mikor a kapu alá léptek, vérfagyasztó üvöltés hallatszott az ud-

varról. Egy magából kikelt ember rohant ki a házból. Fehér sapkát és nagy kötényt viselt. A nagyhercegi szakács volt. Annyira meg volt zavarodva, hogy majd feldöntötte a gazdáját. A többi cselédek szepegő csapatban állottak az udvaron és elmondták a fenséges úrnak a történeteket. A szakács éppen a villásreggelit készítette a konyhán, közbe mindig a mérgezett sonkára sandított, mely csalétekként ott állott az ablakpárkányon. Egyszerre egy láthatatlan kéz galéron ragadta a konyhaművészt, a sonka pedig iszonyatos erővel a jobb, majd a bal orcájához csapódott. A szakács úgy megijedt, hogy kirohant az udvarra. Ott künn még egy erőteljes rúgást érzett, a sonka pedig utána röpült és a földre esett. A szakács most világgá szaladt, a mérges sonka pedig mozdulatlanul ott feküdt az udvar kövezetén...

A cselédek szinte kábultak voltak a rémülettől, mintha bomba explodált volna a lábuk előtt. Néhány régi szolga kivételével mind fölkerekedtek, hogy ők semmi pénzért sem maradnak tovább a megátkozott kastélyban.

III.

Viktor herceg mindenekelőtt a menyasszonyát látogatta meg.

Ő fensége mérsékelt örömmel fogadta ő her-

cegségét, sőt akaratlanul egy kis grimászt is vágott, mikor helyet kínált neki a szalónjában.

— Örülök, hogy ilyen nyugodtnak látom, — üdvözölte a fiatal úr. — A házban igen furcsa dolgokat beszélnek ám.

— Mindig csak a felét kell elhinni annak, amit beszélnek, — bölcselkedett Antónia.

— Hiszen ha csak a fele igaz, akkor is éppen elég. Maga nem fél a kísértettől?

— Egy otrantói Antóniának nincs joga félni. Nekünk jó példát kell adnunk a szegény népnek.

— Pedig úgy hallottam az édesapjától, hogy a kísértetjárás első napján maga is derekasan szepegett.

— Akkor sem a földi testemet, hanem a halhatatlan lelkemet féltettem, mert azt hittem, hogy gonosz szellemek szállották meg a kastélyt. De később meggyőződtem, hogy a lelkemet nem fenyegeti semmiféle veszedelem.

— Honnan szerezte ezt a meggyőződést?

— Éjszakára fészületet tettem a szobám ajtajára. Azon megtörik a sötétség hatalma.

— És mi történt?

— Reggel egy száz virágot találtam a fészületre tűzve.

— Nagyon érdekes! És most már egyáltalában nem fél?

— Féljenek azok, akiknek lelkét bűn terheli. Úgy sejtem, a láthatatlan Valaki azért nem akar megnyugodni, mert nem tudja elfelejteni az igazságtalanságot, melyet földi életében el kellett szenvednie.

— Talán keveset kapott enni földi életében és most azzal bosszulja meg magát, hogy kipusztítja az éléstárakat.

Antóniának nem tetszett a cinikus hang és szó nélkül fölkel helyéről, jelezvén, hogy a fogadás véget ért.

A nagyhercegnő tényleg nagyon meg volt ijedve a szellemjárás első napján. Akkor nyakrafőre el akart utazni Varsányból. De aztán egyszerre megjött a bátorsága, maradni akart és mindenkit bámulatba ejtett a lelki erejével. Ennek a változásnak persze megvolt a maga különös oka.

A nagyhercegnő aznap vett első ízben tudomást a titokzatos rémről, midőn megérkezett a párisi fürdőruhája. Egy divatkép után csináltatta és úgy találta, hogy pompásan sikerült. A ruha, amennyiben egyáltalában ruhának volt nevezhető, fekete selyemből készült, piros öv, piros kalap és piros szalagos szandál járt hozzá. Mivel ő fensége kíváncsi volt és éppen ráért, magára vette, azután az öltöző-szoba háromszárnyu tükre elé lépett. Mindjárt elhatározta, hogy az idén Biarritzot fogja indítványozni a nagyhercegnek.

Biarritzről lévén szó, eszébe jutott, hogy az angol királyi család is ott lesz az idén és ekkor néhány mély udvari bókot csinált, egy füst alatt kipróbálta azt a leányosan lojális mosolyát is, mely főhercegtől fölfelé járt ki az uraknak. Azután abból a valószínűtlen föltevésből indulván ki, hogy őt valami nyomorult súlyosan megsérthetné a fürdőben, a haragos Diana pózában gyakorolta magát. Hogy kipróbálja a ruha szabását, ruganyos princesszlépésekkel járt föl-alá a tükör előtt, majd bosztont kezdett táncolni, végül pedig eszébe jutott, hogy a spanyol határ közel esik Biarritzhoz és ekkor fandangóba csapott át, de ez már nem igen sikerült és a nagyhercegnő pihegve roskadt a kerevetre. Az imént ajtónyílást hallott és mivel azt hitte, hogy a komornája jött be, azt mondta:

— Lizi, a legyezőmet!

És ekkor a kis legyező, mely ott feküdt az öltöző-asztalán, magától fölemelkedett a levegőbe és odaszállt az ölébe...

— Jézus Mária! — rémüldözött Antónia.

Ájulás környékezte, de nem tudott elájulni, mert a flakonja is odaszállott az orra alá és az angol só magához térítette. A legyezője azalatt ott lebegett az arca mellett és szeliden legyezgette. A nagyhercegnő megdermedt a félelemtől és mozdulni sem mert. Akkor rohant be Lizi.

A leány sápadt arccal jelentette, hogy a kastélyban kísértetekről beszélnek.

Antónia most már nem mert egyedül maradni egy pillanatig sem. Éjszakára maga mellé vette Lizit és Teplic bárónét, a lámpákat pedig reggelig égette. De azért Antóniának minduntalan az a szorongó érzése volt, hogy Ő mellette van. Nesztelen talpakon környékezi, olykor mintha hallaná is a lélegzetvételét, néha pedig — furcsa, de való! — gyöngé dohányszag üti meg Antónia orrát. Vagy talán csak fölizgatott képzelete hitette el vele mindezeket?

Másnap délelőtt a nagyhercegnő egy ujsággal a kezében a parkban sétált. A Teplic is vele volt.

A virágágyak körül tótok dolgoztak és a Teplic hozzájuk lépett, hogy fölösleges utasításokat adjon nekik. Antónia azalatt letelepedett egy kőpadra. És ekkor megint félelmetes dolog történt. Előtte, az útra szitált friss homokban, emberi lábnyomok keletkeztek. A szeme előtt támadtak a nyomok, egyik a másik után. Egyenesen feléje közeledtek. Antónia érezte, hogy Ő az. A láthatatlan rém. Most már mellette van. Anynyira megijedt, hogy nem mert kiáltani, pedig a Teplic ott van, alig harminc lépésnyire tőle. És mialatt a szökőkút csobogott, a verebek a gesztenyefákon csiripeltek, a Teplic pedig magyar-tót

nyelven veszekedett az emberekkel, közvetlenül mellette megszólalt egy suttogó hang. Oly közel, hogy Antónia érezte arcán a láthatatlan ember meleg lehelletét.

— Antónia, szeretlek!

— Minden jó lélek dicséri az Urat! — hebegte a nagyhercegnő.

— Ámen! Ne félj, Antónia, nincs semmi veszedelem!

A nagyhercegnő keresztet vetett magára.

— Ki szól hozzám? — kérdezte szepegve.

— Meg fogod tudni, ha megigéred, hogy megőrzöd titkomat. Űlj csöndesen és tégy úgy, mintha ujságot olvasnál. Hallgass ide és a félelmed tüstént el fog mulni.

— Én nem látok senkit. Én félek. Angyal ön vagy kísértet?

— Ember vagyok.

— Akkor miért nincs teste?

— Van testem, de olyan ruhába öltöztem, mely láthatatlanná tesz. Ez nem csoda, hanem a tudomány új fölfedezése. Ha megismered a titkomat, mosolyogni fogsz a félelmeden. Nézz ide, most fölemelem a fátyolt, mely a szememet eltakarja.

Antónia két ragyogó, zöldes szemgolyót látott a levegőben. A következő pillanatban megint eltűntek a szemek.

— Ez borzasztó, én nagyon félek! — szepegett a leány. — Mit akar itt, miért rémítget minket?

A láthatatlan ember nagyot sóhajtott.

— Azért jöttem, mert nem tudok tőled távol élni. Az igazi alakomban azonban nem jöhettem.

— De hát kicsoda maga?

— Nem ismerted meg a szememet? Nem emlékszel a hangomra? Nem jut eszedbe az az ember, aki jobban szeret az életénél?

— Maga? De hiszen maga meghalt?! Benne volt az ujságban.

— Magam telegrafáltam meg a lapoknak a hírt, hogy megtévesszem ellenségeimet.

— Ha maga az és nem a hazajáró lelke, akkor mutassa magát emberi alakjában.

— Most nem lehet, mert meglátna a Teplic. Megfogom azonban fenséged karját és a keztyűmön keresztül is érezheti, hogy a kezem eleven ember keze.

Antónia rettegő kíváncsisággal türte az érintést. De akkor odajött a Teplic és leült a padra. Eppen legrosszabbkor. Ez bosszantó volt.

— Édes Teplic, — mondta a nagyhercegnő, — maga megint nagyon hízik, mert sohasem sétál.

— Jól van, — szólt a Teplic, — még háromszor megkerülöm a nagy tisztást.

Azzal elment.

— Itt van még? — susogta Antónia.

— Itt vagyok. Most leülök maga mellé.

Antónia erősen odanézett, ahonnan a hangot hallotta és ekkor úgy rémlett neki, mintha egy emberi törzs és egy kerek fej halvány, ködös körvonalait látná a levegőben.

— Mondja, mikor fog megjelenni előttem?

— Már megtettem volna, ha nem őriznék mindig a cselédjei és a Teplic. Küldje el őket ma este és akkor látni fog.

A nagyhercegnőnek hirtelen eszébe jutott valami, amitől vérvörös lett az arca.

— Az tulajdonképpen nagyon különös dolog, hogy maga láthatatlanul jár-kezel körülöttem. Meg kell ígérnie, hogy nem nyit rám többet kopogtatás nélkül.

Este azt mondta Antónia, hogy nincs szüksége sem a Teplicre, sem Lizire, egyedül fog aludni. Ő nem fél, minek is félni, mikor életünk az Úr kezében van. Félix nagyhercegnek nagyon imponált a leánya magatartása. Azt mondta, hogy Antónia őt amaz otrantói Beatricera emlékezteti, aki egykor oly hősiezen védelmezte meg várát a mórok támadása ellen. Mindez persze még Viktor herceg megérkezése előtt történt.

IV.

Viktor két nap óta lakott már a kastélyban, anélkül, hogy a láthatatlan rém valami nagyobb szabásu botrányt csinált volna. Éppen csak az ajtókat nyitogatta és a fenséges úr szivarjait fogyasztotta. Ennyit még el lehetett volna viselni.

— Vannak neked vérebeid? — kérdezte a második napon a fiatal úr.

— Az erdészemnél vannak. Csak nem akarsz kutyával szellemet nyomozni? Hiszen annak szárnya van.

— Nem hinném. Aki bocskort visel a lábán, az nem röpül. Minden dolognak megvan a maga stílusa.

— Honnan tudod, hogy bocskort visel?

— Az éjjel finom homokot hintettem a folyosóra, abban visszamaradt a nyoma. Jó nagy férfilábnyom. Sarkatlan, puha talpon jár. Ugyanezt a nyomot megtaláltam a park homokjában is.

E pillanatban minden érthető ok nélkül meglebbent az ajtó nagy függönye. A két úr elhallgatott és egy sokatmondó pillantást váltott.

Másnap azonban mégis elhozatták a vérebeiket, de semmire sem tudtak velük menni, mert az ostoba állatok, miután fölvtették a bocskornyomot és végigrohantak a kastélyon,

megrekedtek a kert egy fiatal platánfája alatt. Onnan sem szép szóval, sem ostorral nem lehetett őket elriasztani; orrukat magasra emelve, ugatták a fa üres ágait. Ezt tehát abba kellett hagyni.

Három napig aztán teljes csend volt a kastélyban. A nagyherceg, aki ujabban sokat levelezett spiritistákkal, úgy vélekedett, hogy talán valamelyik médiumnak, azok közül, akiket állandóan pénzelt, sikerült rábeszélnie a nyugtalan szellemet, hogy ne garázdálkodjék tovább a kastélyban. Viktor herceg azonban inkább azt hitte, hogy a véredek ijesztettek rá a titokzatos rémre.

Másnap Viktor sétalovaglásra hívta bátyját. Amint künn voltak a tarlókon, a fiatal herceg rövid galop után lépésbe csapott át.

— Tudod, Félix bácsi, hogy miért ültettelek nyeregbe? Hogy elkerüljük az ő kémkedését.

— Hát itt van még?

— Itt. Tegnap, mikor a parkban sétáltunk, szándékosan olyan helyre vezettelek, ahol sok a száraz haraszt. Folyton hallottam a lépteit. Ő állandóan a sarkunkban van. Vagy fél tőlünk és tudni akarja, hogy nem forralunk-e ellene valamit, vagy pedig nagyon kíváncsi természetű.

— Fölfedeztél megint valamit? — kérdezte az öreg.

— Valami nagyon különös dolgot. Nem tűnt

fel neked, hogy Toncsi az egyedüli a házban, aki nem fél? Jó magunkról nem beszélek, de a laká-jaid, bivalynyi emberek, már alig állnak a lábukon az örökös izgalomtól. Toncsi azonban nyugodt, rózsás, jókedvű. Én ezt furcsának találom.

— Én nem. A mi családukban mindig voltak hőselekkü nők. Például . . .

— Otrantói Beatrice, tudom, megvédte a várát a mórok ellen. Kérdés azonban, hogy megvédte volna-e kevésbbé füstös pofáju támadóval szemben is? És még egyet. Nem tűnt föl neked, hogy Antónia újabban nem tisztel meg minket estebédnél, hanem a szobájába hordatja az ételt?

— Ezt máskor is meg szokta tenni, ha te a vendégünk voltál.

— Megnéztem tegnap az adagokat, amiket maga rendelt meg a konyhában és mondhatom, hatalmas étvágya van. Tegnap reggel, mikor Toncsi a kertben járt, körülnéztem a szobájában, természetesen a te utólagos fölhatalmazásod reményében . . .

— Háborúban vagyunk! Találtál valami gyanusát?

— Négy üres és három teli pezsgős palackot a fürdőszobájában. A kandallóban pedig több havanna-szivarvéget.

— Régóta tudom már, hogy a rém rájár a boraimra.

— Azt még valahogyan meg tudom érteni, hogy egy kísértet pezsgőzik és szivarozik, de hogy azt éppen az én menyasszonyom szobájában kell tennie, az már ahogy sem megy a fejembe.

— Én azt hiszem, te elfogult vagy Toncsi-kával szemben. Ismerem a leányomat, tőle könnyen kitelik, hogy egy eleven vegyésszel flörtöl, de egy halott emberrel? Nem, az nem vall rá.

Már besötétedett, mikor a két lovas visszaérkezett a kastély elé. Antónia szobájának ablakai nyitva voltak. A kivilágított szobából zongorahangok áradtak ki az éjbe.

— Tud a Teplic zongorázni? — kérdezte Viktor.

— Nem igen.

— Hát kivel játszik négykézre Toncsi?

— Arra magam is kíváncsi volnék.

A lépcsőn Lizivel találkoztak.

— Vendége van ő fenségének?

— Egyedül van.

A nagyhercegnő lakosztályába vezető ajtó el volt zárva. Félix azonban nem jött zavarba. Egy kis szőnyegajtón át, mely a cselédfolyosóról a fürdőszobába vezetett, bevitte öccsét a lakásba. Antónia nem hallotta őket és tovább játszott. A

nagyherceg iszonyodva kiáltott föl, még Viktor is megtántorodott. Toncsi mellett egy vöröshaju férfifej lebegett a levegőben. Teste nem volt, csak két nagy keze, mely a billentyűk fölött röpködve, buzgón verte a nagyhercegnő játékához a kíséretet. A feje még bólongatott is és olvasta a taktust: egy-kettő-három . . .

A nagyherceg kiáltására a vörös fej megfordult. Ő volt, Pokorny Péter. Vérfagyasztóan vigyorgott, aztán a levegőben szállva, egyenesen a két férfi felé közeledett. Azok megrettenve tántorodtak félre a repülő pofa előtt. A vörös fej pedig eltűnt a hálószoa ajtajában.

És Antónia? Ő meg sem mozdult, hanem nyugodtan és önfeledten, mintha hipnózisban volna, játszotta tovább a maga szólamát. Akkor pillantott csak föl, mikor a nagyherceg vállon ragadta.

— Jó estét, apa, — mondta szeliden mosolyogva. — Jól esett a lovaglás?

— Boldogtalan! Mit műveltél itt?

— Csajkovszkyt játszottam.

— De négykézre!

— Ugyan, apa!

A nagyhercegnő Viktorra nézett.

— Valami baja van édesapának? — kérdezte aggodalmasan.

Kitünt, hogy szegény jó Antóniának sejtelve sincs arról, hogy milyen félelmetes társaságban zongorázott. Ő meg volt róla győződve, hogy egyedül ült a zongora mellett és nem is akarta komolyan venni, amit az urak neki beszéltek.

Félix nagyherceg holmi spiritisza elméletek alapján igyekezett megmagyarázni a szörnyű jelenést, Viktor azonban, a rendületlen materialista, azt gyanította, hogy ebben a házban valami ragadós idegnyavalya dül, mely tömeges és párhuzamos hallucinációkat okoz áldozatainak. Antónia, úgy látszik, még nincs inficiálva, de a többiek már mind betegek. Mivel nem lehetetlen, hogy a baj csírája a régi ház falaiban lappang, legjobb lesz, ha mind felszedelődzködnek és elutaznak.

V.

A fenséges úr elhatározta, hogy a Svájcba viszi leányát . . . Még sem valószínű, hogy a hazajáró kísértet bemerészkedjék a luzerni National-szálloda társalgójába, a pincérek és az angolok közé. Másnap azonban megint másképp határozott. Ezt az újabb fordulatot egy levél idézte elő, mely Franciaországból jött és melyet a híres Marcel tanár írt a nagyhercegnek. Ő fensége, alig hogy egy pillantást vetett a levélbe, rettenetes izga-

lomba jött, majd parancsot adott, hogy nyérgeljenek. Kilovagolt Viktor öccsével a tarlóra.

— Minden meg van magyarázva! Se kísértet, se idegbetegség, hanem alávaló csalás! Hallgasd meg ezt, Viktor!

Azután fölolvasta öccsének a levelet. Marcel mester levele így szólt:

Nagyhercegem!

Egy épp oly nagyfontosságú, mint diszkrét természetű ügyben kell az ön jóindulatát kikérnem. Midőn ön a tavasszal megtisztelte látogatásával az én vincennesi laboratóriumomat, főlemlítettem ön előtt, hogy a tibeti festőanyag problémájával foglalkozom. Elmondtam önnek azt is, hogy az oldat különös optikai hatásokat idéz elő, amennyiben részlegesen semlegesíti a szemidegeket és láthatatlanná teszi a testet, melyet az oldattal bevontak. Ön, kedves nagyhercegem, akkor mosolygott amaz állításomon, hogy oly ruhát tudok készíteni, mely láthatatlanná teszi viselőjét. Nos, most arról értesítem, hogy sikerült megoldanom a problémát. Fájdalom, nem telt nagy örömem nevezetes fölfedezésemben. Az első készletet, melyet nagy fáradsággal előállítottam, ellop-ták tőlem és a tolvaj olyan ember, aki teljes bizalmamat bírta és akit fiamként szerettem.

Ő az a bizonyos Pokorny doktor, aki az ajánlatom segítségével bejutott az ön nagyrabecsült házába is. Hogy mi sodorta a fiatalembert a bűn lejtőjére, azt nem tudom egész biztosan, úgy sejttem azonban, hogy az asszonyok zavarták meg tiszta ítélőképességét. Valószínűnek tartom, hogy Pokorny láthatatlan ruhát készített magának és hazatért Magyarországra, ahol előttem ismeretlen célokat remél elérhetni. E célok nem lehetnek tiszteletreméltók, erre vall legalább az a körülmény, hogy Pokorny az esetleges üldözés félrevezetése céljából öngyilkosságának hírével ültette föl a lapokat. Mindenesetre kérem önt, kedves nagyhercegem, érdeklődjék a dolog iránt és ha tudomást szerez oly jelenségekről, amelyek a mellett szólnak, hogy Pokorny tényleg Magyarországon lappang, akkor legyen szíves nekem értesítést küldeni. Bevallom, hogy Pokorny úr háládatlansága annyira elkedvetlenített, hogy nem folytatom kísérleteimet a tibeti oldattal. Annak örülök csak, hogy Pokornyval nem közöltem a receptet; amit ellopott az oldatból, az az övé, ennél többet nem fog megszerezni. Talán jobb is lesz, ha magammal a sírba viszem a veszedelmes titkot. Vagyok stb.

Marcel

az Institut tagja.

Miután az urak magukhoz tértek első meglepetésükből, a nagy félelem, mely hetek óta gyötörte őket, valóságos örömmámmorrá váltódott föl. Később belátták, hogy tulajdonképpen nincs is okuk olyan nagyon örülni és ekkor nagy fölháborodás vett erőt rajtuk. Különösen a nagyherceg haragudott nagyon. Ő az utóbbi időkben magába szállott, szent ember módjára élt és szántabánta bűneit, és mindezt ilyen mihaszna kedvéért! Egy tolvaj vegyész merte az ő házában a kísértetet játszani!

— Egy dolgot nem tudok megérteni, — mondta Viktor herceg. — Mikor az öreg Marcelnál jártál, ő szóba hozta előtted a láthatatlan ruhát. Hogyan lehetséges, hogy az mostanában egyszer sem jutott eszedbe?

— Tényleg nem jutott eszembe, — állapította meg a nagyherceg. — Alkalmasint azért nem, mert egy percig sem vettem komolyan a dolgot. Olyasmit képzeltem, hogy az öreg úr már meghülyült egy kissé és együgyűségeket fecseg.

Az urak azután megbeszélték a legközelebbi teendőket. Viktor úgy vélekedett, hogy Antóniát most már sürgősen el kellene távolítani a kastélyból. A fenséges úr azonban más nézetten volt.

— Mi akadályozza meg azt a nyomorultat abban, hogy utána ne menjen? Börtönbe végre még sem csukhatjuk a leányomat. Hiába való is

volna, mert a láthatatlan mihaszna oda is be tudna férkőzni. Legjobb lesz, ha Tónika mellettünk marad, akkor legalább szemmel tarthatjuk. Ezt a dolgot csendben kell elintéznünk, nehogy nagyobb kellemetlenség legyen belőle.

Antónia vőlegénye úgy vélekedett, hogy a kellemetlenség már nem lehet sokkal nagyobb, de azért nem szólt semmit, mert megszokta már, hogy személyes érzelmeit alárendelje a dinasztikus érdekeknek.

Az urak azután levelet írtak Marcel mesternek. Őszintén föltárták előtte helyzetüket és tanácsot kértek tőle. A levelet nem a kastélyból, hanem a plébániáról küldték el, a választ is oda kérték, nehogy a furfangos és örökké gyanakvó ellenség neszét vegye a dolognak. Csak hadd ringassa magát biztosságban, akkor előbb-utóbb csak hurokra fog kerülni.

Titkos, alattomos és szívós vadászat indult meg a kastélyban. A nagyherceg és Viktor szimatolva kutatták a láthatatlan ellenséget. Gyilkos gyűlöletüket tettetett közömbösség mögé rejtették. Tudták, hogy igen óvatosan kell eljárniuk, mert hiszen mindannyiuk élete az átkozott Pokorny kezében van. Ők csak akkor sujthatnak le reá, ha föltétlenül biztosak benne, hogy egy csapással meg tudják semmisíteni. A feladatuk azonban nehezebb volt, mint eleintén hitték. Az

ellenség épp oly óvatos volt, mint vakmerő. Olyan volt, mint a patkány a házban; folyton hallották, de sohasem tudták, hogy hol van a búvóhelye.

Antóniát most már szoros őrizet alá vették. A Tepliccel kellett aludnia, esténként pedig, mielőtt rázárták volna az ajtót, a nagyherceg egy borotvaéles karddal végigkaszálta a szoba levegőjét és az ágy alá szurkált. Azt mondta, hogy a fegyver a keresztes háborúból való szent ereklye és bűvös erejével elűzi a gonosz szellemeket. Mert Tónikával szemben ragaszkodniok kellett a kísértet-elmélethez. A nagyhercegnő nem tiltakozott az óvó rendszabályok ellen. Ő hallgatott és mosolygott. Az édes, révedező és titokzatos mosoly, mely újabban állandóan ott világított rózsás, széles ábrázatán, hihetetlenül idegessé tette a vőlegényét és valósággal felbőszítette a nagyherceget. Ez a leány mulat rajtuk!

A nagyherceg most már gyanusnak találta leányának minden mozdulatát. Antónia a verandán ül és halkán dudol maga elé . . . Vajjon nem sző bele a dal szövegébe szavakat, melyek egy láthatatlan hallgatójának szólanak? Antónia egy pillanatra maga elé tartja poharát, mielőtt ajkához vezetné... Áhá, most ő reá köszönti borát! A kertben sétál és fölemeli egyik karját . . . Vajjon nem öleli át valakinek a vállát? Antónia a dohányzó kerekétén ül és olvasgat.

— Toncsi, te a levegőre támaszkodol? —
kérdi szigorúan a nagyherceg.

— Nem, apa, a diványpárnára . . .

— Én nem látok semmiféle párnát . . . Egy
tisztességes leány nem támaszkodik a levegőre!

A nagyherceg fölugrott és kardjával a diványba döfött. A nagyherceg utálatos volt örökös szekatúráival, de Antónia azért csak mosolygott. A mosolya arról győzte meg az urakat, hogy hiába minden éberségük, a láthatatlan ellenség úgy csalja őket, ahogyan akarja.

A nagyherceg izgatott kíváncsisággal várta Marcel mester újabb levelét. Abban bízott, hogy a tudós valahogyan a kezébe fogja szolgáltatni ellenségét. A várt válasz nem jött meg, de megérkezett helyette a hír, hogy a nagy tudós nyolcvanhat esztendősen meghalt és hogy nagy pompával helyezték nyugalomra a Pantheonban. Az urakat nagyon leverte a haláleset. Elkeseredett harcukban most már egészen a maguk erejére voltak hagyatva. Mivel úgy vélekedtek, hogy ilyen alattomos ellenséggel szemben minden fegyver használata jogosult, különféle fantasztikus cselvetéseken törték a fejüket. Titokban hatalmas vascsapdákat hozattak, amelyek össze tudták volna zúzni a havasi medve csontjait. A csapdákat egyszer éjjel kitették Antónia ajtaja előtt. Reggelre kelve az egyikben a fenséges

úr vadászcsizmáit, a másikban Viktor herceg nadrágját lelték. Antóniának aznap nevetőgörcsei voltak. Szeptember végéig minden a régiiben maradt. Fordulat csak akkor következett be, midőn megjött a hideg, esős őszi idő. A nagyherceg egyszer esti szürkületben a saját havelokját látta sétálni a cseléd folyosón. Amint közelebb lépett, a kabát leesett a padlóra és gyorsan távolodó lépések nesze hallatszott.

— Úgy látszik, a nyomorult fázik! — mondta ő fensége.

Kombinálni kezdett. Valószínű, hogy a tibeti ruha vékony kelméből, talán selyemből vagy trikóból készült, láthatatlanná teszi az embert, de nem védi meg a hideg ellen. Nos, annál jobb! A nagyherceg erre elzáratta a központi fűtést és csak egy-két kandallóban engedett begyújtani. Antónia föltűnően sokat panaszkodott a hideg miatt.

— Aki fázik, vegyen bundát magára! — mondta ő fensége.

A számítás helyesnek bizonyult. A rém láthatólag sokat szenvedett a hidegtől. Most már gyakran hallották tüsszenteni, éjjelenként pedig hosszan és kínosan köhögött a folyosókon.

— Influenzája van! — diadalmaskodott a nagyherceg.

A cselédek panaszkodtak, hogy a láthatatlan ember elhurcolja a meleg ruháikat. Olykor szal-

mából és pokrócokból rakott fészkeket találtak a ház valamelyik zúgában. Pokorny élelmezésével is baj volt. Amióta ő fensége napi adagokra szorította a háznépet és Antónia előtt szigorúan zárva tartotta az élestárt, rosszra fordult a láthatatlan ember sorsa. Most már éhes farkasként járt-kelt a házban, kiragadta a félig nyers pecsenyét a süttőből, éjjelenként pedig elkeseredetten feszegette az éléskamra ajtaját. Sőt már annyira is megfélekezett magáról, hogy betört a városi hentesekhez, egész sonkákat és szalámirudakat lopván magának.

A nagyherceg most már ujult erővel folytatta a harcot. Mivel valószínűnek tartotta, hogy Pokorny az éhség és a betegség által üzetve, előbbutóbb le fogja vetni inkognitóját és emberek közé fog menni, kiadta személyleírását a kerületi csendőrségnek és vérebekkel őriztette a ház környékét. A kastély láthatatlan zsarnokából most már a kastély láthatatlan foglya lett.

Pokorny nem igen tudta elképzelni, hogy miért változott meg az emberek véleménye ő róla, annyit azonban észrevett, hogy most már nem félnek tőle annyira, sőt nem is tartják kísértetnek. Hogy rehabilitálja magát és visszaállítsa megrendült tekintélyét, ijesztésre akart dolgozni. Éjjel förtelmesen vonyított a holdvilágban, a konyha faláról leverte a fazekakat, néha lócsontokat csem-

pészett a cselédek ágyába és hasonló sületlenségeket követett el.

Antónia most már nem mosolygott többé. Idegesnek látszott és szomorúnak. A szeme gyakran vörös volt a titkolt sírástól. Ujabban erősen meg is fogzott.

VI.

November tizenkilencedikén gyalázatos idő volt. Hideg, nyirkos, sötét nap. E napon Franciaországból kis csomagot hozott a posta. Föladó a vincennesi közjegyző volt, amely körülmény annyira felköltötte a nagyherceg kíváncsiságát, hogy sajátkezüleg bontotta föl a csomagot. A fenséges úr igen elcsodálkozott, midőn két szarukeretes pápaszem került a kezébe. A pápaszemeknek aranysárga üvegük volt. Kísérő levelében azt írta a közjegyző, hogy az üvegeket Istenben boldogult Marcel tanár testálta a nagyhercegre. A hagyatéki eljárás kissé hosszúra nyúlt és így most küldhették csak el az emléktárgyakat, amelyeknek — a közjegyző szavai szerint — „némi becset adhat az a körülmény, hogy egy híres francia tudós hagyatékából kerültek.“

Félix és Viktor figyelmesen forgatták kezükben a különös örökséget. Azután egyszerre meghökkenve néztek össze. Egyet gondoltak mind a

ketten. Ez a sárga pápaszem a tudós utolsó találmánya. A tibeti veszedelem ellenmérge. Ezzel fogják meglátni a láthatatlan Pokorny!

Tudták, hogy kivel van dolguk és azért túlzott és körülményes óvatossággal jártak el. Első reggelinél a nagyherceg tüntetve arról panaszkodott, hogy fáj a szeme. Viktor megjegyezte, hogy az ő szeme sincs rendben; alkalmasint valami ragadós szembaj támadta meg őket. Reggeli után a városba lovagoltak, azzal a szesszel, hogy a doktorral fognak beszélni. Mire visszajöttek, már az orrukon volt a Marcel-féle pápaszem.

Délelőtt az egész család együtt ült a dohányzóban és ekkor kitűnt, hogy a vincennesi tudós tényleg megbecsülhetetlen örökséget hagyott rájuk. A sárga szemüvegen keresztül meglátták őt. A rettenetes, szívós és szemérmetlen ellenséget.

A dolog igen különös volt. Egy lakáj nyitott be a szobába, hogy behozza a reggeli postát és közvetlenül mögötte egy álomszerűen kalandos alak osont be az ajtón. Testhez álló trikó-ruhát viselt, selyemsisakot, álarcot és keztyűt. Olyan volt, mint a buvár, vagy a kéményseprő. Hosszu, nesztelenül sikló léptekkel haladt, minden lépés után meg-megállva, mint Harlekin a komédiában. A pápaszemes urak a fölindulástól remegve, de némán és közömbösséget tettetve lesték meg minden mozdulatát. Pokornynak persze sejtelve sem

volt róla, hogy ő többé már nem láthatatlan. Miután körülnézett a szobában, fantasztikus mozdulatokkal Antónia mögé lebbent és szeliden megérintette a vállát. A nagyhercegnő csöndesen bólintott a kerek állával, egyébként azonban föl sem tekintett az ujságlapjából. A rém azután óvatosan a kandallóhoz lépett és lekuporodott annak alacsony vaskorlátjára. Alkalmasint fázott. Félix és Viktor között ült, alig egy-két lépésnyire tőlük. Talán tíz percig maradt ott. Ekkor föl-emelkedett Antónia és fölszólította Teplic bárónét, hogy jöjjön vele a télikertbe. A nők kimentek és Pokorny velük ment, szorosan Antónia sarkában haladva és lépést tartva vele. Az ember azt hihette volna, hogy a nagyhercegnő árnyéka. A két úr visszamaradt. Suttogó hangon, az izgalomtól sápadt arccal tanácskoztak egymással. Abban állapodtak meg, hogy még várnak a döntő csapással. Úgy fogják ártalmatlanná tenni az elenséget, hogy Antónia lehetőleg ne legyen belekeverve a dologba; a cselédségnek azt kell hinnie, hogy valami furfangos házitolvajról van szó. Most már különben sincs okuk sietni, mert Pokorny többé nem kerülheti el a sorsát.

Viktor herceg később, persze a szemüveggel az orrán, benézett a télikertbe. A derék báróné egy karosszékekben szunyókált, Antónia pedig a rémmel összeölelkezve sétált föl-alá. Alkalmasint

beszélgettek, még pedig nem valami mulatságos tárgyról, mert a hercegnek úgy tetszett, mintha szép unokahugának szeme könnyes volna.

Villásreggelinél is velük volt Pokorny. A nagyhercegnő széke mögött lappangott, a fől szolgáló inasok elől oly ügyesen kitért, mintha négyest táncolna velük, közben a legnagyobb szemérmertelenséggel elkapta és a ruhája mellén levő nagy zsebbe csusztatta a falatokat, melyeket Antónia csodás fesztelenséggel csempészett oda neki. Viktor herceg közel volt hozzá, hogy boros palackot vágjon a rém fejéhez, a nagyherceg kezében pedig paragrafussá görbült az ezüst villa, de a két úr a cselédekre való tekintettel mégis türtőztette magát.

Ebéd után Antónia az édesapja kívánságára zongorázott, a rém ekkor a zongora tetején ült és elmélázva hallgatta a játékot. Ő láthatólag nem kedvelte a magányt, hanem minden idejét a családi körben töltötte.

Antónia később abbahagyta a játékot és mivel időközben elállott az eső, Teplic bárónéval a parkba ment. Pokorny persze velük. Az aszfaltos úton sétáltak föl-alá, az ezüstoffenyők előtt. A báróné, aki Antónia karját fogta, igen elbámult volna, ha sárga szemüveg lett volna az orrán, mert azt látta volna, hogy a nagyhercegnő másik karjába is kapaszkodik valaki. Így azonban nem

látott semmit, sőt nem is hallott, mert azok ketten jól összetanult, összevágó lépésekkel jártak mellette. Félix és Viktor az emeleti ablak függönye mögé lapulva figyelték a sétálókat.

— Hogy megértik egymást! — mormogta Viktor. — Az aszfalton sétálnak, nehogy nyomot hagyjanak a nedves úton.

— Képzelem, hogy röhögött magában a nyomorult, mikor esténként karddal kaszaboltam körülötte a levegőt . . . Ő azalatt Tónival összeölelkezve állott a szobában . . .

A nagyherceg éktelen haragra lobbant.

— Hogy is volna, ha most elhoznám az expresszemet és szó nélkül ledurrantanám a frátert?

Viktor a fejét rázta.

— A dolognak igen unalmas következményei lennének. Másképp kell elbánni vele!

Viktor indítványára abban állapodtak meg, hogy a nagyherceg továbbra is szemmel fogja tartani Pokorny, a herceg pedig azalatt el fog rejtőzni Antónia lakásában. Tapasztalásból tudták ugyanis, hogy a nagyhercegnő ilyen időtájban mindig vissza szokott vonulni a szobáiba. A fiatal úr észrevétlenül be is jutott a leánylakásba. Mivel nem tudott alkalmasabb rejtkehelyet találni, Antónia ágya alá bujt. Ő végre is katona volt és ha annak idején négykézláb mászkálhatott a mand-

zsurniai lövészárkokban, akkor ezt sem kellett röstelnie. A browningjával a kezében és a sárga pápaszemével az orrán várakozott az ágy alatt.

Öt óra felé a nagyherceg, aki rendületlen kitartással leselkedett az emeleti ablakban, észrevette, hogy hirtelen zápor kerekedik. Toncsi és Teplic báróné szaladva igyekeztek tető alá. A rém hosszú ugrásokkal követte őket. Ami azután történt, annak már Viktor herceg volt a szemtanúja.

A herceg az ágy alatt fekvé hallotta, amint megnyílt az ajtó. Ketten léptek be, Toncsi és a láthatatlan ember. Szó nélkül és igen körülményesen végigkutatták a lakás összes szobáit, az ágy alá azonban csodálatosképpen nem pillantottak. Azután bezárták az ajtót.

— Pierre! — suttogta Antónia.

— Itt vagyok! — jelentkezett a láthatatlan Pokorny.

— Megázott?

— Egy kissé . . .

— Jó lesz, ha megszáritja a ruháját a kandalló mellett . . . Én azalatt átöltözöm a szomszédban . . .

— Jó lesz, — hagyta rá Pokorny.

A rém, miután a nagyhercegnő magára hagyta, néhány fahasábat vetett a kandalló tűzére, majd óvatosan lehámozta magáról a tibeti ruhát és kiterítette egy székre száradni. Egy Jaeger-féle

szürke alsóruhát viselt a testén. Antónia később bekopogtatott a szomszéd szoba ajtaján.

— Nem lehet még! — mondta Pokorny ijedten.

Az ijedelme érthető volt, mert a térdben tárgult és mindenképpen viseltes Jaeger-alsójában nem festett valami délcegen.

— Lemegyek a folyosóra, — suttogta a nagyhercegnő, — ha maga is elkészült, jöjjön utánam.

Viktor tudta, hogy érkezett a cselekvés pillanata. Nyilsebesen kipattant az ágy alul és talpra ugrott.

— Ha megmozdulsz, lelőlek! — kiáltotta.

A vörös doktor rémülten kapott a tibeti ruhája után, de csak a selyemsisakot tudta megragadni, a trikót elkapta előle Viktor herceg. Egy pillanatig farkasszemet néztek. Pokorny azután rémesen fölkacagott, majd huhogott és a fogát vicsorgatta, miközben úgy mozgatta a két karját, mintha szárnya volna. A boldogtalan kétségbeesett erőlködéssel játszott a kisértetet. A herceg azonban — és ezt később százszor is megbánhatta! — a kandallóba dobta a láthatatlan ruhát. Vakító lángnyelv csapott föl. A tibeti ruha egy másodperc alatt hamuvá égett.

Pokorny krétafehér arccal bámult a tűzbe. Úgy hápogott, mint a hal a szárazon. Megértette, hogy eljátszotta utolsó játékát. Nagyon ostobá-

nak is érezhette magát a Jaeger-féle alsóruhájában. De azért nem adta még meg magát. Hirtelen és szinte megfoghatatlan ügyességgel kinyitotta a kárpitajtót, az öltözőbe surrant, becsapta és magára reteszelte az ajtót. A láthatatlan sisakot, hajdani dicsőségének utolsó foszlányaként, magával vitte. Viktor herceg tombolva ordította az ablakban:

— Meg kell fogni! Be kell zárni a kaput!

A lovászok odalenn éppen a kocsikat mosták. A kiáltozásra a lépcső elé csődültek, de azután ijedten szétrebbentek megint. Egy fejnélküli ember támolýgott le a lépcsőn. A fenséges úr is meglátta a rémet az ablakból.

— Fogjátok meg! Üssétek agyon! Hamar a puskámat!

A fejnélküli ember azonban eltűnt a park bozótjai között.

Az urak később puskával a kezükben verték föl a sűrűséget, Pokornynak azonban egyelőre nyoma veszett.

Még az este furcsa hírek érkeztek a kastélyba. A szomszéd faluban félreverték a harangokat, mert állítólag garabonciás diák járt a határban. A babonás parasztok vasvillára kaptak és körülfogtak egy akácos ligetet. Azt mondták, hogy a garabonciás oda szorult. Egy csendőrrős, mely éppen arra került, átkutatta a ligetet és meg

is találta a rémet. Egy szegény őrült volt. Mert aki három fok Reaumur mellett, szítáló esőben egy szál gyapotalsóban az akácfa tetején ül, az nem lehet más, csak futóbolond.

Befejezés.

Említettem a bevezetésben, hogy ezt a különös történetet maga Pokorny Péter doktor mondta el nekem, május harmadikáról negyedikére virradó éjjel, miután előzetesen sikerült megszöknie a Drégely-féle szanatóriumból. Pokorny hozzáfűzte elbeszéléséhez azt a megjegyzést is, amit egyébként hasonló helyzetben levő uraktól már gyakran hallottunk, hogy ő ép és egészséges és hogy Drégely doktor, a szanatórium tulajdonosa, csak azért tartotta őt fogva törvény ellenére, mert sürgősen udvari tanácsos óhajt lenni. Én nem tudom, hogy van-e ebben valami igazság, sőt azt sem merném eldönteni, hogy Marcel tanár nevezetes találmánya és Antónia nagyhercegnő szerelme a valóságban több-e egy túlhevített agy ábrándképeinél. Én igyekeztem a kérdéssel, főleg annak a tibeti oldalra vonatkozó részével, tisztába jönni és azóta már kikértem két kiváló magyar fizikus szakvéleményét is. A tudósok egyetértének abban, hogy Pokorny doktor

engem lóvá tett. Ebben, mondom, egyetértenek, egyebekben azonban erősen eltér egymástól a két szakvélemény. Az egyik szerint a tibeti oldat, még ha láthatatlanná is tudná tenni az emberi testet, nem tudná láthatóvá tenni az emberi test mögött lévő tárgyakat (például a szobaszínt), úgy, hogy a szemlélő a tibeti ruhába öltöztetett ember helyén fekete silhouettet látna. Ezt a hatást azonban nagyjában elérhetjük akkor is, ha valakit gyászba öltöztetünk. A másik vélemény szerint a ruha, a mely láthatatlan, tulajdonképpen ideálisan átlátszó, úgy, hogy a Marcel-féle köntösbe öltöztetett ember nem tűnik el, hanem úgy hat ránk, mintha ruha nélkül járna. Nem érzem magamat hivatottnak, hogy állást foglaljak ebben a kérdésben, én csak hivatkozom arra, amit bevezető szavaimban hangsúlyoztam: minden felelősséget Pokorny doktorra hárítok. A teljes igazságot ma csak egy ember tudná megmondani, Félix nagyherceg; ő fenése azonban, őszintén szólva, nem teszi reám azt a benyomást, mintha valami nagyon szívesen intervjúoltná magát ebben az ügyben.

Még szerettem volna Pokorny doktortól egyet-mást megtudni, de hajnal felé, mikor éppen arról beszélt, hogyan vesztette el a láthatatlan sisakot az akácos ligetben, megzavartak minket. Valaki becsöngetett a lakásomba.

— Úgy látszik, értem jönnek, — mondta Pokorny.

Az ablakhoz lépett és kitekintett az utcára.

— Ott lenn is vár egypár fogdmeg!

Tényleg érte jöttek. A vörös doktor kezét fogott velem és bizonyos jóízű akasztófa-humorral követte üldözőit a fogságba.

Később elhatároztam, hogy próbálok valamit tenni az érdekében. Lehetőleg megalakítom a részvénytársaságot, amelyről beszélt, fölvéve természetesen a társaság működési körébe Pokorny megszöktetését is. Beszéltem néhány emberrel, vállalkozó ügyvéd akadt is volna szép számmal, a tőkepénzesek azonban egyelőre föltűnő tartózkodóan viselkedtek. Május vége felé beszüntettem a részvénytársaság megalakítására irányuló akciómat, mert kiderült, hogy Pokorny időközben magától is kerekét oldott a szanatóriumból, ezuttal hihetőleg véglegesen.

Június elején igen meglepő hírt olvastam a lapokban. Otrantói Antónia nagyhercegnőt megszöktették a csehországi gyógyintézetből, ahová beteg idegei erősítése végett küldte aggódó családja. A lapok megírták, hogy egy nagy vörös automobilon vitték el éjnek idején, miután megvesztegetett ápolói kinyitották előtte a szanatórium kapuit. A gépkocsin három automobil-álcas úr várta. Alkalmasint a tőkepénzes, az

ügyvéd és az ujságíró. Pokornyról egy szóval sem emlékeztek meg a tudósítások.

Azóta tüvé tették a szép szökevény után a világot, de sem Európában, sem Amerikában nem tudtak a nyomára akadni. Csak egy ízben adott magáról némi életjelt. Jelentkezett ugyanis egy szabályszerű meghatalmazásokkal ellátott ügyvéd, aki Antónia anyai örökségét követeli a gyászbaborult nagyhercegen. Az ügyvédi meghatalmazásokat a nagyhercegnő állítólag kétféle minőségében írta volna alá, „úgy is, mint kiskoru gyermekének természetes gyámja“. Az eset eléggé komoly, mert a Quetscher-féle hagyaték nagyrészt amerikai bányák alkotják, a pör tehát az Egyesült-Államok bírósága előtt fog lefolyni és nem lehet még tudni, hogy a yankee-bíró mennyire hajlik meg az otrantói család házitörvényei előtt. Másrészt persze az eshetőségek mérlegelése közben tekintetbe kell vennünk azt is, hogy az alperes nagyherceg ereiben normann fejedelmek vére folyik, azok pediglen a történelem tanúsága szerint bőszen és halálos elszántással szokták megvédeni azt, ami az övék, de főleg azt, ami nem az övék.

Bucentoro úr.

I.

Egyszer, évekkel ezelőtt, néhány hetet a dalmátországi Lesina szigetén töltöttem. S. Giorgio közelében laktam, eg szomorú kis házban, mely a széles Narenta-csatornára tekint. Az én szobám ablakai a kertre nyíltak. Ez az úgynevezett kert félig kőrakás, félig szemétdomb volt, amennyiben úgy teli volt emberfejnyi kődarabokkal, mintha ördögök labdáztak volna benne, a kövek közt pedig egész fészkeket alkottak a titokzatos eredetű üres konzervskatulyák. Néhány hatalmas, régi datolyapálma és egy márványkút romjai mégis némileg érthetővé tették a kert elnevezést.

Egy verőfényes reggelen igen elcsodálkoztam, midőn ágyamban fekve, a szobám mennyezetén éktelenkedő foltok között egy női arc és egy kerek csipő rajzát fődöztem föl. Most egyszerre logikát találtam a különböző színű foltokban és

meggyőződtem, hogy azok egy nagy fali festmény maradványai. A ház, amelyben laktam, valami-kor egyike lehetett azoknak a rokokó-nyaralóknak, melyeket a velencei nagyurak casinonak neveztek. A szegénység és a tudatlanság rommá változtatta a házat és sivataggá a kertet. A kertben, hol valaha selyemharisnyás urak és abroncsszoknyás hölgyek dévajkodtak, mostanában három koromfekete kecske legelészett.

A ház, a kert és a kecskék egy Zagurichné nevű horvát asszonyság vagyona voltak. A kecskéken kívül ott ugrándozott a kövek közt öt csemetéje is, egyik vásottabb és mocskosabb, mint a másik. Zagurichné afféle amerikai özvegy volt. Az ura évek óta Délamerikában élt és a keresete javát minden hónapban hűségesen elküldte az otthonvalóknak.

Zagurichné meglehetősen különös asszonyság volt. Minden reggel nagy gonddal megfésülködött, arra azonban már nem jutott ideje, hogy megmosakodjék és rendesen föl is öltözködjék. Napestig egy nem éppen kifogástalan tisztaságú ideiglenes ruhadarabban járt, melyet talán fésülőköpenynek lehetne nevezni. Az asszonyságnak megvolt az a szokása, hogy állandóan kereste egyik gyerekét. Visító fejhangon szölongatta azt, aki éppen hallótávolon kívül volt.

Két hétig laktam már nála, midőn az az öt-

lete támadt, hogy a foglalkozásom után tudakozódjék. Találomra ügyvédi irlnoknak vallottam magamat. A háziasszonyom láthatólag megörült ennek.

— Vannak nekünk régi írásaink, — mondta — melyeket szeretnénk egy törvénytudó emberrel elolvastatni. Az uram nagyapja holta napjáig azt állította, hogy az írásokkal pört lehetne kezdeni és sok pénz lehetne nyerni.

Egy ócska papírral telt fekete ládát mutatott, melyet a konyhában őrzött. Midőn néhány nappal később megeredt a sirokkó és szitálni kezdett az eső, tényleg neki ültem a ládának. Leveleket, naplójegyzeteket, néhány hivatalos iratot, egy ócska gyermekcipőt és egy skorpióanyát találtam benne, az utóbbit nagyszámu családjá körében. Az összes írások a tizennyolcadik század ötvenes és hatvanas éveiben keltek.

Amennyire én a dologhoz értek, nem hinném, hogy Zagurichék valamikor pénzt lássanak az írásaik után. De azért nem minden haszon nélkül böngésztem át a láda tartalmát, mivel megtudtam belőle, hogy Zagurichék velencei nobilek és hogy eleik Zaguri néven szerepelnek Szent Márk aranykönyvében. S a régi írások révén megismerkedtem Zaguri Giacomo ő excellenciájával is, aki provveditoreja volt a lesinai hadi gályarajnak, megismerkedtem továbbá Nina

grófnővel, nemkülönben a dulcignoi Kara Nuszsim béggel és főtisztelendő Miliccsel, akit del-fin-pópának neveztek kortársai.

Lehet, hogy ismeretségük némileg érdekelné fogja szives olvasóimat is.

II.

Zaguri Giacomo ő excellenciája 1750-ben ötvenöt esztendősen volt, három egész mázsát nyomott és életcéljául tűzte, hogy őt nevezzék Vence városa első arslánjának. Hogy érdemessé tegye magát erre a címre, mindig lioni selyemben és brabanti csipkében járt, gyémánt cipőcsattokat viselt, külön futárral hozatta Törökországból a rózsavizet, gyöngé francia verseket írt és oly negédesen viselkedett, mint valami kis szalon-abbé. A Rialto naplopói úgy találták, hogy föltűnő hasonlatosság van a kolosszális termetű arslán és a doge arany díszgályája között és Bucentoronak nevezték ő excellenciáját. Ez a név rajta is száradt.

Zaguri úrnak a francia konyhán és a faraó-játékon kívül még egy költséges szenvedélye volt: Nina grófnő. Hogy miféle fejedelem emelte a szép Ninát grófi rangra, azt a leveles ládából

nem sikerült megtudnom; kétségbevonhatatlan tényként megállapítottam azonban, hogy Nina valamikor büszkesége volt a bolognai híres ballerina-iskolának. Úgy látszik, hogy a grófnő az aranyevő gerincesek családjához tartozott, mert hófehér fogacskáival hamarosan elpusztította Bucentoro vagyonát. Ekkor aztán egy épp oly kecses, mint határozott mozdulattal hátat fordított neki, mondván, hogy nem akar több pletykára alkalmat adni.

Levelekből bebizonyítható, hogy Bucentoro akkoriban a halál gondolatával foglalkozott. A döntő pillanatban szerencsére mégis fölébredt benne a velencei nobile önérzete és ekkor fölkereste két atyjafiát, akik tagjai voltak a tizek tanácsának és megkérte őket, hogy neveztessék ki a lesinai hadi gályák provveditorejává. Zagurinak e nevezetes napig sohasem volt köze sem hadi, sem egyéb gályákhoz, de azért joggal nagy hivatást érezhetett magában a lesinai állásra, mivel tudta, hogy a provveditorenak körülbelül nyolcezer katona és gályarab élelmezéséről kell gondoskodnia és hogy okvetetlenül meg kell gazdagodnia, ha nem éppen tökkel ütött ember. Bucentoro rokonainak sikerült is keresztülvinniök öccsük kineveztetését, miután viszonzásképpen segítségére voltak egy más rokoni csoportnak abban, hogy a kiskorú és némileg gyönge-

elméjü Mocenigo úrfit megtegyék Cerigo szigetének kormányzójává.

A lagunák királynőjének közélete akkoriban abból állott, hogy az unokák kitördelték Venezia mesés koronájából az ékköveket, melyeket az ősök raktak bele. A prédálást a csalhatatlan ál-lambölcseség tekintélyével vezette a tizek tanácsa. Ez a tanács egyébként óriás aktacsomókkal szaporította a hercegi pelota irattárait és hajdani kegyetlen energiájáról akkor emlékezett csak meg, ha valaki kétségbevonta csalhatatlan voltát.

Bucentoro ő excellenciája tehát a szárnysegédek, kamarások, francia szakácsok, vadászok, fullajtárok, fekete és fehérbőrű lakájok segítségével elment Lesinába. Első titkára és bizalmasa egy Papanika nevű görög ember volt, aki azzal nyerte meg a nagyúr rokonszenvét, hogy harminchatféle puncsot tudott készíteni.

Egy hónapig nem beszéltek a provveditore-ról a Rialtón. Ekkor újból megjelent Velencében az említett Papanika és gazdája megbízásából tárgyalásokat kezdett Nina grófnővel, hogy tegye át lakóhelyét Lesinába. A tárgyalások részletei, sajnos, nem maradtak fenn az utókor számára. Tény azonban, hogy Nina még a nyár folyamán négy komornája és házi abbéja, a sikamlós költeményeiről hirhedt Scarpa kíséretében hajóra szállott, hogy Lesinába vitorlázzon.

III.

Közbevetőleg megjegyzem, hogy S. Giorgio közelében van egy magános kis kápolna, mely a scombrihalászok kedves szentélye. Az ajtó mellett van egy kis kép, állítólag Szent Eufémia képmása. Reám igen világias benyomást tett. Egy a tizennyolcadik század ötvenes éveinek divatja szerint öltöztetett hölgyet ábrázol. A hölgy kicsi, gömbölyű és csinos. Mélyen kivágott derekat visel, óriás abroncsos szoknyát, magasra fésült, puderes haját csipkefátyol takarja. Rózsás arcán két szépségflastrom látható, egyik az állán, a másik az ajka szegélyén. Nekem az a gyanúm, hogy a kép eredetije nem más, mint Nina grófnő. Bevallom azonban, hogy ezt a sejtelmemet semmiféle bizonyíték nem támogatja.

Folytassuk ott, ahol abbahagytuk.

Egy ujdonatúj anconai brig vitte a szép grófnőt. Följegyezték, hogy Sebenico előtt, alig egy ágyulövésnyire a St. Nicolo nevű velencei vártól, makacs szélcsendbe került a hajó. Az udvarias padrone ekkor vitorlákból szellős sátort rögtönzött Nina számára, hogy ne szenvedjen a hőségtől. Papanika kártyamutatványokkal, Scarpa abbé pedig szavalatokkal igyekezett szórakoztatni a grófnőt.

Nina mégis unatkozott.

— Miért nem folytatjuk utunkat? — kérdezte.

— Mert szélcsend van, — magyarázták neki.

— Hát az a zöld hajó ott mért halad?

— Mert evezőkkel jár.

Az esti fényben igen mocskos, zöld tartana szaladt feléjük, sebes ütemben mozgatóván hosszú evező lábait, mint a vízi poloska.

— Miféle hajó az? — érdeklődött Nina.

— Valami postahajó lesz a szigetekről.

— Nem járnak erre kalózok? — kérdezte a grófnő.

A padrone elmosolyodott.

— Sebenico ágyúinak torkában? Szó sincs róla! Lejebb, az albániai partokon, még találkozhatik az ember afféle zshiványnéppel. Sőt éppen mostanában bizonyos hírnévre is tett szert egy Kara Nusszim bég nevű dulcignoi pernahajder, aki nagyban nyomorgatja a kereskedőket.

— Mit tennének önök, ha a hajó, mely szembejön velünk, dulcignói kalózhajó volna? — kíváncsiskodott Nina.

— A kötelességünket teljesítenők és azt hiszem, hogy a semmirekellő kemény leckét kapna, — mondta az anconai padrone férfias elszántság hangján, de minden kérdés nélkül.

Papanika a baloldalára csapott, ahol olykor a kardját szokta viselni.

— Bár kalóz volna! — kiáltotta délies tűzzel. — Legalább megláthatná a grófnő, hogyan védi meg egy görög nemes az oltalmára bízott hölgyet!

Scarpa abbé szemében is harcias tűz lobogott.

— Az isteni Nina jelenléte engem is vérszomjas tigrissé változtatna! — kiáltotta.

A grófnő valami édes borzongást érzett.

— Szeretnék egyszer egy tengeri ütközetet látni, — suttogetta.

A zöld hajó már olyan közel volt hozzájuk, hogy meg tudták különböztetni a födélzetén álló embereket. Sokan voltak rajta, nagyon furcsa alakok. A Canale granden látni ilyen fantasztikus bárkákat, farsang idején. Egy úszó felhődarab, melyet a démonok csapatja szállott meg. Fehér albánfezes, vigyorgó négerek; nagyturbános, lengő szakállu öregek, akiket förtelmes sebhelyek rútítanak el; félig mezítelen, óriás tagu kamaszok. Talán nem is emberek. Az egyik dühös majomként fintorgatja arcát, a másiknak olyan csontos orra van, mint a ragadozó madár csőre, a hajó kormányán pedig egy emberi szörnyeteg áll, akinek füstös pofája dagadt, mint a viziló feje. Valamennyien mordályt, baltát

vagy nyársat tartanak a kezükben és röhögve, kurjongatva és káromgva noszogatják a dühös sietséggel dolgozó evezősöket.

Az anconai padrone kissé elhalványodott.

— Ha nem volnánk Sebenico ágyúi alatt...

Tovább nem folytathatta, mert a zöld hajón elsütöttek egy tarackot. A lövés megnyomortotta a brig nagyárbocát és halomra döntötte Nina sátrát. Futkosás és sikoltozás támadt. Csak az egy Papanika nem vesztette el a fejét. Ő kivette fehér keszkenőjét és meglengette a kalózok felé a megadás jeléül.

— Nem szabad veszedelemnek kitennünk Nina drága életét, — mondta.

Néhány perc múlva a kalózok már elérték csákláikkal a briget. Az óriás majmok dühösen ordítózó csapatja kúszott, szökött és repült föl az anconai hajó födélzetére. Egy szempillantás alatt lefegyverezték és leteperték az olaszokat. Azután bámulatos szakértelemmel és csodálatos ügyességgel hozzáláttak a brig kifosztásához. Még a vasmacskáit és a rézlámpásait is elvitték.

A zsványok vezére, egy hórihorgas termetű, villogó szemű ifju ember, Ninához lépett és kifogástalan velencei nyelven szólt hozzá:

— Ön, asszonyom, szives lesz útját az én hajómon folytatni.

— De mi lesz a podgyászzommal? — kérdezte sírva a grófnő.

— Arra ne legyen gondja, mind a tizennégy úti ládája már a hajómon van.

A kalózhajó gyorsan, ahogyan jött, eltűnt ismét a kis szigetek között. Vele Nina és a négy komornája.

Egy óra is elmúlt, míg S. Nicolo várában tudomást vettek a vészjelekről, melyeket a brig adott. És sötét éjszaka lett, mire Sebenicoból kicihelődött két hatalmas állami gálya, hogy kergetőbe vegye a kalózokat. Hajnalig össze is fogdostak egy tucat halászbárkát és néhány ártatlan boros trabakolót, a rablóknak azonban nyomuk veszett.

IV.

Bucentoro ő excellenciáját Papanika és Scarpa urak értesítették a szerencsétlenségről. Az abbé egy fönmaradt elégiájából kitetszik, hogy a provveditore éppen reggelinél ült, midőn a gyászos hírt vele közölték és hogy szenvedélyes fájdalomában egy szorbettel telt muranoi kristálycsészét vágott a hirnökök fejéhez.

A tengernek is megvan a maga közvéleménye és a közvélemény az első perctől fogva tisz-

tában volt vele, hogy a sebenicoi csínyt a dulcignoi Kara Nusszim követte el.

A dulcignoi határvár, mely úgy ágaskodik a meredek parti sziklák fölött, mint a nagy kőkoporsó, gyülekező helye volt az ozmán birodalom legelszántabb martalócainak. Szökött katonákat, gályarabokat, renegátokat, minden rangu és rendü kalandorokat ott tárt karokkal fogadtak. A dulcignoi kalózok elismert vezére a sokat emlegetett Nusszim bég volt, mindenesetre korának egyik legarcátlanabb embere. Ő zsoldjában tartotta a császári hivatalnokot épp úgy, mint a parti halászsokat.

Midőn Bucentoro tisztán kezdett látni a do-logban, első haragjában útnak akarta indítani a lesinai hajóhad harminc gályáját, hogy rommá ágyuzzák Dulcignot és kardélre hányják a hasonló esetekben elsősorban exponált csecsszopókat. Hamarosan kitűnt azonban, hogy a harcias terv elé akadályok gördülnek. Dulcigno végre is a török császár vára, mely uralkodóval a köztársaság mostanában jó szomszédos egyetértésben él és ha nagy úr is egy provveditore, a hadüzenés jogát mégsem ruházta reá a tizek tanácsa.

Bucentoro tehát — mi egyéb is telhetett volna tőle? — egyelőre panaszos fölterjesztést intézett a tanácshoz a kalózkodás ügyében.

A tanács, miután véleményezés és kiegészí-

tés végett megküldte a jelentést többrendbeli alantas hatóságnak, a tél folyamán végül érdemben tárgyalta az ügyet és úgy döntött, hogy az összes iratok a továbbiakig irattárba helyezendők. Figyelembe kellett venni azt a körülményt, hogy az állítólag megtámadott brig anconai illetőségű, figyelembe kellett továbbá venni, hogy az állítólag elrablott nők bolognai illetőségűek, így tehát nem a köztársaság, hanem Ancona és Bologna ura, a római pápa ő szentsége hivatott arra, hogy a sérelemmel szemben orvoslást szerezzen. Figyelembe kellett végül azt is venni, hogy a szóban forgó Nina életmódja nem volt olyan természetű, hogy velencei területre való visszatérése kíváncsnak látszanék.

A tanács titkárának jóindulatából Zaguri bepillantást nyert a köztársaság sztambuli miniszterrezidensének bizalmas jelentésébe is. A rezidens kérdést intézett a Nina-ügyben a nagyvezérhez, aki viszont kérdőre vonta a skutari-i válit, aki ismét a dulcignoi kajmakámra írt rá. Onnan az a fölvilágosítás érkezett, hogy Dulcignoban él ugyan egy Kara Nusszim bég nevű ember, ő azonban vagyonos, előkelő és istenfélő nemes, amelelt köztudomás szerint annyira beteges, hogy már esztendők óta nem hagyhatta el házáat.

V.

A szerelmes Bucentoro már lemondott a reményről, hogy valaha is viszontlássa Nináját, midőn Papanika egy szép tavaszi napon egy albán embert vezetett eléje. Az albán hat láb magas volt, az arca szőrös volt az orra hegyéig és bár rongyokban járt, olyan gőgösen viselkedett, mintha királyok kenyeres pajtása volna.

Ez az ember, aki egyébként rettenetes fokhagymaszagot terjesztett, így szólt a provveditorehoz:

— A te asszonyodat Kara Nusszim ragadta el.

— Honnan tudod? — pattant föl Bucentoro.

— Onnan, hogy magam is segítettem neki.

Azóta Dulcignoban van a te asszonyod, a bég házábanál. Igen jól érzi magát, mert úgy vélekedik, hogy többet ér egy ifju kalóz, mint egy vén provveditore. A bég az ő kedvéért sárga selyembe öltöztette a hárem falait.

Papanika jónak látta, hogy más fordulatot adjon a beszélgetésnek.

— Add elő ajánlatodat, jó ember!

— Ha mégis vissza akarnád szerezni az asszonyt, vagy ha bosszút akarnál állni a bégen, én egy aranyért megmondom a módját. Vele nem bír sem Velence, sem a padisah, mert ő olyan, mint

a futó hullám: látod, de megfogni nem tudod. Van azonban egy ember, az megfogja még a futó hullámot is és ha megnyered a barátságát, akkor gúzsba kötve hozza eléd a kalózbéget.

Bucentoro két aranyat dobott az asztalra.

— Ki az az ember?

— Milics, a delfin-pópa.

— Hol van az a Milics pópa?

— Nem messzi innen, a Narenta ingóványaiban, a zaosztrogi kolostorban.

— És miért nevezik delfin-pópának?

— Nyáron át az összes zaosztrogi kalugyerekekkel hónapokig künn jár a tengeren. Senki sem tudja, hogy mit művel olyankor és a nép azt hiszi, hogy a kalugyerek delfinekké változnak át és úgy úszkálnak a vízben.

— Te is azt hiszed?

— Nem hiszem, mert tudom, hogy a delfin-pópák olyankor a görög partokon kalózkodnak.

— Mesebeszéd! — kiáltotta a provveditore.

— Ha igaz volna, akkor magam is tudnék róla.

Az albán ember félvállról végigmérte Bucentorot, majd szárazon mondta:

— Tudnak róla Velencében. De nem bántják őket, mert a kalugyereknek van annyi eszük, hogy velencei hajót sohasem támadnak. Én már találkoztam velük egy ízben Korfu mellett. A Kara Nusszim hajóján voltam és mondhatom, a

vitéz bég úgy elinalt előlük, mint a kutya a bot elől.

— És mit csinálnak a papok a rablott pénzzel? — kíváncsiskodott Bucentoro.

— Szent célra gyűjtik, — mondta komoly arccal az albán. — Milics pópa meg akarja venni a mosztári válitól a trebinjei pusztá kolostort, mert ott van eltemetve Szent Száva és ott van a világ közepe. A váli azonban annyit kér érte, mint egy egész szandsákért.

— Jól van! — mondta Bucentoro. — A ducignoi viperára rá fogjuk ereszteni a narentai sárkányt!

VI.

Zugari Papanikát küldte a zaosztrogi szent emberhez. Az út nem volt éppen a görög kedvére való, mert a Narenta völgye hírhedt malária-fészek. Két napon át beláthatatlan nádasok közt kígyózó csatornákon kellett eveznie. A víz csak úgy hemzsegett a sok kígyótól és a bárka a vízi vad óriás rajait verte föl. Végül elérték Zaosztrogot, mely inkább mocskos kis vár, mint kolostor benyomását tette.

Midőn a görög partra szállott, egy süppedt mellű, hórihorgas, vén kalugyert pillantott meg,

aki az iszapos vízbe merült ócska bárka mellett ült és csendesen horgászott.

— Hol találhatom Milics papot? — kérdezte Papanika.

— Az én vagyok, — válaszolt köhécselve az öreg.

— A lesinai provveditore küldött hozzád. A dulcignoi Kara Nusszim elrabolta az asszonyát és az emberek azt beszélnek, hogy te vissza tudnád hozni.

A pópa bús mosollyal nézett a görögre.

— Lóvá tettek, jó uram. Hát ki vagyok én? Egy köszvényes vén pap. Az angolnafogáson kívül egyéb nem telik már tőlem.

A görög vállat vont.

— Az a te bajod, kalugyer, mert elesel ezer aranytól.

A pópa Papanikára szegezte szúrós tekintetét.

— Zekhinákról beszélsz?

— Jó velencei arany zekhinákról. Kétszázat előlegképpen kaphatnál, ha Zaguri ő excellenciájánál jelentkeznél. A többi nyolcszáz akkor jár neked, ha elhozod magát az asszonyt, vagy Kara Nusszimnak valami vérbeli rokonát.

A pap meglepő könnyedén fölemelkedett a földről.

— Holnapután benn leszek Lesinában.

A görögöt kissé bizalmatlanná tette a pápa beszéde.

— Honnan veszed a hajót? — kérdezte.

Milics az iszapban ázó bárkára mutatott.

— Itt a hajóm!

— Ez a korhadtt teknő?

— Elmegy ez még, uram.

— És kik lesznek a legényeid?

— Majd megkérem jámbor testvéreimet a kolostorból, hogy kísérjenek el.

A pápa beváltotta ígéretét. Harmadnapra már bevezett a lesinai kikötőbe. Vagy harminc kalugyer volt a hajóján. Csupa egyforma, fekete-szakállu, aprószemű, zömök ember. Nyílsebesen eveztek, miközben templomi énekeket zengedeztek. A kormány mellett Milics pápa állott. Hatalmas feszület volt a balkezében. A feszület kovacsolt vasból való volt, fél mázsát nyomott és nem egy tar koponyát loccsantott már szét. Az árbóc mellett négy fekete koporsó volt a földélzethez kötözve. A papok azt mondták, hogy szent kalugyerek ereklyéit szállítják azokban. Miután Milics átvette a pénzt és megáldotta a provveditor, hangos énekszó mellett elevezett megint.

Négy héttel később újra megjelentek a del-fin-pópák. Pompás fogást csináltak: elhozták Kara Nusszim édesanyját, akit Medua mellett, egy parti házban találtak. Bucentoro magánkívül

volt örömében és megtoldotta a kikötött nyolcszázat még kétszáz zekhinával. Most már olyan tús volt a kezében, akit a dulcignoi zshiválynak mindenáron ki kellett váltania.

Nusszim bég alkalmasint bele is ment volna a cserébe, ha közbe nem jön egy különös esemény. A vén török hölgyet addig is, míg a tárgyalások folytak, a lesinai apáca kolostorban szállásolták el. Ott kitudódott, hogy Nusszim édesanyja valamikor mint keresztény rableány került Dulcignóba. Az apácák most addig beszéltek a lelkére, míg az öreg asszony ki nem jelentette, hogy újból vissza akar térni az egyedül üdvözítő szentegyház keblébe és hogy élte alkonyát bűnbánatban akarja eltölteni az apácák társaságában. Az apácák örömkönnyeket sírtak, a lesinai hívők ujjongtak, csak Bucentoro ő excellenciájának esett le az álla. A vérmes reményei füstbe mentek, a kereszténnyé lett asszonyt nem lehetett kiszolgáltatni a dulcignoiaknak és Nina grófnő továbbra is ott maradt a kalóz háremében.

A delfin-pópa hírével vehette a dolognak, mert hivatalosan megjelent a provveditore udvarában.

— Kétezer aranyért elhozom magát Nusszim béget. Előleg nem kell.

Ez volt az ajánlata.

— Áll az alku! — válaszolt Bucentoro.

VII.

A nyár folyamán történt, hogy egy hatalmas trieszti vitorlás fordult be a vallegrandei öbölbe. A faragott, aranyos orru nagy hajót, mint a pávát a sólyom, egy zöld tartana kergette. A trieszti kapitány fölismerte az ellenségben a dulcignoi kalózt és abban reménykedett, hogy a pogány nem mer utána jönni a kikötőbe. Kara Nusszim azonban nem ok nélkül állott arcátlan ember hírében, ő kész volt arra is, hogy világos nappal, a kikötő kellő közepén fossza ki áldozatát.

A szarvalaku öböl belső fordulóján egyszerre fekete kis hajó furakodott a trieszti és a kalóz közé.

— A delfin-pópák! — ordította a dulcignoi kormányos és azzal már neki is vetette magát a kormány rúdjának és az öböl torka felé szorította a tartanát.

A kalugyerek időközben leemelték a födélzethez kötött négy koporsó födelét és négy karsú, szép ágyút toltak a korláthoz. Pompásan tudtak bánni az ágyúikkal és már a második lövésük néhány törököt lesodort a födélzetről. Ha meg akart volna futni Kara Nusszim, akkor sem tehetne volna; tapasztalásból tudta, hogy a narentai hajó az ő zöld vizi poloskáját ott éri utól, ahol akarja. A kalózok tehát neki feküdtek

az evezőknek és egyenesen neki kormányoztak a fekete hajónak.

A trieszti fregatton persze nagy örömujjongás támadt. A parton is összefutottak az emberek, megnézni, hogyan tépi szét a narentai sárkány a dulcignoi viperát.

A két fantasztikus hajó úgy rohant egymásnak, mint két zivataros felhő, ha összehajtja őket a téli scontradura. A kalózok üvöltözve és a fogukat vicsorgatva uszították-bőszítették egymást. A papok alattomos hidegvérrel eveztek, mekegő hangon halotti éneket énekelve.

Most már csak néhány evezőcsapásnyira vannak egymástól. Rögtön megdördülnek az ágyúk, tüzes halált okádva. A parton állók visszafojtott lélegzettel lesték, hogy mi lesz. A bég most trombitát csinál a két tenyeréből és ordít valamit. Milics fölemeli a vaskeresztet és visszaordít neki. Most pedig közelednek egymáshoz. Most pedig, igen, most kezét fog a két vezér...

— A gazemberek ellenem szöveteznek! — kiáltotta ijedten a trieszti kapitány.

Az osztrákot nem csalta meg a sejtelve. Nusszim az imént azt kiáltotta oda Milicsnek, hogy a trieszti selyem-, elefántcsont- és fűszerakománnyal jön Indiából.

— Háromnegyede a tiéd, egy az enyém! Tizenötezer aranyért megveszem a részedet!

Tizenötezer zekhina tizenháromezerrel több, mint kétezer. Ezt a gyerek is tudja. Ennyi pénzzel meg lehet váltani a trebinjei kolostort minden birtokával együtt.

A két kalózcsoapat aztán tényleg közös erővel fosztotta ki a boldogtalan fregattot.

Harmadnapra a provveditore is hírért vette a vallegrandei rablásnak. Négy kis hadigálya azonnal sietett a Narenta felé. Ezúttal már nem kellett nemzetközi bonyodalmaktól tartani, mert a pópák velencei alattvalók voltak és tengerészeti ügyekben a lesinai kommandó hatósága alá tartoztak.

A zaosztrogi kolostorban egyetlen százesztendőös harátot találtak. Az öreg süket volt, mint az ágyú és mindig csak arról fecsegett, ami őt érdekelte, kérdezni egyáltalában nem lehetett tőle semmit. Azt mondta, hogy az apátnak álmában megjelent Szent Száva és ráparancsolt, hogy vonuljon papjaival azonnal a trebinjei kolostorba, hol új otthont fog találni a szerzet. El is mentek mind, csak ő maradt vissza, mivel nem bírta el a fárasztó utat.

Trebinjébe nem mehettek utánuk a velenceiek, mert ott török területen voltak. A provveditore tehát újból nekiült és panaszos jelentést írt a tizek tanácsának. A tanács a tavaszig tanulmányozta az ügyet, de mivel trieszti hajóról

volt szó, nem érezte magát arra hivatottnak, hogy beleavatkozzék a dologba, hanem elrendelte, hogy az akták irattárba teendők.

VIII.

Ennyit halásztam ki Zagurichné leveles ládájából. Igen meglepődtem, midőn aztán egy hiányos helyesírással írott levél jutott a kezembe, melyben valami Cavalotti Pepa nevű hölgy, a bolognai tánckar egyik kiérdemült tagja, szerencsét kíván Zaguri Nina úrnőnek fia születéséhez és hajdani barátságukra emlékeztetvén Ninát, egy ócska selyemruhát kér tőle ajándékba. A levél három esztendővel a vallegrandei rablás után kelt.

Hogyan, — kérdeztem magamban, — a provveditore tehát mégis elvette hűségének jutalmát és Nina a felesége lett?

Egy másik levél, mely korábban kelt az előbbinél és melyet Papanika, a görög titkár intézett Korfuból a provveditorehoz, némileg megmagyarázta nekem a dolgok összefüggését. E levélben a görög panaszosan hánytorgatja, hogy ő excellenciája, gonosz rágalmazók szavára hallgatván, őt minden kárpótlás nélkül elcsapta magától. Ez az igazságtalanság azonban nem aka-

dályozhatja meg Papanikát abban, hogy régi buzgalmával ne szolgálja ő excellenciáját. Hogy ezt bebizonyítsa, mindjárt egy érdekes hírt közöl ő excellenciájával: Nina, az isteni Nina grófnő, szerencsésen kiszabadult a dulcignói rabló kezéből és jelenleg Korfuban van. Mint a korfui opera-stagione tánckarának tagja keresi meg kenyerét.

A görög aztán bőbeszédűen elmondja, hogy mit mesélt neki Nina. A boldogtalan grófnő másfél esztendeig volt a rabló hatalmában. A sötétlelkű Nusszim bég eleintén édes hízgelgéssel akarta törbe csalni Nina erényét, később pedig rettetes fenyegetésekkel próbálta megfélemlíteni a grófnőt. Végül azonban Nina szilárdsága annyira meghatotta és lesujtotta, hogy önként visszaadta neki szabadságát.

Papanika hozzátette még azt is, hogy a grófnő neheztelt Zagurira, mivel azt hitte, hogy ő excellenciája nem törődött vele egész idő alatt. Csak az ő, Papanika fölvilágosításának köszönhető, hogy Nina ma már ismeri és méltatja a súlyos áldozatokat, melyeket ő excellenciája a grófnő kiszabadítása érdekében hozott.

E levél mellett egy másikat is találtam Zagurichné ládájában, egy névtelen levelet, melyet valami aljas cselszövő intézett a provveditorehoz. E levélben egy „ismeretlen jóakarója“ igen ne-

veletlen hangon arról értesíti, hogy Ninát maga Kara Nusszim küldte el Dulcignóból, mivel megúnta a hölgy szeszélyeit és mivel Ninának egyik komornáját léptette elő kegyencnőjévé.

Ügylátszik azonban, hogy Bucentoro ő excellenciája, aki világéletében optimista volt, inkább hitt Ninának, mint névtelen jóakarójának. A velencei tanácsnak ez a házasság nem lehetett ínyjére, mert — miként az írásokból kitűnik — megtiltotta Zagurinak, hogy feleségével Velencében mutassa magát. Lesinai állását azonban meghagyták neki.

Szó van az írásokban a lesinai casinóról is, melyben a fiatal pár lakott. Okom van hinni, hogy a casino a füstös tanya, mely nekem hat hétig szállást adott. Hogy a nemes család máig is virul még, annak túlhangos bizonyítékai ott üvöltöztek az ablakom alatt, a Zagurich-gyerekek képében, bár mocskos kis arcukon épp oly nehéz volt megtalálnom a velencei nobile vonásait, mint a kőszivatagban az egykori rokokókert helyét.

Békák a kútban.

Kármán Józsefet a filozófiai fakultás doktorává avatták, még pedig sub auspitiis regis. Miután megkapta oklevelét és a nagy gyűrűjét, hazautazott özvegy édesanyjához, Kölesházára, hét vármegye leglaposabb és legporosabb nagyközségébe. Első nap már kissé elunta magát otthon és fölmászott a padlásra, hogy keresgéljen rég meghalt édesapja könyvei között. Három kötetet szedett ki a nagy ládából: Bluntschli, Büchner, Stuart Mill. Stuart Mill azonban csak félig volt fölolvágva.

— Nini, hát szegény apa ilyeneket is olvasott? Pedig falusi jegyző volt.

Az ujdonsült doktor gögje némi kis megalázódást érzett. Lement a házba, de az édesanyjával most nem beszélhetett, az ilyenkor a leányokkal foglalatoskodott. Egy tucat parasztleány járt hozzá, azokkal népies mintájú ruhá-

kat, függönyöket meg abroszokat himeztetett. A városban jól megfizették Kármánné kézimunkáit.

Estebédnél Józsi úr egy különös kérdéssel fordult édesanyjához:

— Édesanyám, milyen ember volt tulajdonképpen a mi szegény apánk?

Az asszony már észrevette a subládán Stuart Millt, nem is lepte meg a kérdés.

— A legnagyobb eszű ember volt, akit életemben ismertem.

— És miért rekedt itt Kölesházán jegyzőnek?

Kármánné elgondolkozva nézett a függőlámpa lángjába.

— A jogi akadémián még tüneményes tehetségű embernek tartották. Odafönn, a padláson, vannak levelek, melyeket tanárai írtak neki, híres tudósok. Majd keresd ki. Angolul és franciául is beszélt és mind a két nyelvet grammatikából tanulta. Egyszer aztán haza jött vakációra és nem ment többet vissza az akadémiaára.

— Miért nem?

— Sokat gondolkoztam már ezen, de tisztán ma sem látok a dologban. Úgy kell lenni, hogy valami mérges pára szivárog ki a kölesházai talajból, mely elmálasztja az emberek akaraterejét és megrohasztja ambíciójukat.

— Nem bánta meg édesapám soha, hogy itt maradt?

— Dehogyan bánta! Ha együtt ülhetett az urakkal a Bakács különszobájában, vagy ha künn pipázhatott a préház pitvarában, akkor nem bántotta semmi. Azt szokta mondani: akár miniszter az ember, akár falusi jegyző, egyszer csak fölfordul.

— Ázsia! — gondolta magában Józsi.

— A nagyapád is ilyen volt, — folytatta az asszony. — Ifjú korában matematikával foglalkozott. Egy átutazó katonatiszt később egyszer átnézte a jegyzeteit, — azok is fönn vannak a padláson — és azt mondta, hogy sokban megelőzte a maga korát. De ő sem vette hasznát a tudásának, mert holta napjáig azzal foglalkozott, amihez legkevesebb hajlandósága volt: gazdálkodott. Nemcsak ők tettek úgy, hanem jóformán minden kölesházai uriember. A férfiak itt úgy élnek, mint a kútba esett békák. Aki egyszer benne van, az nem menekül ki többet. De nem is akarnak menekülni, mert jól érzik magukat ott lenn.

Az asszony kissé elkeseredett. Ő ezen már sokat tépelődött, annak idején bizonyára sokat is harcolt az urával. Most fölkelt, a fia elé lépett és keményen a szeme közé nézett.

— A Kármánok között sok volt a tehetség, de akarata még egyiknek sem volt, — mondta.

A fiatal ember kihívóan mosolygott.

— Vajjon nekem sincs?

Erre aztán Kármánné is elmosolyodott.

— Azt hiszem, te csak a tehetséget örökölted apádtól, karaktered anyai jussod.

Józsi domboru nagy homlokával, keskeny-ajku, kevély szájával és erős állával tényleg igen hasonlított az édesanyjához.

Kármánné kilépett a pitvarba.

— Józsi, gyere hamar! Nézd már, ki van itt!

A fia előbujt a kerti napraforgók közül, a félig fölívott Stuart Millel a kezében.

— Mi az, édesanyám?

— Matyus vizitába hozta a menyasszonyát.

És halkabban, hogy a látogatók odabenn meg ne hallják, hozzátette: — Tudod, a kövér postáskisasszonyt . . .

Matyus valamikor iskolatársa volt Kármán Józsefnek. Megyei írnok volt, de az alázatos jókedvtől sugárzó arcával, a furcsa, gömbölyű kis orrával és a hirtelenszőke hajával inkább nyájas boltossegédnek nézhetne volna az ember. A mátkája, a postáskisasszony, trabális nagy leány volt, az orrán kis szeplőnyereg virított.

A két régi pajtás kezét fogott.

— Gratulálok, Matyuska!

Körülülték a nappali szoba ovális asztalát és nem tudták, hogy mit beszéljenek. Valamennyien az ujdonsült doktortól várták a társalgás megindítását, az pedig úgy érezte, hogy valami igen mélyértelmű dolgot kellene mondania és mivel ilyesmi nem jutott eszébe, inkább hallgatott. Végül is Kármánné vette át a szót. Elhozta a diplomát meg a gyűrűt, oly diadalmasan, mint Szilágyi Erzsébet az első zászlót, melyet fia a pogányon nyert. És minden bevezetés nélkül kijelentette, hogy az ő fia ugyan nem fog vidékre menni gyerekpofozónak. (Igy nevezte a középiskolai tanárokat, amin aztán a fiatalok nagyot kacagtak.)

Ekkor magyarázólag a szavába vágott a fia.

— Arról van szó, hogy esetleg visszamehetnék az egyetemre asszisztensnek. A rektor, mikor elbúcsúztam tőle, azt mondta, hogy szívesen adna helyet a laboratóriumában. De ahhoz persze pénz kellene, hogy kibírjam egypár esztendeig. Addigra talán csak nyeregbe segítenének odafönn . . .

Matyus annyira föllelkessedett azon, amit hallott, hogy megragadta a barátja kezét.

— Az Istenért, Józsi, el ne mulaszd a jó

alkalmat! Mert aki vidéken marad, az elveszett ember!

— Nem fogja elmulasztani! — mondta határozott hangon Kármánné. — A fia felé fordult és lappangó mosollyal ajkán folytatta: — Neked van négyezer koronád a takarékbán. Sok kézimunkát kellett Budapestre küldeni, míg összeszedtem, de összeszedtem!

Ezt a tromfot ugyan más, ünnepesebb alkalomkor akarta kiadni, de most nem bánta, hogy kimondta. Józsi egészen belekábult a boldogságba. Most már igazán csak rajta fordul, hogy oda jusson, ahová kívánczik. A jegyesek különben hamarosan elköszöntek, mert Matyusznak a déli vonattal vissza kellett mennie a városba. Ő minden héten csak egyszer-kétszer jöhetett ki Kölesházára, a menyasszonyához.

Valami katolikus ünnep volt és Kármánné elvitte a doktort a templomba. Be akarta mutatni fiát a mennybéli Úristennek és egy kicsit a kölesházai embereknek is. Az első pad sarkában ültek. Később — kip-kop — könnyű és határozott léptek közeledtek a hátsó kapu felől.

— Derék kis földi vándor lehet, ki így járul az Úr elé! — gondolta magában a doktor.

A postáskisasszony jött. Nem nézett se

jobbra, se balra, hanem elhelyezkedett a mellékoltár térdeplőjén. Józsi profilban látta egész alakját, a kecses alázatossággal meghajtott fejétől a kőpadlót érintő lába hegyéig.

— Ni, — állapította meg magában, — tulajdonképpen nem is olyan formátlan, mint hittem. Fogadni mernék, hogy a nyakának orgona-
virág illata van. Vajjon mi a neve?

Megszólalt mellette az édesanyja.

— Itt van Évi is, — susogta, állával a leány felé intve. És hozzátette: — Jó ruhája van.

Tehát Éva. A legszebb női név; három betűje titokzatos és ellentétes fogalmakat jelöl meg: a leány hajnalát és az asszony delét. A doktor némi megszégyenüléssel kapott észbe: a gondolatai nem éppen templomba valók. Úgy zümmögték körül a térdeplő fehér női alakot, mint a méhek az orgonabokrot. De azután kapacitálni kezdte önmagát. A szépség isteni eredetű és ha a márványoszlop méltó ékessége lehet a templomnak, akkor a szép emberi test is a Teremtő dicsőségét hirdeti. Mert Éva termete határozottan szép, ha az arca nem is az.

Mise után azt mondta az édesanyja, hogy jó volna, ha mégis elnézne a Bakács-vendéglőbe.

— Mit csináljak a Bakácsban? — csodálkozott Józsi.

— Amit a többiek. Megiszol egy pohár

sört, elbeszélgetsz az urakkal, azután haza jössz ebédelni. Ne mondják, hogy gőgös vagy.

A kölesházai urak: a kútba esett békák. Ebéd előtt ott ülnek a különszoba nagy asztala körül, sört isznak, valami olajos halacsát kóstolgatnak és bölcs lassúsággal szívják a szivarjukat. Tisztviselők, kereskedők és kisebb birtokosok. Valamennyien igen fukar emberek, de azért nagyobbbrészt fülig úsznak az adósságban és teli vannak panaszokkal. Ha abbahagyják a panaszkodást, akkor politikáról vagy a természetről beszélgetnek és hamar újabb ürügyet találnak a panaszra. Az ő világuk körbe forog, mint az ördöghinta és aki egy napot velük töltött, az ismeri egész életüket. Többnyire pirosképű, túltáplált emberek. Ötven vagy hatvan esztendőskorukban hirtelen összeesnek, megfehérednek, lesóványodnak és elcsendesednek. Az ilyen ember egy ideig még elvándorog a Bakácsba, ahol melegítve issza a sört és nikotinmentes szivart füstöl, egyszer azonban végleg elmarad, ágynak esik, egypár hétig még vérig szekirozza a feleségét, azután meghal.

— Itt jön a Herbert Spencer! — mondta valaki, midőn Kármán belépett az úri szobába.

(Az urak, mint afféle vidéki bölcssek, mindent, ami a tudományosság körébe vágott, kómiikus nagyképűségnek tartottak.)

Az algimnázium igazgatója, egy elhanyagolt külsejű, harapós képű férfi, Kármán felé nyujtotta a cigarettafüsttől sárga kezét.

— Isten hozta, kollega úr! Tudja-e, hogy ön burokban született? Az intézetünknel megüresedett egy hely. Ha folyamodni akar, én nagyon szívesen támogatom.

Helyettes tanárnak lenni Kölesházán, — az ötlet oly izetlen volt, hogy már nem is volt sértő.

— Köszönöm jóindulatát! Majd gondolkodom a dolgon, — szólt kicsinylő mosollyal a doktor.

Az igazgató különben arról volt híres, hogy összes tanáraival késhegyig menő háborúban élt. Nem is jöttek azok soha a Bakácsba.

Kármán megivott egy pohár sört, közbe annyi sületlenséget és durvaságot hallott, hogy valósággal elszomorodott. Ilyen társaságban élte le napjait az ő szegény édesapja? Érthetetlen!

Matyus eljött a barátjáért.

— Nem szép tőled, hogy meg nem látogatod Évit. A postamesternénál lakik és az is várja a látogatásodat.

Elmentek tehát a postára. Útközben Matyus elmondott valamit, ami már első találkozásuk óta furta az oldalát.

— Meg ne ítéld Évit azután, amit eddig tapasztaltál. Nagyon okos leány, sokat is olvas, de előttem, a nagy tudós előtt, állandó zavarban van.

Évi egy kis gyerekkel a karján fogadta őket.

A postamesterné legkisebb fia volt, alig egy esztendő. (A postamester fél évvel ezelőtt halt meg.)

A templomban a leány termetét fődözte föl a doktor, most a szemét. Mélytűzű, kissé szomorú, dióbarna szeme volt. A szeme megnemesítette és széppé tette egész széles arcát, mint a holdvilág a tájképet. A postásné megkávértatta őket a kertben a platánfa alatt. A kis gyerek, akit Évi az ölében tartott, maga is megéhezett és kövér kis kezeivel tépdetni kezdte a leány fehér battiszt-bluzát. A postásné nevetett, Matyus szinte nyerített a jókedvtől, Kármán azonban meghatóan bájosnak találta a gyermek tévedését és a fiatal leány lángoló zavarát.

Alkonyatkor hárman kísértáltak a töltésre. A háztetők fölött vastag porfelhő lebegett, de ez olyan szép volt, mint az arany szentfény Betlehem fölött. Kármán, valami indokolatlan el-lágulás ellen védekezve, azt mondta:

— Rettenetes fészek!

— Én szépnek találom, — szólt szeliden és makacsul Évi.

— Lehet, hogy szép, de élni nem lehet itt,
— vélekedett a doktor.

— Attól függ, hogy mit ért az ember élet alatt.

Matyus diadalmasan nézett a barátjára.

— Ugy-e, megmondtam? Ő egy kis filozófus!

— Maga mit ért élet alatt? — kérdezte Kármán.

Évi azonban, elkedvetlenedvén a Matyus közbeszólásán, kitérően válaszolt.

— Úgy képzelem, hogy a társasélet nem igazi élet, inkább menekülés az élet elől. Igazán élni csak befelé lehet. Ahhoz pedig nem kellenek paloták, villamos lámpák és tolongó emberek.

— A maga elmélete szerint tehát a kölesházai emberek élete többet érne, mint a budapestieké?

— Azt hiszem, igen. Ha öntudatlanul is, azért mégis közelebb járnak az élet megértéséhez.

Kármán meglepetten bámult a leányra. A tulajdon apjára meg a nagyapjára gondolt. Hátna azok is tudatosak voltak és a belső életükben találtak kárpótlást mindenért, amiről lemondtak?

Matyus az óráját nézte, indulnia kellett. A doktor abban reménykedett, hogy a leány ki fogja kísérni vőlegényét a pályaudvarra, — haza-

jövet azután ketten folytathatták volna az érdekes beszélgetést, — Évi azonban a posta előtt jóéjszakát mondott nekik.

Szép, holdvilágos éj borult a falura. Kármán az ágyában feküdt és hol a távolban ugató komondorokat, hol a szobájában ciripelő tücsköt hallgatta. Nem tudott aludni. Éva! Ereiben kimondhatatlanul édes és gyöngéd áramok keringtek, amelyek a leánytól indultak ki és hozzá tértek vissza.

— Most reám gondol, épp úgy, mint én ő reá! — mondta magában.

Mi ez? Szerelem? Óh dehogy! Ez csak a békóitól szabadult ifjúság első rohama. Közönséges élettani tünet. Ha tudja az ember, hogy micsoda, akkor nem is veszedelmes. Az ifju édes tavaszi lázban remeg, a tudós pedig, aki benne lappang, kíváncsian fogja a pulzusát és mosolyog azon, hogy milyen körmönfont ravaszsággal teregeti csillogó hálót a természet. Az élet kertjének háttérében azonban sötét, kemény leány áll, az akarat, a kellő pillanatban majd előlép és rongyokká tépi a ravasz hálót.

Éva nem szép, de annál több: kíváncsú. Még a közömbös jókedve is olyan, mintha mély és édes női titkok takarója volna.

A fiatalok olykor hétköznapon is találkoznak, mikor a vőlegény a távoli megyeházán körmöl. A töltésen sétálnak, a postásné gyermekeivel. Köröskörül mértöldnyire húzódnak el a lángoló napfényben érő vetések. Ilyenkor keveset beszélnek, állandóan zavarban vannak és csodálkoznak a furcsa és idegen viselkedésükön. Kármán semmit sem mond el a merész és csillogó beszédek-ből, melyeket otthon összeállított a leány számára. Matyus jelenlétében sokkal beszédesebbek, csípős harc folyik közöttük, a támadó fél mindig a doktor. Éva csak szeliden védekezik. Matyus nagyon mulat rajtuk és még ugratja őket.

Kármánné nem volt vele tisztában, hogy Józsi az özvegyasszony, vagy Éva kedvéért jár-e a postára. Veszedelem különben nem volt a dologban; a postásnének egész rakás gyereke volt, a leány pedig nem volt csinos. Inkább ott szórakozzék a fiu, mint a Bakácsban.

Egyszer a töltésen a doktor így szólt a leányhoz:

— Tulajdonképpen szereti maga a vőlegényét?

A kérdés magát is meglepte. Évát azonban láthatólag nem lepte meg.

— Ha a felesége leszek, szeretni fogom, — válaszolt.

— Az ember nem azért házasodik, hogy széressen.

— Hanem?

— Azért, mert szeret.

— Lehet, de egy postásleány nem engedhet meg magának ilyen finom megkülönböztetéseket.

Az éjjel Kármán megint nem tudott aludni. Elővette a félig fölívagott Stuart Millt, de csakhamar letette megint a könyvet. Minden tagjában érezte a leányt, mintha lecsapolták volna a vérét és Éva édes és forró vérét eresztették volna az ereibe. Hiába vette sorra a leány hibáit, hogy kiábrándítsa önmagát, hiszen éppen ezek a tökéletlenségek tették annyira kíváncssá. Még az orrán levő szeplőket is szerette. Éjfél felé nem tudott többet az ágyban maradni. Ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy Éva közelében legyen. Nagy csöndben fölkelt, felöltözött a sötétségben és kimászott az alacsony ablakon az utcára. A házak árnyékában lappangva, odasompolygott a postához. Talán egy óráig is ott állott a mély csöndességben, a zsalugáteres ablak alatt. Magába szívta a leány hálósobájából kiáradó enyhe levegőt, a szíve pedig félelmetesen lüktetett. Azután megint haza ment. Aludni azonban most sem tudott.

Ez nem tarthat így tovább! Az éj fantasztikus homályában nagyszerű és gyalázatos gon-

dolat fogamzott meg a fejében: el fogja csábítani a leányt. Ő, az akaratember, aki elvből lelkiismeretlen, a jelentéktelen postáskisasszonyt.

Másnap elment a postára. Éva a leveleket rendezgette, az özvegyasszony pedig gyermekével az ölében a hosszú asztal előtt ült, melyen zavarosan kotyogtak a távirógépek, mint a rézsarkák csapatja.

Kármán behajolt az ablakon.

— Éva, beszélni szeretnék magával.

— Tessék, — mondta hivatalos ábrázattal a leány.

— De nem itt, nem most . . . Valahol, ahol magunk lehetünk . . .

Éva arca vérvörös lett. Hevesen rázta meg a fejét. Óh nem, nem! És lángoló arcát a levélcsomó fölé hajtotta.

Az asszony meglátta Kármánt és nevetve közeledett az ablak felé. A doktor ekkor zavartan mormogott valamit, megemelte kalapját és elsietett. Azzal a megsemmisítő tudattal ment el, hogy ostobán és durván viselkedett.

A postamesterné egy este elküldött Kármánért. A postaföldeken némi kis gabona termett és az özvegyasszonynak baja támadt az aratóival. Úgy gondolta, hogy a fiatal doktor majd rendet csinál az emberekkel. Kármán egypár sötétképű parasztot talált a postaudvaron. Beszédbe, majd

vitába elegyedett velük, az emberek azonban macskul ragaszkodtak követeléseikhez. Kármán úgy vélekedett, hogy ez zsarolás és nem méltó magyar emberekhez. Az aratógazda azonban kurtán végzett vele.

— Az ifjúr egy óráig se bírná a mi munkánkat, hát nem is tud hozzászólni.

Éva is ott állott az udvaron, kissé el is mosolyodott, ami Kármán fejébe kergette a vért. Haragosan támadt a gazdára.

— Miféle hengegés ez? Minden épkézlábu ember tudja azt, amit maguk tudnak.

Ebből újabb vita támadt, majd fogadásban állapodtak meg. Kármán beáll egy napra aratónak. Ha bírja a munkát, akkor az emberek megelégednek az eredeti kötéssel, ha azonban kidől, akkor az aratók megkapják azt, amit követelnek. Erre kezet fogtak.

Másnap hajnalban egy legény bezörgetett Kármánék ablakán.

— Gyerünk munkába, úrfi!

A doktor nagyon bánta már hetyke fogadkozását, de falu csúfjává nem akart lenni, azért fölkelte és magára vette betyáros kék vászonruháját, melyet egyszer valami szüreti mulatságra varrt neki az édesanyja.

Künn, a postaföldön, furcsa meglepetés várta.

A hajnali fényben erős nagy parasztleány köszöntötte reá a dicsértesséket és Kármán a sárga fejkendő alatt megismerte a postáskisasszony arcát.

— Ha maga aratólegény lesz, akkor én marokszedő leány leszek.

Ebbe a tréfába a postásné ugratta bele Évát.

Kármán elszántan kapott bele a munkába. Félóra mulva azonban nagy fáradtság szállott a tagjaiba, egy óra mulva pedig úgy fájt már a dereka, hogy vánszorogva tudott csak járni. Köröskörül kárörvendően vigyorgó pofák lesték, hogy mikor törik már le az úrfi. Kármán azonban halálos elszántsággal folytatta a munkát. Nem hagyja abba, míg egy szikra élet lesz benne. Pedig most kelt föl csak a nap, egy gonosz, izzó golyó, mely gyilkos tüzet szórt a vállára . . .

Éva a doktor nyomában kötötte a kékét. Mikor már vagy huszadszor lehajolt, annyira törődöttnek érezte magát, hogy azt hitte, sohasem tud többet kiegyenesedni. De minden lélegzetvétele újabb szívós fogadalom volt, hogy nem hagyja abba, míg Kármán le nem teszi a kaszát. Így uszították-bőszítették egymást a munkának. Később már azt se tudták, hogy hol vannak és mit művelnek. Az örökös hajlongás, az erőlködés gyötrelme, a szikrázó kasza és a hulló kalászosok

képe érthetetlen volt előttük. Fakó arccal, üveges szemmel, kábultan vánszorogtak tovább.

Végül mégis csak elérkezett a déli pihenő ideje. Az árnyékba telepedtek, az asztal tövébe. Enni nem igen tudtak, az álom rögtön elnyomta őket. Aztán megint fölverték őket. Munkára!

— Bírja? — kérdezte Kármán.

— Amíg maga nem hagyja abba, nekem is bírnom kell, — válaszolt érthetetlen makacssággal a leány.

A kinszenvedésük újból kezdődött. Pedig talpra állani is alig tudtak; minden tagjuk össze volt zúzva. Gépiesen láttak munkának és mindig csak egy gondolatot forgattak a fejükben: bár jönne már a halál!

Csodálatosképpen mégis kibírták. Kármán megnyerte a fogadását. A postásné parasztszekeret küldött értük és ők ketten a puha szalmában heverve rázatták magukat hazáig. Amint közletről farkasszemet néztek, mindennek találhatták egymást, csak éppen szépnek nem. A hajuk a verejtékes homlokukba csapzott, az arcuk pirosra gyuladt, a ruhájuk a testükhöz tapadt. De ez most mind mellékes volt. Ők most nem voltak doktor úr és postáskisasszony, hanem egy emberpár, amelyről lehullott minden, ami fölösleges, külsőséges és idegen volt.

— Örültség volt, amit tettünk, — mondta

Kármán. — De én tudom, hogy miért tettem. Hanem maga? Miért tette maga?

A leány nem válaszolt. Hosszu szalmaszálat tartott a fogai között és egészen közletről gyöngéd, fáradt és mosolygó szemmel nézett Kármánra. A kocsi nagyot zökkent és ekkor összeért a válluk. Éva akkor is mosolygott.

Kármánné nagyon megszidta hazatérő fiát. Hát szabad ilyet tenni? Titokban azonban büszke volt reá. Most már egészen bizonyos, hogy Józsiban van akarat, még pedig vasakarat. Ez az ő fia. Azt nem kell félteni, az nem ugrik bele a békák kútjába.

Fájó gerinccel, erős izomlással, de jókedvűen ébredt föl Kármán. Egyedül volt a házban, az édesanyja a városba rándult, hogy elrendezze némely üzleti dolgait. A doktor jókedve azonban hirtelen elpárolgott, midőn az ablakán át megpillantotta Matyus barátját. A postáskisasszony vőlegénye hosszú léptekkel vágta keresztbe a nagy utcát. A posta felől jött és szemmelláthatólag megint a vasut felé sietett. Kármán szeme előtt egyszerre elborult minden, mintha fekete fátyolt vetettek volna a nap arca elé. Érezte, hogy ez a sötétség örökké fog tartani. Most már tisztában volt vele, hogy ő az életet csak Éván keresztül

tudná élvezni. Mindennek, amije van és amit még elérhet, csak úgy volna becse, ha a gyöngéd hódolattól remegve odarakhatná Éva lábai elé. De ez lehetetlen. Most tehát ott feküdt az élet partján és mindent a rohanó árba dobott. Mindent, amiről eddig titokban álmodozott, az egyetemi tanárságot, az akadémiai tagságot is. Neki nem kell semmi. Csak egy gondolata van, mely édes és meleg megnyugvással tölti el: a halál gondolata.

Ilyen lelki állapotában a következő levelet írta Évának:

„Még ma beszélnem kell magával. Ez élet és halál kérdése.“

Később, mikor újból elgondolta, hogy mit írt, ízléstelen módon pátétikusnak találta levelét. De akkor már későn volt, a kis fiu, akire rábízta írását, messze szaladt már. Kármán lefeküdt a díványra, az elhomályosított, hűvös szobában és várta, hogy mi lesz. Negyed óra sem telt el, midőn kongó lépteket hallott a pitvar téglakövezetén. Azután halk kocogást az ajtón. Valaki benyitott. Ő, Éva. Körülnéz, míg szeme megszokja a homályt, azután egyenesen hozzájön, a mozdulatlanul heverőhöz és leül a divány szélére.

— Itt vagyok. Mondja, mit akar tőlem. Én mindent megteszek, amit akar, — szól halkán és szeliden.

— Éva, én nem tudok maga nélkül élni, —
suttogta a doktor.

A leány, aki láthatólag már túl volt mindenen és leszámolt mindennel, könnyedén vállat vont.

— Akkor hát mit tegyünk? A magáévá kell
lennem, nem igaz? Jól van, meglesz.

Rémült és boldog csend támadt. Józsi lehunyta a szemét és úgy hallgatta saját vérének zsongását. De aztán eszébe jutott valami.

— De Matyus?

Éva elhallgatott, aztán lehajolt és a doktor fülébe súgta:

— Amióta magát ismerem, már tudom, hogy
nem lehetek más felesége. Most már Matyus is
tudja.

A jobbik kezük összetalálkozott, az ujjaik
egymásba kulcsolódtak.

— De a mama? Mit szól majd a mama? —
kérdelte Éva.

— A mama erős asszony. De engem sem fa-
ragtak bodzafából.

A leány halkan és édesdeden nevetett.

— Óh igen, tegnap óta tudom. Ha mi ket-
ten a fejünkbe veszünk valamit, akkor a végére
is járunk.

Meg sem csókolhatták egymást, a pitvarról
behallatszott a postamesterné hangja. Később ki-
tudódott, hogy a két nő, aki ugyancsak jól értette

egymást, vizitába jött Kármánnéhoz — a postamesterné útközben benézett a templomba is — és most nagyon sajnálta, hogy a tekintetes aszszony nincs itthon.

A fiatalok abban állapodtak meg, hogy a boldogságukat egyelőre még titokban tartják. Kármánné azonban a Matyus-féle eljegyzés fölbomlása után valahogyan gyanút fogott és igen epés hangon kezdett beszélni Éváról, nemkülönben a postamesternéről, akit — nem tudni, miért — veszedelmes cselszövőnek nevezett. Most már jobban szerette, ha a fia a Bakácsba jár, az urak közé. Kármán mosolyogva fogadta meg tanácsát, közbe titokban, csendes szívóssággal, a saját ravaszságában gyönyörködve, készítette elő a jövőt.

A doktor különben most már más szemmel kezdte nézni a kölesházai urakat. Volt köztük néhány igen tartalmas ember, egy-kettőnek közülök egészséges jó humora is volt, az ember igen jól elbeszélgethetett velük egy pohár sör mellett. Ezek az urak, anélkül, hogy maguk is tudták volna, a tébai Kratesz iskolájából való filozófusok voltak, szerény eszközökkel kellemessé tették az életüket. Nagy ellenségei voltak mindenféle kapaszkodásnak és tudákos nagyképűségnek és ebben némileg igazuk is volt, mert a tudásnak csak egy rendel-

tetése lehet: hogy szolgája legyen az életnek. Kárman sok érdekes és eredeti dolgot hallott tőlük és annyira megszokta a társaságukat, hogy csakhamar a törzsasztal egyik legpontosabb látogatója lett.

Budapestre nem igen kíváncszott. A vidéki élet tiszta levegőjéből tekintve, határozottan útálatos benyomást tett rá a nyomorogva tülekedő, izgága és idegen nagyváros. Befelé élni, mély és tartalmas életet, valóban csak vidéken lehet. Mi kell a boldogsághoz? Egy szerelmes asszony, egy meleg kis házikó, ahol jó megbújni télen, egy talpalatnyi kert, ahol tavasszal fehér orgonabokrok virítanak és egy csomó jó könyv.

Arról most már szó sem lehetett, hogy Budapestre menjen, egyetemi magántanárnak. Neki gyorsan biztos álláshoz kellett jutnia. Szinte magától kínálkozott az ötlet, hogy pályázzék a kölesházi algimnáziumhoz. Nagy titokban — csak Éva tudott róla — el is küldte kérvényét, mellékesen egyetemi jóakarójának, a rektornak is írt levelet, megkérve ő méltóságát, hogy támogassa pályázatát. (Levelében megemlítette, hogy kenyér után kell néznie, nem a maga, hanem ama nő érdekében, akinek legtöbbet köszönhet Isten után. A rektor, ha akarta, azt hihette, hogy az édesanyjáról van szó.) A gimnáziumi igazgatóval is összebarátkozott. Ennek az embernek megvoltak

a maga gyöngéi, egészben véve azonban érdemes férfi volt.

Augusztus végén megjött a helyettes tanárrá való kinevezése. Most már nem lehetett tovább titkolódzni Kármánné előtt. A doktor tehát elszántan édesanyja kezébe adta a hivatalos írást.

Kármánné belepillantott, azután krétafehér lett az arca.

— Megbolondultak azok odafönn? Hiszen te ezt nem kérted?

— De kértem, édesanyám.

— Te Kölesházán akarsz maradni?

— Eltökélt szándékom.

Kármánné szeme megtelt könnyel.

— A postáskisasszony? — kérdezte halkan.

Józsi bólintott a fejével. Az ő szeme is könnyes lett.

Kármánék házában hetekig tartott a zivataros idő. Akkor aztán lassankint megszűnt a mennydörgés és a könnyzápor és enyhe, szürke borulatnak engedett helyet. Az asszony — mit is tehetett volna? — megadta magát.

— Tégy, amit jónak látsz, — mondta a fiának. — Ha irigyled a kútba esett békák dolgát, hát csak ugorj utánuk!

Kármán elmosolyodott.

— Tudom én, hogy mit csinálok, édesanyám!

— Hogyne tudnád. Az apád is tudta, a nagyapád is.

Novemberben már megvolt az esküvő. A fiatal pár Kármánné házában kapott szállást. (Az öregasszony az udvari szobába vonult, ahol szorgalmasan dolgoztatta himző leányait.)

Mikor Kármán első izben bevezette fiatal feleségét a lakásba, letérdepelt előtte a szőnyegre és azt mondta:

— Én eddig nem éltem. Most kezdődik az én igazi életem.

Az élete olyan lett, mint a többi kölesházai uré. Ha kiszabadult az iskolából, akkor a Bakácsba sietett, ahol az uri asztal egyik legkedveltebb tagja lett. A szemmértéke megváltozott és a gimnáziumi igazgató ma sokkal fontosabb ember volt, mint hajdan az egyetemi rektor.

Ősszel szívesen időzött homoki prësházában. Az öregasszony szerette volna eladni a haszontalan kis szőlőt, mely még sohasem hozta be a megmunkálás költségeit, a tanár azonban — mint mondta — édesapja iránt való kegyeletből ragaszkodott hozzá. Az igazi ok a hiúsága volt, a családi prësház ugyanis bizonyos előkelő nimbuszt adott neki a többi jött-ment professzor szemében. A gazdák is tisztelettel süvegelték meg, ha ott ült az útra néző szakállszárítóban, bölcs lassú-

sággal szíván szivarját hosszú, fehér papirszipkából.

Megesett egyszer, hogy a fiatal asszonynak valami csomagolni valója volt és papírt keresett a házban. Egy ócska könyvet talált.

— El lehet ezt használni? — kérdezte az urától.

A tanár megnézte: Stuart Mill. Most is csak félig volt fölívágva. Megkegyelmeztek a könyvnek. Akkor már megvolt a kis fiu, rendkívüli eszes gyermek, abból még egyszer tudós lesz és akkor örülni fog az ilyenféle könyveknek.

A becsületes ifjú.

— Jelenet. —

Szereplők: az ifjú és a fekete dominó. Történik húshagyo kedd éjjelén, az ifjú szállásán. Szerevényen butorozott udvari szoba, melynek berendezésén meglátszik, hogy egy kisebb polgári lakás része. A falon feszület szentelt barkával, menyasszonyi mirtuskoszorú aranykeretben és semmitmondó családi képek. A fiókos szekrényen könyvek. Az asztalon, mely íróasztal gyanánt is szolgál, díszes keretben női arckép. Ez a kép a lakás legföltűnőbb tárgya.

A falióra éjfelet üt. Az ifjú, báli öltönyben és köcsögkalappal a fején, besompolyog a főbejáraton a sötét szobába. A baloldali ajtóhoz megy, hallgatódzik, majd óvatosan elfordítja a kulcsot. Azután gyufát gyújt, fölmászik egy székre és meggyújtja a zöldernyős függőlámpát.

A lámpafény mellett láthatóvá lesz az ifjú.

Huszonhárom-huszonnégy esztendő, kissé leányosképű, kissé fontoskodó, kissé közönséges, egészben véve azonban elég rokonszenves külsejű legény. Láthatóvá lesz továbbá egy fekete női dominó, aki mozdulatlanul áll a főbejárat ajtajában.

Az ifjú: Igy ni, most biztosságban vagyunk!

A dominó: Hát különben veszedelmes ez a vidék?

Ifjú: Veszedelmes? Nevetséges! Ez az én szobám, itt én vagyok az úr! Csak a vén Náni miatt restelném . . . A régi cselédek olyan konfidensek. (Meglátja az asztalon álló női arcképet, meghökken, leugrik a székről, frakkja alá csúsztatja a képet, a fiókos szekrényhez megy és ott néhány könyv alá temeti. Aztán a dominóhoz lép, kezén fogva a szobába vezeti és beteszi az ajtót. Erőltetett jókedvvel.) Miért vagy olyan hallgatag, szép maszk? A bálban ugyancsak széles jókedved volt!

Dominó: Ennek a lakásnak szomorú illata van.

Ifjú: Ez kámfor. A vén Náninak rögeszméje, hogy kámfort kell hinteni a ruhára.

Dominó: Förtelmes rögeszme. Te itt az édesanyáddal lakol?

Ifjú: Mért gondolod?

Dominó: Meglátszik a lakáson. Az is meg-

látszik, hogy az édesanyád még mindig tizenöt esztendőös fiúnak tart.

Ifjú: Az édesanyám rendkívül okos asszony és tudja, hogy huszonnégy esztendőös multam. Most különben Tolnában van, a nővéremnél. *(Meg akarja fogni a dominó kezét.)*

Dominó (elvonja a kezét): Kérlek, ne feledd, hogy mit fogadtál!

Ifjú: A Vigadóban sokkal jobb kedved volt.

Dominó: Én már ilyen vagyok, barátom. Vakmerő, amikor félnem kellene és gyáva, amikor merész szeretnék lenni. Különben oda se neki! Tanuld meg, hogy a fekete dominókat sem illik komolyabban venni, mint a nőket általában. *(Kezet nyújt neki.)*

Ifjú (megcsókolja a kezét): Milyen szép kis kezed van. Látszik, hogy szobaleány törölgeti nálad a bútort. Most azonban már levethetnéd a se-lyemkámzsádat.

Dominó: A kámzsámat levetem, az álarcomat azonban nem.

Ifjú (csalódottan): Nem — —?

Dominó: Ne feledd, hogy mit fogadtál nekem!

Ifjú: Jól van, jól! Nem felejttem, hogy gavalér vagyok, és hogy tisztelnem kell az inkognitót! Ha azonban sokáig tisztellek, akkor nevetésnek fogsz találni.

Dominó (leül egy távoli székre): Egyelőre

beszélgetni fogunk, hogy megismerkedjünk egymással.

Ifjú: Azt hiszed, hogy jobban megismerhetlek, ha nem látom az arcodat?

Dominó: Igenis, azt hiszem. Mi asszonyok a társas érintkezésben állandóan álarcot vagyunk kénytelenek viselni. Igazi mivoltunkat csak akkor mutathatjuk meg, ha nem ismernek minket.

Ifjú: Ez mély, bár kissé homályos.

Dominó: Ugy-e, te is ma voltál első ízben álarcos bálban?

Ifjú: Én — —? Szó sincs róla! Én már nagyon sok álarcos bálban voltam. Én egyáltalában sok mindenben keresztül mentem már!

Dominó: Tolnában?

Ifjú: Ott is, másutt is. Tolnában igen pezsgő társadalmi élet van. Az ember nem is hinné! Heccegés nélkül mondhatom, nekem ott sok sikerem volt!

Dominó: Neked eddigi életedben csak egy sikered volt és az itt áll előtted! *(Leveti a dominóját, az álarcot azonban magán tartja. Divatos és drága báli ruhát visel. A fülében nagy gyémántok sziporkáznak.)*

Ifjú (ámulva): Ejhah! Hiszen — — hiszen te olyan vagy, mint egy nagyúri dáma!

Dominó: Kellemetlenül érintene, ha tényleg előkelő asszony volnék?

Ifjú (cinikusan nevet): Jó, jó! Olyan naivak nem vagyunk mi tolnaiak!

Dominó: Nos halljuk a tolnai nőismerőt! Ki vagyok, mi vagyok?

Ifjú: Legyek őszinte? De nem szabad megorrolnod! Te egy igen kedves és szép hölgy vagy. Mellékesen alkalmasint barátnője is vagy valami gazdag embernek. Egy bankárnak . . . igen! A bankárod bizonyára kellemetlen vén ember . . .

Dominó: Te pedig szeretetreméltó ifju vagy, aki hajlandó engem kárpótolni a vén bankáromért. És tulajdonképpen miből következteted, hogy nem tartozom a jó társasághoz?

Ifjú (naivan): Mert akkor nem jöttél volna hozzám!

Dominó: A logikád kifogástalan. Csak egy hibája van: a nők egyáltalában nem logikus teremtmények, sem a jó, sem a rossz társaságból való nők. (*Észreveszi a falon függő feszületet.*) Te vallásos vagy? . . .

Ifjú (hallgat).

Dominó: Az ember lehet vallásos és lehet vallástalan. És lehet amellet egész ember. Aki azonban szégyenli a meggyőződését, az nem egész ember.

Ifjú: Te nagyon kedveled a didaktikai hangnemet. Nem szégyenlem a meggyőződésemet, vannak azonban dolgok, amelyekről nem szeretek álarcos hölgyekkel beszélgetni.

Dominó: A dolgok közé, amelyekről nem szeretsz álarcos hölgyekkel beszélgetni, tartozik ez a mirtuskoszorú is? Bizonyára az édesanyádé? Hát emberkoponyákat nem tartasz a lakásodon?

Ifjú: Hogy juthat eszedbe ilyesmi?

Dominó: Magam sem tudom. A fekete dominók esze olykor ugrálni szokott. *(Az ifjúhoz lép és vállára teszi a kezét.)* Mért mentél ma az álarcos bálba?

Ifjú: Mért szokott az ember egyáltalában álarcos bálba menni?

Dominó: Mert eszébe jut, hogy múlik az élet és múlik a farsang. Minden elmúlik és jön a nagy semmi.

Ifjú (őszintén): Na, attól még messzi tartunk. Az én életem tulajdonképpen olyan, mint a vasuti sín. Fölháborítóan egyforma és unalmas. Egyszer kellett már valaminek történnie! Valami rendkívülinek, valami szokatlannak!

Dominó: Ha másnak nem, hát egy kis vonat-kisiklásnak! De mért nem vallod be az egész igazságot? A névtelen levél csalt oda, melyet én írtam neked!

Ifjú: Te írtad? Gondolhattam volna!

Dominó: Azt hitted, hogy Budapest összes asszonyai rólad ábrándoznak?

Ifjú: Te minden álarcos bálon ott szoktál lenni?

Dominó (meghökkenve méri végig, majd elneveti magát): Nem. Ez az első ilyenféle vállalatom.

Ifjú: Ha kötöd magadat hozzá, akár el is hiszem.

Dominó: Te nem hiszed és nekem az mind-egy. Tíz esztendő múlva, ha visszaemlékezel a mai estére, tudni fogod, hogy igazat beszéltem.

Ifjú: Mért éppen tíz esztendő múlva?

Dominó: Azt hiszem, annyi időre lesz szükség, hogy némileg megismerjed a nőket.

Ifjú: Szeretnék még valamit kérdezni!

Dominó: Tudom, hogy mit és válaszolok. Igenis, unom a vén bankáromat, aki — miként az imént helyesen megjegyezted — igen kellemetlen ember és kárpótolni akarom magamat. Egy idő óta úgy válogatok a férfiak között, mint öngyilkosjelölt a fegyverkereskedésben. Szemlét tartottam az ifjak és az öregek, a kövérek és a soványak, az elmések és az ostobák fölött. Az a bajuk, hogy rettenetesen egyformák. Megláttalak téged. Te most azt szeretnéd tudni, hogy mért esett éppen rád a választásom? Megmondom! Sem szép, sem elmés, sem előkelő nem vagy. Azt gyanítom azonban, hogy van egy tulajdonságod, melyet eddig hiába kerestem az emberekben: becsü-

letes vagy. Nem tudom még, hogy helyesen ítélek-e meg. Ha igen, akkor le fogom vetni álarcomat. Ha nem, akkor nem.

Ifjú: És hogyan fogsz erről meggyőződni?

Dominó: Azt bízd rám. Érték a diótöréshez és te nem is vagy kemény dió. A lakásodba is azért tolakodtam, mert azt tartom, hogy az embert a maga milieujében lehet a legkönnyebben kiismerni. *(Leselkedve körüljár a szobában.)* Egypár érdekes dokumentumot máris találtam. A legbecsesebb is a kezemben lesz mindjárt . . .

Ifjú (idegesen): Miféle dokumentum?

Dominó (a fiókos szekrényhez lépett, kiveszi a könyvek alól a női arcképet, melyet az ifjú oda-rejtett): Ezt!

Ifjú (ijedten): Kérlek, tedd le azt a képet! Azt nem engedem! Ez indiszkréció!

Dominó (zsákmányával az asztal mögé menekül): Ha éjfélkor dominót viszel a lakásodra, attól ne várj diszkréciót! *(Megnézi a képet, kelles meglepetés hangján):* Tehát igaz!

Ifjú (kedvetlenül): Add vissza, kérlek!

(A dominó átadja neki a képet, melyet az ifjú a szekrénye fiókjába zár.)

Dominó: Most néhány kérdést intézek hozzád. A válaszaidból fogom megtudni, hogy levethetem-e az álarcomat, vagy sem. Kedvesed ez a nő?

Ifjú: Dehogy az! Kétszer beszéltem vele életben! Nagyon előkelő hölgy.

Dominó: Hogyan jutottál a képéhez? Ő adta neked?

Ifjú: Szó sincs róla! Ő nem az a nő, aki arképeket ajándékoztat a férfiaknak! Hiszen oly magasan áll fölöttem . . .

Dominó: Hogyan jutottál a képhez?

Ifjú: Megvettem három koronáért. A fényképésznél. Becsületemre mondom, három koronáért!

Dominó: És mi értelme annak, hogy a lakásodon tartod?

Ifjú: Tulajdonképpen semmi. Gyerekség, ostobaság, nevezd, aminek akarsz. Magam előtt akarom látni, ennyi az egész. Talán nem is való, hogy éppen te veled erről beszéljek, de ha már szóba került, inkább elmondom az igazat. Ez a főnököm felesége.

Dominó: Szeretted?

Ifjú: Minek beszéljünk erről? Te ezt nevetségesnek találnád.

Dominó: A nők mindent meg tudnak érteni, ha jó szél fúj és most nagyon jó szél fúj. Szeretted?

Ifjú (vállat von): Én csak azt tudom, hogy igen közönséges ember vagyok, de van az életemben valami, egy sziget a mocsárban, az tiszta, szent és érintetlen.

Dominó: Ez vers volt?

Ifjú: Oda tartozik ez a kép is.

Dominó: Tehát szereted, ha félsz is a szótól.
És mért nem vallod be neki?

Ifjú: Arról szó sem lehet. Ő fölötte áll az ilyeneknek. Magasan fölötte!

Dominó: Egy asszony sem áll fölötte a hatásnak, melyet a férfiakra tesz. Te a csilagokba kvártélyoztad az ideálot, pedig lehet, hogy ő méltósága unatkozik odafenn.

Ifjú: Ő méltósága? Hát te ismered?

Dominó: Az egész város ismeri. Én is, természetesen csak látásból. Az urát is ismerem és tudom, hogy nem az a férfi, akihez ragaszkodni szoktak a feleségei. Ez ugyanis már a negyedik.

Ifjú: Kérlek, hagyjuk ezt! Vannak dolgok, amelyekről nem szoktam vitatkozni.

Dominó: Példának okáért?

Ifjú: A magasabb kötelességtudás, a nő erénye és a férfi önzetlensége.

Dominó: Ez érdekes! Hiszesz ezekben az absztrakciókban?

Ifjú: Hiszek. És reménylem, hogy már te is hiszesz a becsületességemben?

Dominó: Nagyon közel vagyok hozzá, hogy higgyek neked, előbb azonban még tisztáznunk kell egy homályos pontot. Te tisztán és önzetle-

nül imádsz egy ideált. Mit keres akkor éjnek idején a fekete dominó a lakásodon?

Ifjú (meghökkenve nézi a dominót): Ez végre is más valami.

Dominó: A becsületes ember lehet vallásos, vagy vallástalan, képmutató azonban nem lehet. Puritán hitet vallani és kalandok után járni, ideálokat imádni és fekete dominókkal szórakozni — barátom, az nem becsületes dolog!

Ifjú: Ember vagyok, gyöngé ember. Ha éppen tudni akarod, bevallom, hogy szégyellem is magamat!

Dominó (magára veszi a selyemkámzsát).

Ifjú: Mit csinálsz?

Dominó: Megyek. Én eleven asszony vagyok és iszonyodom a papirra ragasztott vetélytársaktól.

Ifjú: Maradj, kérlek! Az ember igazán nem tud kiokosodni belőled.

Dominó: Nagyon szeretnéd, hogy maradjak? Jól van, maradok, — ha tűzbe dobod a kísérteties arát.

Ifjú: A képet? Mit vétett neked? A fiókba zártam, — ne gondolj vele többet!

Dominó: Nem, barátom, így nem alkuszunk! Te jégre rakod az ideált, mialatt magad a tűz mellé telepedsz. Holnap megint előkeresed a jég-

szekrényből, bocsánatot kérsz tőle és megfoltozod megpörkölt férfi-önérzetedet.

Ifjú: Nem tudok belőled kiokosodni.

Dominó (hozzálép és vállára teszi a kezét): Válassz közte és köztem. A fantóm és a valóság között. Habozol? Bolond! Dobd tűzbe a fantómot és testet fog ölteni, mint a fönix, eleven, boldog valósággá lesz!

Ifjú: Igazán nem értem, hogy mit akarsz tőlem?

Dominó: Tegyük föl, hogy az ideál eljönne hozzád, úgy, amint én eljöttem . . . Hiszen voltak már szentszobrok, amelyek húshagyókedd éjjelén leszálltak a talapzatukról.

Ifjú: Ne folytasd, kérlek! Nem engedem, hogy megsértsd őt!

Dominó: Ez nem sértés, csak hipotézis! Tegyük föl, hogy a Mars bolygón emberek laknak és tegyük föl, hogy az ideál eljön hozzád. Azt mondja: nem ideál, hanem asszony akarok lenni! Nem tisztelet, hanem szerelem kell nekem. Érts meg és segíts leszállanom a talapzatról. Mondd ki az oldó szót és én eldobom az álarcomat és megmutatom neked igazi ábrázatomat, melyet még nem látott senki.

Ifjú (lovagias makacssággal): Elég volt a hipotézisekből! Én nem engedem magamat bolonddá tenni!

Dominó: Nincs bátorságod válaszolni?

Ifjú: Van! Ha eljönne, akkor megbotránkózott lelkemből így szólnék hozzá: minden nőt szerethetek asszonyom, csak önt nem! Mert ön megcsalt, napnak hazudta magát, pedig csak visszfény volt a pocsolyában!

Dominó (ijedten): Ezt mondanád neki?

Ifjú: Ezt! Isten engem úgy segéljen!

Dominó (egyideig némán áll, majd hirtelen elhatározással az ajtó felé szalad): Jó éjszakát!

Ifjú (eszmélve): Elmegy? . . . De hiszen ez képtelenség! Én nem is tudom, hogy mivel bántottam meg . . .

Dominó: Átengedem önt — neki! (*Kisiet, magára csapja az ajtót és kívülről ráfordítja a kulcsot.*)

Ifjú (az ajtót rázza, majd hallgatódzni kezd): Most ment ki a kapun . . . (*Előre jön.*) Ez különös kaland! (*A fiókos szekrényhez rohan, kiveszi a képet és hosszan szemléli.*) Úgylátszik, nekem nincs tehetségem a nőismerethez.

Függöny.

Rendeske és a művész.

Soha még halandó nem volt annyira tisztában magával és az élettel, mint ez az agyagszínhaju, tisztahomloku, nyílt tekintetű leány. Az ő szemében a világ nagy úriház volt, telve butorral és csecsebecsével, az emberiség pedig azért volt itt, hogy rendet tartson. Hogy kié a bútor és mirevaló a csecsebecse, az nem tartozik reánk, földi cselédekre, nekünk csak arra legyen gondunk, hogy minden a maga helyén álljon és ragyogjon a tisztaságtól. Az élet igazi tartalma a nagytakarítás.

A nagy Cselédszerző a Moróczy-házban helyezte el Bertát. Ott derekasan meg is felelt küldetésének, rendben tartván mindenkit és mindent. Mint kicsi árvaleány került a házba. Cselédsorban nevelkedett, de azért nagyon megbecsülték, mert az ő szívós és kemény kötelességtudása volt a tengely, mely körül az egész háztartás forgott. Ha dolgozott, — és mikor nem dolgozott Berta? —

akkor oly komoly és lelkes arcot csinált, mintha valami szent és misztikus szertartást végezne. Akár a padlót vikszelte, akár az úrfit imádkoztatta, akár a kis macskát etette, ő mindig odaadta egész lelkét. A rendetlenséget oly ösztönszerű fanatizmussal gyűlölte, mint a komondor a sündisznót. Ha benzines kefével nekiesett a pecsétes ruhának, az arca csak úgy vonaglott a harcias kéjtől. A házigazdája, Moróczy tisztí főorvos, a Rendeske nevet adta neki és Berta kevély alázattal viselte ezt a nevet.

Huszonhárom esztendő volt már, mikor az ő fehérhavas telében is beállott az olvadás és megjelent a tavaszi mocsok, egy férfi alakjában. Ez a férfi Patik volt, a szobafestő. Idegenből jött, olasznak mondta magát, pedig alighanem cseh nemzetség volt. Kondor, feketehaju, csillogószemű asszonybolondító. Volt egy bársonykabátja és egy tamburája, az ujjai pedig sárgák voltak a cigarettafüsttől. Dolgozni nem igen szeretett, de beszélni kitünően tudott és ha akadt hallgatója a csapszékben, akkor hajnalig is járt a szája. Azt szokta mondani, hogy ő művész, az emberek pedig ostobák, mert a patronmázolást többre tartják, mint a szabadkézből való plafonfestést. A művész név rajta is száradt.

Hogy melyik tulajdonságával gyújtotta lángra Rendeske szívét, azt nem lehetett tudni,

de bizonyos, hogy a leány úgy beleszeretett, ahogyan csak nagyon haszontalan fráterekbe szoktak beleszeretni a tisztességes nők. Moróczyék eleintén hallani sem akartak Patikról, Berta alázatos és szívós makacssága azonban végül is meggyőzte őket. Rendeske Patikné lett. A doktorné, bár különben takarékos asszonyság volt, úgy kiházásította a leányt, mintha nem is cselédje, hanem rokona volna. A doktor úr még egy szép szecessziós virágvázat is ajándékozott Bertának, mely vázára egy kígyótestű, vöröshaju nő volt festve.

A művészt mélyen meghatotta a nagy tisztesség, melyben a menyasszonyát részesítették. Mikor meglátta a szecessziós vázát, azt mondta, hogy most új korszak kezdődik az ő életében és hogy tenyerén fogja hordozni a ritka angyalt, akit a Gondviselés és a nagyságos főorvos úr jósága reábízott.

Három nappal a lakodalom után pedig részegen jött haza és mivel Berta hajnalban kizavarta ágyából, hogy munkába küldje, véresre verte a nadrágszíjával, — meg kell mutatni, hogy ki az úr a háznál! — aztán megint visszafeküdt ágyába és délig horkolt.

A doktorék félesztendeig nem látták Bertát és Moróczy keserűen mondogatta, hogy ennyi háladatlanságot sohasem nézett volna ki Rendeské-

ből. Pedig Rendeske nem volt háládatlan, csak igen nagyon szégyelte magát, mert az ura akkoriban már elitta az ő utolsó jó szoknyáját is, mondván: egy ordenáre patronmázoló felesége ne járjon olyan kevélyen, mint egy tekintetes asszony. A következő félesztendőben elherdálta a felesége szép fehérruháját is, még a zsebkendőknél sem irgalmazott, melyekbe a Moróczy-kisasszonyok hímezték bele Berta monogramját.

A főorvos akkor már neszét vette Rendeske szomorú sorsának és maga elé idézte a művész urat, hogy jól megmossa a fejét. Patik sírva esküdözött, hogy ő jobban szereti a feleségét az életénél, valami boszorkányságnak kell azonban lenni a dologban, hogy mindig üti, mikor az neki jobban fáj, mint az asszonynak. (Az asszonynak különben nem is fáj, mert nem sír és nem kér kegyelmet.) De Patik most már megrettenve veszi észre, hogy milyen mélység tátong a lába előtt és megesküszik megboldogult édesanyja szent emlékére, hogy mától fogva új korszak kezdődik a házasságában.

Azzal hazament és még aznap irgalmatlanul elpáholt a Rendeskét, amiért árulkodni merészkedett urára és parancsolójára. Azután földhöz vágta a szép szecessziós vázát, melyet Berta úgy őrzött, mint az oltári szentséget és magából kieltelt ordította:

— Mire vagy olyan büszke, te ostoba? Talán erre a cserépre?

Ez az ember, akit sokan jószívü szélkakasnak tartottak, olyan kegyetlen és alávaló tudott lenni, mint a vadállat.

Mikor Bertának kis leánya született, még rosszabbra fordult a sorsa, mert az ura akkorig nyíltan összeadta magát valami cigányleánnyal és a feleségétől követelte, hogy szerezzen neki pénzt. Mert hiszen Bertának csak kérnie kell azoktól az ostoba Moróczyéktól és azok szívesen adnak neki. Berta azonban ilyenkor megvetően fordított hátat az urának és a szobafestőnek most már rögeszméjévé lett, hogy meg kell törnie az asszony makacsságát, ha addig él is.

Egy nap Patikné csak elment a doktorékhoz. Moróczyné puha szíve sajogni kezdett, mikor meglátta kedvencét. Kemény téli időben egy vékony fekete kendőben járt, a keze pedig olyan sovány volt, mint a száraz gally.

— Jaj, lelkem Berta, mit csinált belőled az a gazember?

Berta a szék sarkán ült és csöndesen babrálgatott a kendője rojtjával.

— Az a baj, kezét csókolom, hogy most már a gyermeket is bántja . . . Rájött, hogy ez jobban fáj, mintha engem üt . . . Az éjjel is kivette a bölcsőből és kilökte az udvarra, a hóba...

A doktorné összecsapta a két kezét.

— Jézus Mária, azt a vadállatot el kellene pusztítani a föld színéről!

Berta ekkor fölemelte tiszta és nyugodt tekintetét — mert a szeme még a régi volt, — az asszonyhoz.

— Hiszen éppen azért jöttem, kezét csókolom . . . A nagyságos úr üveges szekrényében van mindenféle méreg . . . Azt gondoltam, ha a nagyságos asszony adna belőle egy keveset, azt megitatnám az urammal . . .

A doktorné azt hitte, hogy rosszul értette. Berta azonban nyugodt hangon megismételte a kérését. Igen, az volna a legjobb. Mert különben biztos, hogy az az ember elpusztítja a gyermekét. Senki sem bír már vele és másképp nem is lehet tőle szabadulni. Mert válásról hallani sem akar. És a nagyságos asszony mindig oly jó volt Bertához, talán nem fogja elhagyni mostani nagy bajában sem.

Ez a rettenetes beszéd annyira fölizgatta Moróczynét, hogy sírva fakadt.

— Berta! Leányom! Hát erre tanítottalak én? Hát nem félsz a jó Istentől?

— Pedig az volna a legjobb, kezét csókolom, — ismételte csöndes makacssággal Patikné.

A doktorné sokáig sírt még, sokáig beszélt

Berta lelkére, végül egy forintot, egy meleg vállkendőt és két pár hurkát adott neki és hazaküldte a gyerekéhez. Előbb azonban megigértette vele, hogy el fog menni a templomba és imádkozni fog Szent Antal szobra előtt. Berta megígérte és másnap meg is tette.

Moróczyné persze mindent elmondott az urának.

— A gazember megbolondítja még azt a szegény nyomorultat! — mormogta a doktor.

A tavasszal Patik, a szobafestő, hirtelen halállal meghalt.

Moróczyné éppen villásreggelit hozott az urának, mikor az elmondta neki a nagy ujságot. Az asszony remegő térdekkel roskadt egy székre.

— Jézus Mária! — suttozta, — a boldogtalan Berta mégis megtette!

A doktor komoran bólintott.

— Most jövök a halottól. Nagyon gyanus benyomást tett reám.

— Mi lesz most már?

— A vizsgálat eredményétől függ.

— Hát lesz vizsgálat?

— Nem lehet elkerülni...

Jó ideig hallgattak. A doktor lángost evett, az asszony meg elgondolkozva nézte. Végül csak megszólalt Moróczyné.

— Az a Patik, — Isten nyugosztalja! — nagy gazember volt.

— Utolsó ember volt, — hagyta rá az ura.

— Ivott, mint a csap. Az ilyen embert fiatalon is megütheti a guta.

— A halottkém szívszélhűdést is mondott, — szólt a doktor.

— Úgy-e?

A doktor elkészült a lángossal és az órát nézte. Még egy útja volt ebéd előtt. Ekkor megint megszólalt az asszony:

— Én azt hiszem, hogy a halottkémnek igaza van.

— Adja Isten, hogy igaza legyen!

Moróczyné csöndesen megölelte az urát és odatette szép ősz fejét a vállára.

— Úgy-e édes uram, te is azt hiszed, hogy igaza van?

A doktor meghökkenve hallgatott. Érezte mellén az asszony szívének ijedt lüktetését. Majd megszólalt, halkán mondván:

— Persze, persze, én is azt hiszem.

A dologból nem lett vizsgálat. A művészt elföldelték, mint rendes halottat szokás. Egypár szomszédja ott volt a temetőben. Azt mondták:

— Ugyan nem nagy kár érte!

Berta egy félévig nem mutatta magát a doktorék házában, pedig most már nem volt oka res-

telkedni, volt tiszta jó ruhája. Szépen keresett a fehérvarrásával és rendben tartotta a gyermekét is.

Moróczyék házában akkoriban nagy háborúságot és sok visszavonást szereztek a rossz cselédek. A haragos egek valóságos tatárjárást bocsájtottak a házra, az új szobaleányok egymásután jöttek-mentek és dúló útjukat tört cserepek és hasadt bútorok jelezték. Az asszonybannőttön-nőtt a keserűség. Hjah, csak egy Rendeske volt a világon!

Egy nap a doktorné összetalálkozott az utcán Bertával. A fiatal asszony éppen a kisleányát sétáltatta. Mikor megpillantotta Moróczynét, zavartan el akart osonni, a doktorné azonban elcsípte.

— Hát téged mi lelt, hogy nem mutatod magadat nálunk? Pedig varratni akarok veled. Asztalkendőket szegetni.

A doktorné maga is zavarban volt és kerülte Berta tekintetét. Szerencsére ott volt a kicsike. Szép gyermek volt. Már most is olyan megfontolt, okos tekintetű szeme volt, olyan Rendeske-szeme.

Másnap a doktor ott találta Bertát az ebédlőben, a varrógép mellett. Az öreg zavartan morgott valamit és gyorsan bement a másik szobába. A fiatal asszony azonban ott maradt egész héten. A varrásával ugyan hamar elkészült, de nagytakarítást is kellett csinálni. A háztartás

megint csöndben és rendben folyt. A doktor nagy íróasztalán, hol újabban kétségbeejtő anarkia kapott lábra, egyszerre példás rendbe sorakoztak az írások, mint a katonák a kaszárnya udvarán, ha jön a kapitány. Még a napsugár is fényesebben sütött be a kristálytiszta ablaküvegen, mosolygó derűt lopva a doktorné arcára és édes melegséget a doktor úr szívébe.

— Te, — mondta urának a doktorné, — eszembe jutott valami. Bertának fölmondták a szállását, nálunk pedig üresen áll a kamra, a mosókonyha mellett . . . A kicsikével se volna baj, csöndes, jó gyerek . . .

A doktor vállat vont.

— Tudod, hogy nem avatkozom a dolgaidba, — morogta.

Titokban azonban megörült a felesége ötletének.

Minden visszatért megint a régi kerékvágásba. Csak Bertának szerzett sok gondot egy csúnya, nagy zsírfolt, melyet valami égetnivaló szobaleány ejtett a nagyságos úr fekete kabátját. Egypár nap múlva azonban sugárzó arccal hozta a ruhát Moróczy szobájába. Hihetetlen, de való: a foltnak nyoma se látszott többé! A doktor egészen elérzékenyült. Eszébe jutott, hogy egyszer valami rettenetes gyanút

rejtegetett a szíve mélyén . . . Képtelenség! Ostobaság! Mosolyogva veregette meg Berta arcát.

— Hiába, csak egy Rendeske van a világon!

És a nagy zsírpecséttel együtt eltűnt emléke annak a bolondnak is, aki egykor föllázadt a nagy seprő ellen és azóta már maga is künn fektült a hulladékosládában.

A rabszolga.

Tavaszi hajnal. A keleti határhegyek fölött piros tüzü felhőkapu nyílt meg. Lenne a völgyben, a nagy nádasra boruló lágy páratakaró alatt, nagy hangon ébredezni kezdett a kócsagok és gémek tollas halásznépe. Fönn, a kopaszhegyen túl, kezdődik a baltát nem látott, szűz őserdő. Ott is megszólaltak már a madarak. Az ő énekük olyan, mintha ezer fuvolás és cimbalmos próbálná ki egyszerre a hangszerét.

Piros hajnalon emberek kapaszkodnak föl a hegylejtőn. Egy aranyhálóval letakart, tollbokrétaival ékes fehér szamár hátán fiatal nő ül. A ruhája, a fejére vetett fátyla és a topánja piros. Ez Laborcz úrnak leánya, Dola.

A kísérői gyalogszerrel vannak. Egy vén cselédasszony és vagy húsz szolgálégény. Valamennyien szőkehaju, hosszútagu emberek. A legények kurtanyelű baltával fegyverkeznek. Csak egyikük, aki a csapat élén lépked, visel vadász-

gerelyt és hosszúpengéjü kést. A vezető fejével magasabb a többinél. A meztelen nyakán, a karján és a lábán kötélnyi inak feszülnek. Lomhán és mégis könnyedén jár, akár a havasi medve. Tíz lépést tesz előre, azután visszafordítja a fejét és keménynézésű szürke szeme keresi Dola tekintetét. Laborcz leánya azonban hidegen és gögösen elnéz fölötte.

Fölértek a kopaszhegy ormára és ekkor a felhőkapun át hatalmas sugárküllőket eregetett a fölkelő nap. Köröskörül, az övig érő fűben, millió harmatsöpp villant meg, mintha az ég apró csilagai ide tértek volna delelőre.

Dola levette fejéről a piros fátyolt. Azután visszapillantott a völgybe, ahol édesapjának városa elterült. A városnak agyagból hányt, palánkos sáncai fölé, fekete fagerendákból összerótt őrtornyok emelkedtek. A nádtetejű házak fölött füstfelhők lebegtek.

A vén cselédasszony odalépett Dolához és ujjával a hegyek felé mutatott.

— Ott a szent fa! — mondta.

A távolban kéklő erdőfal fölé óriás fapatriárka emelkedett. Olyan volt, mint egy falomból épített, erdei várkastély.

A csapat a városból jött és a szent fa felé igyekezett. Laborcz, a város ura, azért küldte föl leányát a hegyekbe, hogy vágjon le odafönn egy

fehér bárányt és öntözze meg vérével a szent fagyökerét. Ha hajadon leány teszi ezt, újhold napján és bűvös igéket mond hozzá, akkor hatalmat nyerhet az őserdő szellemei fölött.

Mert Laborcz úr, ha jó kereszténynek vallotta is magát, időközönként mégis csak kereste barátságát a titokzatos erdei démonoknak, melyeket pogány ősei tiszteltek egykor. Főleg olyankor emlékezett meg a régi istenekről, ha valami veszedelem fenyegette. Elmúlt ősz óta pedig állandóan titkos félelem emésztette a nagyúr szívét. Kóbor emberek, akik a kárpáti szorosokon át vetődtek az országba, ijesztő híreket hoztak a nagy pogány pusztaságokról. Azt beszélték, hogy odalenn, Etelközben, egy esztendő óta egyre peng a nyílkovácsok kalapácsa. A vad lovasnemzetségek, melyek eddig egymást pusztították, most egy hatalmas akaratnak engedelmeskednek és beláthatatlan hadirendbe sorakoznak, mint az égen járó zivataros felhők. A papjaik és az énekes emberek pedig egyre a Tisza meg a Duna vizéről regélnek nekik. Ha a pogányok egyszer megtalálják az utat a Kárpátokon keresztül, akkor biztosan halomra döntenek és eltipornak mindent, ami ellenük szegül. Mert gyorslábu paripákon járnak, amellettt vakmerőek, vérengzők és fáradhatatlanok, akár a farkas és szemfülesek, akár az erdei hiúz.

Laborcz úrnak, amióta neszét vette a kerekdő veszedelemnek, véres álmai voltak. Az ártatlan bárány kiomló vérével akarta megengesztelni az erdők bosszús isteneit.

A csapat betért a rengeteg hűvös homályába. Egyszerre elhallgatott a madárzsivaj és köröskörül mélységes, áhítatos csend lett. Csak odafönn, a lombos kupolákban hallatszott valami halk nyüzsgés, mintha apró bogarak milliói mozognának a lombban. Csendes tavaszi eső kezdett permetezni.

A szőke óriás ekkor odalépett Dolához.

— Vigyázz, kisasszony, itt süppedékes a talaj. Kapaszkodjál meg jól a nyeregkapában!

És megint ránézett a szürke szemével, gyöngéden mosolyogva.

Dola ügyet sem vetett rá, de később magához szólította a vén cselédasszonyt.

— Mi a neve ennek a szolgának? — kérdezte.

— Hisz jól ismered, kisasszony. Vuk a neve. Az én fiam. Kis leány voltál még, mikor ketten apádurad udvarába kerültünk. A Tátrából valók vagyunk és a morva herceg ajándékozott a nagyúrnak.

Dola gögösen vonta össze arany szemöldökét.

— Apámnak száz rabszolgája van és én nem

tartom érdemesnek, hogy megjegyezzem a nevéket. De miért visel kopját ez a szolga?

— Ő a nagyúr vadásza, kisasszony. Nincs nála bátrabb és nincs nála erősebb vadász a hegyeken. Elmúlt héten bölényt ejtett.

Rövid hallgatás után így szólt Dola:

— Mondd meg ennek a szolgának, hogy ne merészeljen többet hozzám szólani. És mondd meg neki, hogy ne merészeljen többet reám tekinteni. Eddig nem ismertem a nevét. De ezentúl meg fogom jegyezni. És ha visszaérkezünk a városba, meg fogom ostromoztatni Vukot.

A cselédasszony ijedten tekintett Dolára.

— Mit vétett ellened az én szegény Vuk fiam?

A kisasszony arcát egyszerre haragos piros-ság öntötte el. Az indulattól remegő hangon mondta:

— Ez a hitvány szolga mindig rám tekint és bemocskol a tekintetével. És tudom, ha egyedül van az erdőben, akkor is mindig rám gondol és bemocskol a gondolataival. És makacs vakmerőségével engem is arra kényszerít, hogy rágondoljak. Ezért fogom megostoroztatni!

Senki sem mert válaszolni az indulatos úrnőnek. Vuk, az óriás, szomorúan és alázatosan, lehajtott fővel haladt a csapat élén.

Egy sziklafal fölé érkeztek. Dola ekkor megállította hátasát és egy fehér virágra mutatott.

— Szedjetez nekem sok ilyen fehér virágot,
— mondta. — Koszorúba fonom és a koszorút odaakasztom a szent fára . . .

Vuk odalépett a szakadás partjára és lehajolt a virág után. De nem szakította le, hanem egyszerűen halkán pisszentett társainak és lelapult a földre. A többi is mind elnémult és leguggolt. Valamennyien a mélységbe néztek és attól, amit odalenn láttak, elállott a szívük verése is.

Valami mozog ott lenn, az erdő méhében. Maga a gyilkos veszedelem oszon végig fekete főtörzsek között, nesz nélkül, némán, ólálkodva, ugrásra készen. Pogány lovasok! Hosszú kígyóvonalon kúsznak át a bokrokon. Némelyek kantáron fogva vezetik a paripájukat; mások nyeregben ülnek és a ló nyakára hajolnak, hogy átbújhassanak a lefüggő ágak alatt. Némán és gyorsan haladnak. Oly félelmetesek és fantasztikusak, mint a közeledő orkán előtt szálló felhőfoszlányok. A következő pillanatban már eltűntek, mint egy gonosz álom rémképei. Az őserdőben megint nyomasztó csönd honol.

Laborcz emberei sápadt arccal néznek össze.

— Etelköziek! — suttogják.

— Mit tegyünk most?

A legények mind Vukra néznek. S a vadász megszólal.

— Föl a hegyekbe! Ott nem járnak lovasok. A szent fán túl van egy barlang. Ott elrejtőzik Laborcz leánya. Egyikünk azután lelopózik a városba és hírt visz a nagyúrnak . . .

A kis csapat egyszerre elfelejtette fáradtságát. Lázás sietséggel, dühös türelmetlenséggel, egymást vonszolva és taszigálva, törtettek föl a meredek lejtőn. Mint az őzfalka, mely megérezte a farkascorda közel voltát. Vuk megragadta Dola hátasának kantárát és hatalmas rándításokkal vonszolta, emelte maga után a kicsi állatot.

Délfelé elérték a szent fát. Az ezeresztendős tölgyfa törzse áldozati állatok koponyáival és megszáradt koszorú-foszlányokkal volt teleaggatva. Vuk elkalauzolta Dolát a barlanghoz. A kisasszony ott leült a mohára, fejére vont a piros fátyolát és nem szólt senkihez egy szót sem. A vadász pedig a legényekkel lenézett a szakadás partjához. Nem láthattak azonban semmit, mert a mélyen járó felhők szürke függönyt vontak a völgy fölé. A legények letelepedtek a gyöpre és némán nézték az alattuk gomolygó párát. Olykor úgy rémlett nekik, mintha a hullámzó ködtenger fenekéről érces és fenyegető hangok szűrődnének föl a magasságba.

Az idő jó későre járt már, midőn rés támadt a vonuló felhőkön. Megláthatták a kopaszhegy ormát. Valami fekete tömeg vesztegelt a hegy-

tetőn. Lovasemberek. Lehettek vagy háromszázan. A nagy magasságból oly parányiaknak látszottak, mint a gyerekjáték. A lovasok mozdulatlanok voltak, mint a rézbálványok és arccal mind a völgyben kanyargó folyó felé fordultak. A tömött sorfaluk előtt néhány magányos lovas állott. Alkalmasint a hadnagyaik.

Később tágabb lett a felhőkapu és Vuk elláthatott a folyóig, mely csillogó szalagként kanyarodott végig a völgyön. Most már tudta, hogy mit néznek a kopaszhegyi lovasok. A folyó partján, a zöld nádasban, hosszú, fekete vonalak kúsztak délnek. Csupa tüskés hernyó; csupa kopjás sereg. A keselyüszemű vadász meg tudta mondani társainak azt is, hogy minő ruhát viselnek a pogányok. Báránybőr kacagányosok után fekete szűrösök következtek, aztán bőrvértések és megint báránybőrösök. Az egyes seregeik túlkölve szölongatták egymást és a vereckei szoros felől egyre válaszoltak a kürtök és egyre jöttek a lovasok, föltartózkodatlan áradatban sietve a nagy alföldi rónaság felé. És amint egy-egy sereg a kopaszhegy alá ért és meglátta a tetőn álló vezéreket, rivalgás támadt közöttük, mely halk darázs-dongásként szűrődött föl a szent fához.

Alkonyatkor beborult megint az ég. Az eső szakadt és a hideg szél megzúgatta az őserdő szálfáit, mint az óriás hárfa húrjait. A kisasszony

nem akart semmit sem enni, csak vizet kért és amint lehajtotta fejét az öregasszony ölébe, tüstént mély álomba merült.

Hajnatra kelve, ragyogó, tiszta napra ébredtek. A vadász volt az első, aki talpon volt. A szent fához sietett és lenézett a völgybe. A szoros felől még egyre vonultak a lovashadak. Valami új dolgot is látott Vuk. A kopaszhegy lábán sátoros szekerek beláthatatlan hosszú vonala kígyózott végig. A hegy lejtőjén pedig óriás gulya torlódott össze. A bőgésük fölhallatszott a hegyekbe. A folyón túl, ahol tegnap még Laborcz városa állott, most nagy, fekete füstfelhő ült mozdulatlanul a nádas fölött. A felhőnek olyan alakja volt, mint a szálló denevérenek.

Vuk eleget látott. Visszament a barlanghoz. Ott mindenki talpon volt már.

— Mi hír? — kérdezték a legények.

A vadász fölemelte fejét és Dola szeme közé nézve, nyugodt hangon mondta:

— Százezren jöttek az országba. Annyi a kopjájuk, hogy nincs emberi hatalom a Tisza és Duna körül, mely meg tudna velük vívni. A szekereiken magukkal hozták asszonyaikat és magukkal hozták nyájaikat is. Itt fognak maradni és száz esztendő múlva sem veri ki őket senki.

— És az apám? — kérdezte Dola.

— Laborcz városát földúlták és megégették. Apád fegyvereseit alkalmasint rabul ejtették, de a nagyuraknak nem szokott megkegyelmezni az ellenség.

— És mi lesz velünk, szegény szolgálkával? — kérdezte Vuk édesanyja.

— Nincs most már úr az országban, ha nem etelközi. És nincs már szolga, csak aki őket szolgálja. A régi urak és régi szolgálkák ezentúl együtt túrják a lovasemberek földjét.

Vuk a vállára vetette gerelyét.

— Most megyek! — mondta.

— Hová mégy, Vuk? — kérdezte egyik a baltás legények közül.

— Vissza a hazámba, a Tátrába. A nagy erdőkön át odatalálok. A tátrai tavakban sok a hal és az erdőkben sok a vad. Ott faházat építek magamnak.

— Én veled megyek, Vuk! — mondta a legény.

— Mi is veled megyünk, Vuk, — mondták a többiek.

Most megszólalt a kisasszony is. Halkan kérdezte:

— Mi lesz velem?

— Téged is magammal viszlek, — mondta a vadász nyugodt és határozott hangon.

Dola nem válaszolt, csak lehajtotta a fejét. Valaki a legények közül fölkontározta a szamarat.

— Az édesanyám fog nyeregbe ülni, — szólt Vuk. — Dola fiatal és erős, ő gyalog mehet.

A csapat megindult és nekivágott a rengetegnek. Laborcz leánya alázatosan, lehajtott fejjel lépkedett a szőke óriás nyomában. Az őserdőből rigórikoltás köszöntötte őket.

Lozenko.

(Egy politikai merénylet története.)

Ez a Palov Mária nem volt sem csinosabb, sem kellemesebb modoru leány, mint a többi orosz diákkisasszony, akik a genfi orvosi egyetemen tanulnak. Vézna kis termetével, elhanyagolt külsejével, felszeg mozdulataival és szúrós tekintetével egy félig megkopasztott csókafiókra emlékeztetett.

A társnői nagyobbbrészt buzgó szociálisták voltak és sokat tudtak beszélni az oroszországi forradalmi mozgalmakról. Mindegyiknek volt egy politizáló barátja, akinek hatása alatt állott. Máriának azonban nem volt senkije és ennél fogva nem is érdeklődött a politika iránt. A férfiak eddigelé nem igen vettek még tudomást arról, hogy Palov Mária nő, a leány pedig kesernyés ellen-szenvvel viszonzta közömbösségüket. Ha tavasszal a Proménade du Lac lombos útjain fiatal diákot látott, aki a barátnőjével sugdosott, émeiy-

gést és bosszúságot érzett. Úgy találta, hogy a nőstény körül dürgő hím kellemetlen jelensége a természetnek.

Nőkkel sem igen barátkozott. Legtöbbet még a nagy Ankával érintkezett, a festőnővel, aki egy közös folyosón lakott vele. Ez a széptestű, rokon-szenves, eszes és tunya leány olykor általjött hozzá, hogy együtt teázzanak. Ilyenkor magával hozta a gyermekét is. A gyermek apja egy Thon nevű odesszai mérnök volt, aki minden esztendőben ellátogatott Genf-be. Szívesen feleségül vette volna Ankát, de a leány egyelőre még húzódozott, mert elvi ellensége volt a házasság intézményének. Anka, miként odesszai barátja is, sokat foglalkozott politikai és gazdasági kérdésekkel és híve volt a tett propagandájának.

Egyízben, — Thon akkor éppen Genfben időzött, — Anka cigarettával a szájában és a gyermekkel a mellén, benyitott Máriához. A kis leány szinte iszonyodva hátrált meg előle.

— Mi baja? — kérdezte Anka.

— Magának férfiszata van, — mormogta Mária.

— Maga hisztérikus, — válaszolt a nagy leány nyugodtan és minden harag nélkül.

Abban az időben történt, hogy a férfi mégis csak megjelent Mária életében. Igaz, hogy csak álomkép alakjában.

Mária egy éjjel azt álmodta, hogy ketten, ő és a férfi, kéz a kézben, a moszkvai nagy Chodinka-mezőn sétálnak. A leány álmában nem csodálkozott ezen. Úgy tudta, hogy ez az ember nem idegen hozzá, hanem mindig is ismerték egymást. Együtt voltak ők már régen, sokszor, Mária ifjúkori álmaiban, melyeket akkor a leány, reggelre kelve, mindig elfelejtett.

Azt álmodta, hogy a nagy mezőn sétálnak. Alkonyatkor lehetett, mert Moszkva anyuska ezer templomának harangjai mind szóltak. A zúgásuk folyékony érc-tengerként hullámozott végig a nagy réten. Mária boldog és nyugodt volt. Nem igen beszélgetett a társával, a beszéd fölösleges is lett volna közöttük, mert a gondolataik összeölelkeztek és megértették egymást.

A Mária feje és szíve napokon át teli volt ezzel az édes emlékkal. Soha még álom ilyen mély és erős benyomást nem tett rá. Úgy érezte, hogy több is volt az egyszerű álmnál. Lehet, hogy két ikerlélek, miután sokáig kereste egymást az élet ködében, egymásra talált az álom titokzatos kertjében.

Az álom-férfinak egyébként nem volt neve. Ő—ő volt. A férfi. Minden. Ennél különösebb volt, hogy Mária az arcvonásaira sem emlékezett. A fenség, az erő, a jóság és a gyöngédség sugárzott le arcáról... Egyéni vonásai azonban el-

mosódtak a leány emlékezetében. Ezeket az egyéni arcvonásokat csak később konstruálta meg magának, nappali ábrándozásaiban.

Úgy tudta, hogy ő már nem egészen fiatal ember. Nagy, erős és komor, mint a litvániai bölény. Amellett szelid, meleg és érzékeny, mint egy fiatal leány. Hosszú, szőke haja van, amelyet kozákosan visel. Az arcbőre nagyon fehér, az orra rövid, a két szürke szeme kissé messze esik egymástól, ami a franciák szerint tatáros kifejezést ad az arcnak. A nagy, fehér és puha kezére különös gyöngédséggel gondolt Mária.

Később egyéb külsőségeket is tudott róla. Hogy Moszkvában lakik, a kínai városban, a Lubjanka-tér közelében. Hogy nagy és komor tervekkel foglalkozik, tervekkel, amelyekről még Máriának sem szabad tudnia. Ezek és egyéb képek régóta ott lappangtak már Mária öntudatának mélységeiben. Most egyszerre fölbukkantak a fölszínre és a leány nem is csodálkozott ezen.

Abban az időben még ritkábban ment emberek közé, mint annak előtte. Az egyetemről néhány napján olyan boldog türelmetlenséggel sietett haza, mintha a kedvese várná. És a moszkvai jóbarát, az álomember, most már nappal is megjelent. Mária nem látta, de érezte a jelenlétét. Olykor akarnia kellett csak és ő már ott volt mellette. Megesett az is, hogy hiába húnyta le a

szemét, hiába irányította feléje a gondolatát, hiába szölongatta: a moszkvai ember nem jelentkezett.

— Most nagy dolgokon töri a fejét és nem gondolhat velem, — mondta Mária.

Anka egy nap figyelmesen szemlélgette a diákkisasszonyt.

— Maga megváltozott, — mondta, — csinosodni kezd... Olyan mostanában, mint a japán lámpa. Valami kigyuladt magában és keresztül világít rajta. Mindene ragyog és fénylik.

Mária titokzatosan mosolygott, de Anka nem faggatta tovább.

A télen betegeskedni kezdett a kis leány. A feje heteken át fájt. Anka azt ajánlotta neki, hogy mozogjon többet a szabad levegőn. Ő meghallgatta a jótanácsot, de nem fogadta meg. Mert ő akkor élte életének legboldogabb idejét. Amint ledőlt, nyitott szemmel is rögtön érezte homlokán a moszkvai ember símogató nagy kezét. Ő tehát tudott Mária szenvedéséről, hűséges és gyöngéd gondolataival ott volt mellette. A leány szíve akkoriban megtelt boldog meghatottsággal és nőies alázatossággal.

Egyik este megint benyitott hozzá a festőnő. A nagy leány igen levertnek látszott. A világító fehér arca most sárgás volt.

— Thon írt, — mondta, miközben cigaret-tára gyújtott.

Elgondolkozva nézte a füstkarikákat, majd így szólt:

— Baj van otthon... A moszkvaiak megmozdultak és azok a vadállatok halomra lövöldözték őket... A vezérüket is börtönbe vetették...

Máriát nem érdekelte ez a dolog. Akkor kezdett csak fülelni, midőn Anka azt mondta:

— A moszkvaiak vezére Lozenko Iván.

Lozenko Iván! Máriának úgy tetszett, mintha nagyon jól ismerné ezt a nevet. Arra nem emlékezett, hogy kitől hallotta, de biztos volt benne, hogy régóta magában hordja.

— Ismeri a moszkvai vezért? — kérdezte később halkan.

— Lozenkot? Jól ismerem. Régi barátja Thonnak...

— Milyen a külseje? — kérdezte Mária.

A következő pillanatban már megbánta kérdését. Úgy találta, hogy fölösleges és gyermekes dolgot kérdezett.

— Nagy, erős ember, — válaszolt Anka. — Fekete haja van.

Mária megütközött ezen.

— Fekete? Biztosan tudja, hogy nem szőke? Anka vállat vont.

— Azt hiszem, fekete... Megesküdni azon-

ban nem mernék rá... Lehet, hogy önnek van igaza... Egy gazdag timármester fia... Ezek különben jelentéktelen körülmények... Fontos az, hogy örülnünk kell, ha csak Szibériába viszik, mert a mostani főkormányzó valóságos vadállat...

Anka, akit az oroszországi hírek láthatólag nagyon nyugtalanítottak, magára hagyta gondolataival Máriát. A kis diákkisasszonyt csodálatosképpen boldoggá tette mindaz, amit hallott. Egészen biztos volt benne, hogy az ő moszkvai barátja Lozenko. Arra is emlékezett most már, hogy mindig valami finom, neki igen kellemes bőrillatot érzett, valahányszor a timár fia megjelent álmaiban... Szinte mámorossá tette a tudat, hogy álméletét hozzákapsolhatta a valósághoz. Úgy érezte, hogy ezzel valami nagy, boldogító titok birtokába jutott.

Az éjjel, miközben nyitott szemmel bámult a sötétségbe, egész akaraterejének megfeszítésével kereste az összeköttetést a moszkvai emberrel. Nagynehezen tudott csak rátalálni. Egy rosszul világított, puszta nagy termet látott. A padlón rongyokba burkolt, alvó emberek hosszú sora feküdt. Csupa rab. Ő is köztük volt, Lozenko. A földön feküdt és aludt. Mária hajnalig ott ült mellette és most ő tartotta kezét barátjának lüktető homlokán.

Többet azonban nem találkozott vele. Sem álmában, sem ébren. Hiába erőltette a fantáziáját; a lelke mint a denevér, fáradtan és céltalanul keringett a sötétségben. Egy nagy, fekete, hideg fal emelkedett kettőjük között.

A következő napokat reménytelen szomorúságban töltötte Mária. A tűz, amely a bensejében égett és mely Anka szavai szerint keresztül világított rajta, elhamvadt. Sötétség támadt benne és körülötte.

Minden nap meglátogatta Ankát. Nem mert Lozenko után tudakozódni, — oh, a nevét sem merte ajkára venni! — abban reménykedett azonban, hogy a barátnője magától is szólni fog neki, ha újabb híreket hall. Anka is levertnek látszott. Féltette Thon-t, bár valami különös álszemérmetessége visszatartotta attól, hogy kifejezést adjon gyöngéd aggodalmainak.

Egy nap a folyosón találkozott a két leány. Éppen egymáshoz készültek látogatóba.

Anka a gyermekét táplálta. Másfél esztendő, erős fiú volt, de az anyja még sem gondolt arra, hogy elválassza.

— Megtörtént! — mondta komoran a nagy leány.

— Micsoda? — kérdezte Mária elálló lélekzettel.

— A gazemberek halálra korbácsolták Lo-

zenkót... A főkormányzó parancsára történt... Ha az a főkormányzó újévkor még életben van, akkor Oroszország megérdemli a sorsát...

Anka nem folytathatta, mert Mária jajszó nélkül hanyatt esett a folyosón. Ott feküdt, krétafehér arccal, nyitott szemmel, eltorzult szájjal.

Hetekig nyomta az ágyat, súlyos betegen. Kuszált lázálmaiban egyre érezte, hogy valahol a mérhetetlen, szédítő messziségben, távoli naprendszeren is túl, egy parányi akaraterő vívódik és vergődik, hogy Mária közelébe juthasson. Valami rettenetesen közömbös, titáni erő azonban magával sodorja a csillogó parányt, ismeretlen régiók felé, hol sohasem fog többet rátalálni Mária.

Midőn a beteg végre talpra állhatott megint, Anka, aki mindaddig hűségesen ápolta, és csak a fölépülését várta, sietve elbúcsúzott tőle és a gyermekével hazautazott Odesszába. Nem mondta, de Mária tudta, hogy Thon után ment.

A nagy leány elutazása után Mária egyáltalában nem akart többet emberekkel érintkezni. Jó ideig a lakás ablakából nézte a napok múlását, reménytelenül és fáradtan, mint az őszi eső hullását. Később eljárt megint az egyetemre, bár meg volt róla győződve, hogy a tanulása, miként egész élete, céltalan és értelmetlen erőlködés.

Egy verőfényes tavaszi napon, midőn az

egyetemről jövet, végigment a virágosza pompázó tóparton, orosz beszédet hallott egy előkelő vendéglő előtt. Egy úr és egy hölgy szállott ki a gépkocsiból. A férfi, egy hórihorgas termetű ember, oroszul mondott valamit a buldogképű kis embernek, aki levett kalappal sietett eléje. A nőn egyébként meglátszott, hogy párisi félvilági hölgy.

— Az a hosszú ott a volt moszkvai főkormányzó, — mondotta egy orosz diák, aki néhány társával Mária mellett elhaladt.

Mária megállott a gyalogjáró szélén és megfordult. A főkormányzó hat láb magas, szűkmellű, görnyedt ember volt. Sovány nyakán föltűnően kicsi koponya ült. Az archőre, a bajusza és a szemöldöke egyformán rézvörös volt. Fiatalos szabásu, világos flanelruhát és tarkaszalagos szalmakalapot viselt. Most mosolyogva hajolt hölgyéhez, miközben az orra körül csupa nyájas ránc lett az arca.

Ettől a mosolytól, a nőstény körül dürgő hím arcának buja eltorzulásától, hihetetlen módon megundorodott Mária. Még ott állott, az útszéli fa védőrácsának támaszkodva, midőn már elhatározta, hogy meg fogja ölni a vörös embert. Az elhatározás oly váratlan erővel csapott föl a lelkében, mint valami explozió. Minden csöpp vére lobogó lánggal égett. Mámorosan sietett haza.

Az egész leány megváltozott. Csupa acélos

élet lett. Amellett csodálatos nyugalommal és következetességgel kezdte átgondolni a tervét. Fegyvere volt. Kezdő diák korában szerezte, önálló életének első mézes heteiben. Majd arról kezdett gondolkodni, hogy minő ruhába öltözzék. Eddigelé nem igen törődött a külsejével, de most igen fontosnak találta ezt a kérdést. Ezzel csak követte mindazoknak a nőknek a példáját, akik a bibliai Judith és Charlotte Corday óta politikai gyilkosságra vállalkoztak. Elhatározta, hogy feketebe fog öltözni. Nem volt ilyen ruhája, de volt némi pénze. Elment egy varrónőhöz, aki a diákisasszonyoknak szokott dolgozni és körülményesen megbeszélte vele a ruha szabását és díszítését. Az a gondolata támadt, hogy a nagy napon csupa olyan ruhadarabot fog magára venni, amelyet még sohasem viselt. Hogy miért, azt tulajdonképpen nem tudta, de úgy érezte, hogy annak az a módja. Új harisnyát és keztyűt is vett magának, meg csinos párisi gombos cipőt, aminőt még sohasem viselt.

Két napig kellett várnia, amíg elkészült a fekete ruhája. A huzavona kellemetlenül érintette, de nem lehetett ellene tenni. Közben részletesen elgondolta tettének következményeit. Hogy mit fognak írni a lapok és mit szólnak majd Genfben lakó honfitársai. Szinte látta a meglepetés kifejezését egyik-másik kollégája arcán, akit

csak a tanteremből ismert. Elképzelte a törvény-
széki tárgyalás lefolyását is és előre készült védő-
beszédére.

A lelke mélyén egy titkos gondolata lappan-
gott, amelynek jelentőségével ő maga sem volt
tisztában. Az ő fantasztikus szerelme eddigelé ma-
gát is kétségbe ejtette a valószínűtlenségével. Oly-
kor hazugsággal gyanúsította magát. Most úgy
érezte, hogy utólagos valósággá válthatja sze-
relmi álmát, ha össze tudja kötni az élet esemé-
nyeivel. Elszánt tettével grandiózus mauzoleumot
állít meghalt álmainak.

Mialatt a ruháját várta, sokat settenkedett a
fogadó körül. Többízben is látta a főkormányzót.
Félelem és ami még különösebb, gyűlölet nélkül
nézett a szemébe. Inkább valami különös rokon-
szenvet érzett iránta, aminőt a vadász érez a
pompás szarvasbika iránt.

Május tizenhetedikén korán reggel megfür-
dött, azután magára vette új ruháját. A ruha jól
sikerült és ennek megörült. Szinte csinos volt,
midőn új cipőivel végigkopogott a Place des Al-
pes kőlapjain. A revolverét egy kis bőrtáskában
vitte, amelyet erre az alkalomra vásárolt.

Reggeltől délig strázsálta a fogadó kapuját.
A vörös ember azonban nem mutatkozott. Mária
nem ebédelt, hanem tovább várakozott. A buldog-
képű orosznek, aki a főkormányzó megérkezése

óta állandóan ott lappangott a fogadó körül, föl-tűnt a leány és figyelmessé tette rá a fogadó portását. A kövér német megkérdezte Máriától, hogy kit vár.

Mária kissé elpirult és zavartan mosolygott.

— A barátomat várom . . . Pincér az ebédlőben . . .

A portás is elmosolyodott és tudni akarta a pincér nevét. Ajánlkozott, hogy majd fölküld érte. Mialatt a német Máriát faggatta, a főkörmányzó hirtelen megjelent a kapuban. Fekete ruhában volt. A barátnője ezúttal nem volt vele.

Alkalmasint valami hivatalos látogatásra készült.

— Hol az automobil? — kérdezte hangosan.

A gépkocsi ott állott a fák árnyékában. A német portás otthagytá Máriát és költögetni kezdte a bakon szundító soffőrt.

Mária két lépésnyire állott a nagy úrtól, revolverrel a kezében.

— Lozenkóért! — kiáltotta az izgalomtól rikácsoló hangon.

Kétszer rálőtt a vörös emberre. Harmadszor is lőtt volna, de a buldogképű akkor már hátulról átkarolta és brutális erővel a földhöz vágta a leányt.

A főkörmányzó elfehéredő arccal fordult Mária felé, miközben zavartan motyogott valamit.

Azután gyors léptekkel a kapu felé ment. A küszöbön megbotlott és a portás nyakába esett. Most tudódott csak ki, hogy golyót kapott. Mire bevitték a hall-ba és lefektették egy kerevetre, elvesztette eszméletét. A mellénye alatt egy vér volt az inge. Midőn megérkezett az orvos, már halott volt.

Mária lihegve és csukott szemmel feküdt a kövezeten, két rettenetes ököl szorítása alatt, amíg az elősietett rendőrök talpra nem állították. Egész idő alatt mosoly ült az arcán. Bár eszméleténél volt, mégsem tudta, hogy mi történik vele. Már akkor, amidőn Lozenkó nevét kiáltva, először kilötte fegyverét, nagyszerű és harmónikus zúgást hallott, amely hasonlatos volt ezer orgona mélyhangú szavához. Az érces hang-orkán túlzúgta a revolver dörrenését és most elnyomta a körülötte tolongó nagy embertömeg zaját is. A hanghullámok körülölelték és fölemelték a leányt. Bár mozgatta a két lábát, mégis az az érzése volt, mintha járás közben nem érintené a földet, hanem lebegve haladna előre.

A rendőrbiztos kérdésére ugyanazt válaszolta, amit a gyilkosság alkalmából kiáltott:

— Lozenkóért!

A bíróság előtt csodálatosan viselkedett. Szerény volt, szilárd, okos és rokonszenves. A vizsgálat folyamán kiderült, hogy Mária sohasem is-

merte Lozenkót. Nem is ismerhette, mert Lozenkó csak félesztendővel Mária elutazása után telepedett meg Moszkvában. A kósza híresztelést, hogy Mária a kedvese halálát akarta megbosszúlni a főkormányzón, meghazudtolták a tények. Nyilvánvalóvá lett, hogy a leányt nem személyes, hanem tiszta elvi okok ösztönözték tettére. Ezt állította ő maga is védekezésében. Az a néhány mondat, amit a bíróság előtt elmondott, rettentő vádbeszéd volt a politikai elnyomatás rendszere ellen. A genfi orosz gyarmat tagjai rajongó áhítattal hallgatták minden szavát. Úgy beszéltek róla, mint a legönzетlenebb gondolkodású és legideálisabb érzésű teremtről. Úgy emlegették, mint valami szentet. Az orosz Judithnak nevezték, a moszkvai Cordaynak.

A szabad Svájc bírái elég enyhén ítélték fölötte. Őt esztendei fogságot mértek reá.

Holdas éjjel.

Még csak a várkert vizikapujánál őrködő svájciak után kell néznie, akkor aztán lefekszik a tiszti őrszobában, elküldi a lakájt, eloltja a gertyát és — kimászik az ablakon és esze nélkül elszalad a városba, mert Ancilla, a gyönyörű Ancilla már várja. Ancillának, a hófehérnek, a forrószeműnek, a rózsalehelletűnek mindig van egy hercege vagy márkija, akit tönkretesz és egy gárdistája, akit imád. Ez különben régi hagyománya az olasz balletnek, melynek Ancilla egyik büszkesége. A gárdistáját mostanában Titusnak hívják és ha valaki meg akarná attól venni a vacsorát, mely ma Ancilla selyemfészkében várja, akkor hiába kínálná neki Peru minden aranyát. Mert Titus hadnagy ugyan szegény ördög, de huszonegy esztendő.

A gárdista tehát hosszú léptekkel végigsietett a park alvó rengetegén. A hold olyan szeliden világított, mint egy kék selyemmennyezetes háló-

szoba ampolnája, a márványterraszon forrón illatoztak a rózsafák, a tó felől madárének hallatszott, — szóval: az alvó kert Ancillával álmodott. A hattyútó partján görög márványbölcsék állanak glédát. A távolban sűrű lombfal sötétlik. Ott van az útvesztő. A fejedelmi kertész mesterséges labirintust vágott a bokrok közé, hol körbefutó alagutak, lombos zsákutcák és ravasz keresztutak tévesztik meg a merész vándort. A hadnagy azonban ismerte a járást és nekivágott a sötét bozót-nak, hogy hamar elérje a vizikaput. Kétszer jobbra fordult, egyszer balra, aztán három sugárút közül a baloldalt választotta, majd egyszerre megállott, meglapult és fülelni kezdett... Valami különös, harmónikus kis rikoltást hallott az útvesztő méhéből. Emberi hang volt, bár úgy hangzott, mint az éjjeli madár hívogató szava. Most megint! A gárdista mélyen lehajolt és halkán, egészen halkán előresompolygott. Az öles puszpángfal egy részén át kilátott a holdsütéses kis tisztásra, mely a labirintus közepén volt. Valaki volt a tisztáson. Fehér női ruha világított a holdfényben. Egy túlkarcsú dereku, széles abroncsos szoknyáju, kecses női alak állott a Pán-szobor alatt. Kissé előrehajolt, két kis tenyerét a szája elé tartotta.

— Á-il — kiáltotta megint.

A sikoltása olyan édesen nyilalt a gárdista

szívébe, mint a fülemile trillája. Valahonnan a fekete sűrűségből halkán zsongó mandolin-akkord válaszolt a hívásra.

— Ide, ide! — kiáltotta fojtott hangon a fehér ruhás nő.

— Szerelmes légyott! — örvendezett magában a gárdista.

Valaki kilépett a bokrok közül. De ez is nő volt. Mandolint hozott a kezében.

— Ágnes, hol késtél ilyen sokáig? — kérdezte az első, a karcsu.

— Eltévedtem a bokrok között, édes keresztanyám, — lihegte a második, aki kisebb és gömbölyű volt.

A gárdistának a nagy meglepetéstől fölborzolódt a farkocsa font haja. Jézus, Mária és Szent József, hiszen ez Cecilia hercegnő ő fensége! A gitáros pedig a kis Ágnes, a hercegnő keresztleánya. A hadnagy meglapulva, visszafojtott lélegzettel nézte a leányokat, mint a hiúz a holdfényben legelésző őzeket.

— Jaj, de félek! — szepegte Ágnes.

— Mitől félsz, kis birka? — bátorította a hercegnő. — Hát nincs veled a keresztanyád?

— Ha kitudódik a kastélyban, hogy mi éjnek idején a parkban szoktunk járni? ...

— Ha a nagybátyám számon kéri az éjjeli kirándulásaimat, akkor majd így szólok hozzá:

Fenséges fejedelem, én nem tudok aludni, ha süt a hold és ha nem alszom, akkor azt képzelem, hogy ravatalon fekszem és élőhalott vagyok... Fenségednek könnyű, mert fenséged megiszik vacsoránál két-három pint bort, attól aztán úgy hortyog, hogy lehallani a palotátérre is.

— Én azt hiszem, ha kisül a dolog, akkor édes keresztanyámat büntetésül szürke ruhába öltöztetik, engem azonban fülön fog a fenséges fejedelem, mint tette akkor is, mikor megfürödtünk a tóban.

— Az megeshetik, Ágnes, de ne feledd, hogy akit szeretünk, azért jól esik szenvednünk, te pedig szeretsz engem, nemde?

— Oh, igen, édes keresztanyám. És mit fogunk ma csinálni? Megfürdünk megint?

— Nem, leányom, hanem leheveredünk erre a friss szénarakásra és érdekes ujságokat mondunk egymásnak. Az első ujság az, hogy holnap vendégünk érkezik. Kázmér nagyherceg. A másik ujság az, hogy holnap este már a nagyherceg menyasszonya leszek.

— Isten áldja meg édes keresztanyámat és a jó nagyherceg urat is. És ha szabad volna valamit kérdeznem...

— Azt szeretnéd tudni, ugy-e, hogy milyen ember a nagyherceg? Szép-e, fiatal-e? Megmondom. Fiatal sohasem volt, mert a családja nagyon

régi és a gyermekeik a születésük napján már hat-száz esztendősek. Az arca különben olyan, mint a rosszkedvű ürüé, a lábaszára meg olyan, mint a gólyáé.

— És ön hozzámegy, keresztanyám?

— Hozzá, mert mi főrangúak nem azért házasodunk, hogy boldogok legyünk, hanem azért, hogy a népeinket boldogítsuk.

— Bizonyos, hogy keresztanyám új alattvalói igen boldogok lesznek, ha meglátják csinos nagyhercegnőjüket.

— Ez valószínű. Én különben ötven új ruhát kapok a lakodalmamra, sok csipkeinget és selyemharisnyát, a vőlegényem pedig cobolybundákat, mogyorógyöngyöket, gyémántokat, smaragdokat, zafirokat, topázokat és türkizeket fog nekem ajánlani.

— Oh, de boldog ön, édes keresztanyám!

— Tévedsz, Ágnes, én nem vagyok boldog. Az ürüorrát és a gólyalábát valahogyan megbocsátanám neki, de abba nem tudok belenyugodni, hogy olyan nagyon ostoba. Képzeld, ő feleségül vehet ilyen szép kis hercegnőt, amilyen én vagyok és amellet egy csúnya vén szeretőt tart. Nem tökfilkó az ilyen ember? A szeretője olasz táncosnő, Ancilla, mostanában érkezett ide.

— Hát ezt honnan tudja, édes keresztanyám?

— A mi udvarunknál mindent megtud az ember, mert ez Európa legnagyobb pletykafészke.

— Vén az az Ancilla?

— Ő azt mondja, hogy huszonkilenc esztendő, az orosz követ azonban jól emlékszik rá, hogy huszonöt évvel ezelőtt Péterváron párbajt vívott érte két muszka generális. Ha azonban egy kicsit utánajárnának, alkalmasint kisülne, hogy ott táncolt már Dávid királlyal a frigyláda előtt. Mindig mosolyog és a mosolya olyan édes, mint a megfagyott szirup. Ha légy száll az arcára, az menthetetlenül ottragad. A páncélos fűzőjét nem meri levenni, még ágyában sem, mert ha egyszer levenné, akkor sohasem tudná többet összekeresgélni a termetét. Ezt persze minden nő tudja, aki egyszer egy futó pillantást vetett rá, a férfiak azonban nem tudják. A férfiak egyáltalában olyan ostobák, hogy nem érik föl ésszel a különbséget, mely egy tizennyolc esztendő princessz és egy viharvert kulissza-hercegnő között van.

— Minden férfi ostoba, keresztanyám?

— Mindegyik, erről már személyesen is meggyőződtem. Ez azonban olyan titok, melyet magammal a sírba fogok vinni.

— Nagyon szeretném, ha én is sírba vihetném ezt a titkot.

— Elmondom neked. Mért ne mondanám? Te nem fogsz rám árulkodni és nekem jól esik,

ha könnyíthetek a szívemen... Mikor nagybátyám megmagyarázta nekem, hogy az európai egyensúly érdekében feleségül kell mennem Kázmér nagyherceghez, én így szóltam magamban: a nagyherceg egy jól kifejelett táncosnőt hoz magával a házasságba, illő tehát, hogy én se menjek hozzá üres kézzel és ha egyebet nem, hát egy jól megtermett gárdahadnagyot vihetnék neki...

— Egy hadnagyot?!

— Egy szegény hadnagy nem fogja fölbillenteni az európai egyensúlyt, különösen akkor nem, ha úgy rendezem a dolgomat, hogy senki se tudjon róla.

— Igazi hadnagyról beszél, édes keresztanyám?

— Ágnes, emeld égnek három ujjadat és esküdjél meg, hogy sohasem fogod elárulni azt, amit mondok. Azaz ne fáradj! Reggelre úgy is elfelejtet, amit mondok. Ismered Titust?

Amint kimondta ezt a nevet, halk zöreje hallatszott a bokrok közül. A kis Ágnes megszeppent.

— Jaj, keresztanyám, valaki van ott... Mintha tüzes szempár ragyogna a lomb között...

A hercegnő azonban nem félt. Fölugrott és két lépést a bokor felé tett, aztán megállott és a lábával toppantott.

— Bú-hú! — kiáltotta kihívóan.

Mély csöndesség. Csak a tücskök cirpeltek körülöttük.

— A szemed káprázik, kis gyáva, — mondta Cecilia és újból lefeküdt a szénába.

— Tehát ismered Titust?

— A szép gárdistát? Oh, hogyne!

— A termete olyan, mint Achillesé, az arca pedig olyan, mint Párisé. Ez azonban mitológia és ehhez te nem értesz. Hej, Ágnes, milyen szerelmes volt abba a tökfilkóba a te szegény kis keresztanyád!

— A szép gárdistába?!

— Sohasem néztem rá és mégis mindig láttam. Ébren is, álmomban is. Egyszer azt álmodtam, hogy zúgó erdőben sétálok vele és megcsókoljuk egymást. Máskor fehér márványteremben voltunk együtt és megint megcsókoltuk egymást és hárfa játszott hozzá.

— Hogyan, hát megcsókolhat egy gárdista egy hercegnőt?

Cecilia kissé elgondolkozott.

— Nem, — mondta aztán — azt nem teheti, mert az életével játszanék... Egy hercegnő azonban megcsókolhat egy gárdistát, ha boldoggá akarja tenni és akkor nem is életveszélyes a dolog, föltéve persze, hogy a gárdista hallgatni tud... Diána előkelő istennő volt, még pedig igen szigoru erkölcsű istennő, azért mégis leszállott az égből,

hogy megcsókoljon egy Endymion nevű ifjút, aki még nemes ember sem volt, csak egyszerű pásztor... Ez azonban megint mitológia, amihez te nem értesz, Ágnes... Én tehát a fejembe vettem, hogy az eljegyzésem előtt meg fogom magamat csókoltatni Titus hadnaggyal. Mert nagy igazságtalanság, hogy Kázmér úré, Ancilla rosszizlésű kedveséé legyen az első csókom. Én már olyan vagyok, hogy nem szenvedhetem az igazságtalanságot.

— És megtette, keresztanyám? Megtette?

— Hadd mondok el sorjába... Egyszer megtudtam, hogy Titus a soros őrtiszt... Ilyenkor egyedül szokott virrasztani a tiszti szobában... Éjfélkor, mikor már mindenki aludt, kiszöktem a szobámból, végigosontam a hátsó folyosón, le a gárda-lépcsőn... A kezem már megtalálta a kilincset, — a szívem bolondul lüktetett, — ekkor neszt hallottam az őrszobából... fojtott beszédet, vihogást... Titus úrnak látogatója volt, — még pedig női látogatója... A kíváncsiságom nagyobb volt, mint a félelmem, megnyomtam a kilincset és benéztem a résen, egy nevető női arcot láttam és tüstént megismertem Ancillát...

— A táncosnőt?

— Az őrszoba karosszékében ült, Titus pedig előtte térdepelt... Engem észre sem vettek.

— És mit tett azután, édes keresztanyám?

— Becsaptam az ajtót és elszaladtam... Az éjjel beteg voltam az undortól és a dühtől... Oh, milyen ostoba a férfi! Egy fehérruhás fiatal hercegnő remeg az ajtaja előtt és ő egy festett arcu kurtizán előtt térdepel...

— Mi az kurtizán? — kérdezte Ágnes.

— Mitológia, amihez te nem értesz.

A két nő jó ideig némán feküdt a szénában és hallgatta a tücsökzenét. Végül megszólalt a kis leány:

— Ancilla nagyon tetszik az uraknak... Talán azért, mert szépen táncol?

A hercegnő hirtelen felkönyökölt.

— Ancillának fogalma sincs a táncról. Amit ő művel, az lábgimnasztika, semmi egyéb... Ha piruettet vág, akkor verejtékes lesz a homloka és megroppan minden csontja... Akarsz egy igazi piruettet látni? Cincogd el a forlanát, de gyorsan!

Ágnes megpengette a mandolinját, a hercegnő pedig piruettezni kezdett a gyöpön, kecsesen, szélsébesen és megfoghatatlan könnyedséggel, mintha acélrugóra járna minden tagja.

Aztán egyszerre nagyon furcsa, sőt nagyon ostoba dolog történt. Az történt, hogy Titus hadnagy váratlanul eltüsszentette magát. Hiszen lehet, hogy meghült a harmatos éjszakán. Olyan hangos tüsszentés volt, hogy visszhangzott tőle a sötétség. Kurjantásnak is beillett volna. Mire a

gárdista fölocsudott ijedtségéből, mellyel saját ügyetlensége eltöltötte, már megint sötét és üres volt a tisztás. Az elefánttüsszentésével eloltotta és elfújta az egész tündértáncot. Csak a távoli bozót kacskaringós útjai felől hallatszott valami szapora dobogás, mintha magassarku cipőcskék szaladnának versenyt egymással.

Mit tehetett a hadnagy? Megszemlélte a svájciakat, akik példás rendben hortyogtak a parkkapu alatt, majd visszatért a tiszti őrszobába. Miután elküldte a lakájt és magára maradt, nem mászott ki az ablakon, mint újabban szokta, hanem reggelig föl-alá sétált a szűk szobában. Az agya erősen dolgozott, de azért nem sütött ki semmit, ami megérte volna a fáradságot. Ancilla azonban, a hófehér, a mámoros szemű, az édes lehelletű, sohasem tudta megérteni, hogy miért változott egy holdas éjjelen hideg ellenszenvvé a szép gárdista rajongó szerelme.

Szilveszteréji lovasok.

Gyémántkődös, farkasleső éjszaka. Az ország-
utat befújta a hó, csak a távirópóznák mutatják,
hogy merre kanyarodik. A fehér hegylejtőről
néma házsorok bámulnak le száz vörös ablak-
szemükkel.

Két ember megy az úton. Az egyik peckesen
emelgeti hosszú gémlábait. Kurta zekét visel, a
nyakára pedig hosszú kendőt csavart, melynek
csücske a lapockáját verdesi. Kissé felöntött a ga-
ratra és a szája szakadatlanul jár. Éles, házsártos
hangon parancsolgat és feleselget, mintha egy
egész láthatatlan hadsereg lépkedne a nyomában.
Ez a község részeges irnoka.

A másik kicsi, köpcös ember és kacsázva
baktat a társa nyomában. A cseperkekalapja alatt
hosszú fürtökbe kunkorodik a haja. Apatikusan
követi az irnokot és dűnnyögő hangon válaszol
annak kérdéseire. Talán nincs is egészen tisztá-
ban magával, hogy mit csinál és merre jár e pil-

lanatban. Ő a község részeges kántora, vagy mint arrafelé mondják: az orgonista.

Amerre mennek, ovális gödröket tipornak a mély hóba.

— Előre, előre! — harsogja az irnok. — Direktió: a keresztút! Öt perc múlva ott leszünk. Föl a fejet, ki a mellett!

— Hol leszünk? — kérdi álmosan az orgonista.

— A keresztúton. A Majdán-domb alatt. Éjfélkor majd katonásan a szeme közé nézünk a szilveszteri csudának.

— Miféle csudának?

— Hányszor mondjam még, hogy megleszünk a szilveszteri lovasokat. A te fejed igazán olyan, mint a kémény, — semmi sem ragad meg benne... Szilveszter éjszakáján idegen lovasok vonulnak el a Majdán dombja fölött. Az első harangütéssel megjelennek, az utolsóval megint füstté lesznek. Száz esztendő óta jönnek-mennek, minden esztendőben egyszer. Senki sem tud róluk semmit, de sok éjjeli csavargó látta már őket. Aki meglesi őket a keresztúton, annak mondanak valamit. Valamit, amit csak az illető ért meg... Aki látja őket, azt kitöri a nehéz nyavalya... Mert a szilveszteri lovasok rettenetesen szomorú igazságokat mondanak... Magukkal hoznak mindent, amit az ember elmulasztott és elrontott életé-

ben... Vágyakozás és megbánás marad a nyomukban... Okos ember nem is áll az útjukba... A plébános úr okos ember és most puncsot főz a meleg szobában... A jegyző úr is okos ember és a felesége kövér tokáját simogatja... A paraszt a legokosabb ember és a dunnája alatt horkol... Mi azonban két semmiházi vagyunk, nekünk se dunnánk, se feleségünk, mi kimegyünk az országútra és a szeme közé nevetünk a szilveszteri kísértetjárásnak... Ki a mellet, föl a fejet!

Szerencsésen eltaláltak a keresztúthoz. Jó félórát kellett várakozniok, míg a falu tornya elkon-gatta az éjfélt. Az irnok azalatt föl-alájárt és szabadgyakorlatokat végzett a hosszú karjaival. Az organista mozdulatlanul állott egy helyben és buz-gón szívogatta kialudt szivarját. Az útszéli táviró-póznák azalatt halkan muzsikáltak a fülébe. Az organistának olykor úgy rémlett, mintha hatalmas vokálkórus énekelne. Tisztán hallotta a férfiak zengő basszusát és a nők édes szopránját.

— Mindjárt éjfé! — mondta halkan az irnok.

A domb felé néztek. Ott ezüsthazu hófelhők lebegtek az égen. Majd rés támadt a felhőkön és a hold bágyadt fénye mellett gyorsan szálló, sötét ködfoszlányok vonultak át a felhőkapun.

A nagy fehér csendben megkondult a távoli falu harangja. Éjfé! van!

A két korhely kidülledt szemmel nézi a domb fölött torlódó felhőalakokat. Az irnok egyszerre valami rémült nyilalást érez. Lovasokat lát a domb fölött! A felhőkapu alatt piros lett az ég s a bibor háttérben tollas csákóju lovasok árnyékképei sorakoznak. Néhány lépésnyire a többi lovas előtt, karcsú telivér paripáján, a hajlott vállu öreg katonája: a király... Sötét silhouettjét vékony arany-sáv szegélyezi. Ő is, a többi is figyelmesen tekint a távolba... Most kis felhőfoszlány úszik feléje. A felhőből lobogó sörényü paripa lesz, a paripán hosszú termetű tábornok ül... A részeg irnok önmagára ismer a tábornokban. Most hirtelen megáll, katonásan tiszteleg a király előtt, — úgy látszik, valamit jelent a felségnek... A király többször bólint fejével, majd kissé előre ösztökéli lovát és kezet nyújt a tábornoknak. Az pedig, mélyen a lova sörénye fölé hajolva, kezet fog urával... Aztán egyszerre alaktalan köddé lesz az egész.

Az irnok egy ideig még az ég alját nézi, majd öklével a homlokára üt, a távirópóznának veti magát és keservesen elkezd sírni.

Az orgonista is feszült figyelemmel szemléli a felhőalakokat. Ő is lovas csapatokat lát oda-fönn, de egészen másformájúakat, mint a cimborája. Az ő szeme előtt fehér fényben tündöklő, titáni diadalivvé lesz a felhőkapu. Túlról, az ég méhéből, a lovas óriások beláthatatlan seregei

özönlenek a kapu felé. Hatalmas csataparipákon ülő, sisakos, páncélos, ragyogó leventék. Fehér szakállu vének oldalán villogó szemü férfiak, márványarcu ifjak. Valamennyinek arcán a fenkölt rajongás, a nemes tisztaság és a halálos szomorúság kifejezése. Oly ünnepies lassúsággal haladnak, mintha valami túlvilági zene hangjaira mozgónának. És mindegyiknek szíve fölött ott tündöklöklik a kereszt jele.

A részeg kántor valami rekedt üvöltést hallat, aztán ő is nekiesik a távirópóznának. Odafele pedig lassankint összegomolyodik, elmosódik és eltűnik a kép...

Jó időbe telik, míg a két cimbora annyira megembereli magát, hogy eszébe jut a hazatérés. A faluig szó nélkül mennek. Elöl az őrök, mögötte a kántor. Az első kapunál kutyaugatás fogadja őket. Ekkor megszólal az őrök:

— Én ötvenhat esztendő vagyok... Ifju koromban katona voltam... Fölvittem a főhadnagyságig... Az iskolákban én voltam a legjobb tanuló, a csapatnál én voltam a legjobb tiszt... Ha ott maradtam volna, ma tábornok lehetnék. De én elittam a kardomat, a büszkeségemet, az életemet...

Az orgonista is megszólalt:

— A zeneakadémiának én voltam az első vendége... Húsz esztendő koromban belekezd-

tem egy operába: A keresztes vitézek lett volna a címe... A nyitánya el is készült... Az egész zenéi világ úgy beszélt róla, mint valami csodaalkotásról. Egy világtörténelmi kor rajongását akartam megzenésíteni... Nem tudom, mi lett aztán velem... Abbahagytam a zenét, abba az életet, abba mindent... Most ötven esztendőös vagyok és botfülű parasztgyerekeket kántáltatok a templomban...

Elhallgatott. Némán mentek tovább. Később megint megszólalt az írnok:

— A korcsma még nyitva van, — mondta.

A mester.

A ködös őszi éjszakában olyan hívogatóan ragyog a kávéház, mint a tündérvár ablakai a pusztaságban. Már nagyon későre jár az idő, de azért a fülkében még együtt ül a rendes asztaltársaság. Az asztalfőn a mester. Erélyes arisztokrata-arcéle van, aminőt régi aranyérmeken lát az ember. Haja és szakála, amelyet ellepett a korai dér, selymes fényű és sűrű, mint valami drága prém.

Tompa és kellemes csengésű hangja elhallatszik a kávéház legtávolabbi zúgába. Ma különösen jól van diszponálva és ilyenkor aforizmákban beszél. Egy-egy megjegyzésével össze tudja kapcsolni a legtávolabb eső dolgokat és szét tudja bontani az élet legszövevényesebb jelenségeit. Néhány jelzőjével villámos fényözönt tud árasztani emberekre és eseményekre egyaránt.

A társasága áhítatosan hallgatja. Mindenki

önként alárendeli magát fölényes szellemének és boldog, aki napszámosmunkát végezhet mellette, egy-egy megjegyzésével újabb nyersanyagot vet-vén szellemének izzó és tündöklő kohójába.

A pénztárban egy sápadt, sovány leány ül. Az arca nem csinos, a szeme azonban igazi aszszonyszem: szelid, lelkes és tüzes. A mester sohasem beszélt a leánnyal, de azért állandóan érzi néma csodálatát, amely delejes áramként hízelgi körül. Még egyéb hallgatói is vannak. Az éjjeli pincérek és ott, az oszlop mögött, az úri korhelyek társasága. Azok félig kapatosan, bosszantó lármával törtek be, de aztán hamar elhallgattak és megkomolyodtak, és most már ők is ámuló hódolattal csüngnek a mester ajkán.

Az egész kávéház megtelik valami különös, bűvös fluidummal. Aztán észrevétlenül emelkedni kezd, minden márványasztalával, csillárával és tükrével együtt, emelkedni, mint a léghajó, a tüzes és tiszta mámor régiói felé, szédítő magasságban az élet szennye és szegénysége fölött. A mester e pillanatban fölséges. És szellemének szépsége visszaragyoa a vendégek, a pénztárosnő és a pincérek arcán, mint a napfény az esővízben.

A mester beszélt. Egyszerre — mi az? Valami bántó zökkenés rázkódtatta meg. A tüzes szemű leány eltűnt a pénztárból. Helyét elfoglalta a nappali pénztárosnő. Egy robusztus, kö-

zömbös arcu, halszemű asszony. A haját szigorúan lefésűli és szürke kendőt visel a vállán. A mester gyűlöli ezt a szürke színt, amely a józan, hideg és kérlelhetetlen reggel szimbóluma.

— Ilyen késő van már? — kérdi egy álmos hang.

A nagy ablakok mögött ott lappang a kék reggel. Künn, a távoli körutakon, zúgó villámokocsik vágatnak.

— Gyerek az idő! — mondja a mester.

Azzal megint beszélni kezd. De maga is érzi, hogy ő többé már nem az, aki volt. A rakétái erőtlenül puffannak szét az asztal alatt. Ennek talán a szürke pénztárosnő az oka, aki szigorú anyóspillantásokat vet feléje.

Egyszerre hideg légáram csapja meg a mester arcát. Az ajtó megnyílt és egy hat láb magas, öreg katonatiszt lépett a kávéházba. Szolgálati egyenruha van rajta. Meglátszik az arcán, hogy egész éjszaka úgy aludt, mint a bunda és hogy egyenesen a hideg zuhany alól jön. Ez az ember szinte brutális módon egészséges, józan és tiszta benyomást tesz. Undorodva elfordítja a fejét, amikor meglátja a mester asztalán a boros üvegeket, azután leül és reggelit kér.

A mester kísérletet tesz, hogy megállítsa a múlt éjszakát. Bort rendel, feketekávé és szivart. De az éjszaka emberei között már bomladozni

kezd a fegyelem. Az úri korhelyek nem törődnek többet a mesterrel, hanem kedvetlen hangon és ásítózva hánytorgatják, hogy ki hány óráig alhatik még. Aztán hirtelen fölkerekednek és elmennek. A mester keserű mosollyal tekint utánuk, mint szökő jobbágysai után a bukott fejelelem.

Megint két reggeli vendég érkezik. Az egyik kereskedőnek, a másik ügyvédnek látszik. Valami hivatalos útra készülnek. Mialatt sietve megisszák reggeli kávéjukat, az ügyvéd bélyeges papírokat rakosgat, a másik pedig sopánkodva hajtogatja:

— Ki fizeti meg az időveszteségemet? Én nem loptam az időmet!

A gondolat, hogy valaki úgy fukarkodik az idővel, mint az uzsorás a pénzével, mélységesen leveri a mestert. Mintha csak szilveszteri harangok kongását hallotta volna.

A reggeli vendégek mind sűrűbben szállingóznak a kávéházba. Ezek a koránkelők különös, ellenszenves emberfaj. Ők a mohók, a törtető, a hivatalok és üzletek fantáziánélküli igazvonói, a karriércsinálók és vagyonszerzők. Ők azok, akik állati szorgalmukkal és szívóosságukkal csúffá teszik a genie fejedelmi előjogait. Egyenesen az ágyból jönnek és az arcuk oly ügyes, józan és durva, mint a frissen meszelt fal. Kutya-

futtába fölhabzsolják a reggelijüket, közbe falják az ujságokat, hogy megtudják, miként véledjenek az emberekről és az eseményekről. Lenéző és megbotránkozott pillantásokat vetnek az éjjeli emberek felé. És amint a mester újból beszélni kezd, tízen is rápisszennek az ujságjuk mögül.

A kíméletlen nappal meghódította már az egész kávéházat, csak a fürkében tartja magát még az éjszaka egy kis szigetje. A tegnapi emberek ott oly kopottan és bágyadtan kuporodnak egy csapatban, mint az álmos denevérek. Nem telik már semmi kedvük a virrasztásban, csak a kezdeményező tehetség hiánya tartja őket vissza attól, hogy hazamenjenek. A mester ropantul furcsa alakká vedlett. Megráncosodott és összelapult, mint a kilyukadt léggömb. A félarca kormos, az orra ferde, a szakállá pedig olyan, mintha kócból való volna.

A fiatalok közül az egyik megembereli magát és fölkel. Arra szedelőzködni kezdenek a többiek is. A mesteren nagy életundor vesz erőt. Szinte könyörög egyik-másiknak, hogy maradjon még. De ők, akik az éjjel boldogak voltak, hogy az asztalához engedte őket, most lerázzák magukról, mint a kullancsot és magára hagyják.

Most már végleg itt a holnap. A mester még egy kétségbeesett kísérletet tesz. Megtagadja ön-

magát és beáll reggeli vendégnek. Teát és ujságokat kér. A megalázkodása azonban hiábavaló.

A lapokból, melyeket átfut, csak úgy bömből feléje a nappal, az élet, a valóság, minden kicsinyességével, korlátoltságával, laposságával, nagyképűségével. A nappal az ő ellensége. Az élet az ő szegyene. A valóság örökös és gyötrelmes szemrehányás, mely elől a barnapiros, fantasztikus éjszakába szokott menekülni.

Egy vidéki asszonyság jön a kávéházba, két piros pofácskájú gyermekkel és egyenesen a mester asztalához telepedik. A gyermekek a nagyapjukról csacsognak, akivel ma találkozni fognak. Ez a családias motívum végleg megutáltatja a mesterrel a kávéházat. Fizet és elmegy.

Amint bizonytalan léptekkel igyekszik külvárosi lakása felé, megcsapja lelkét a friss levegő és ekkor egyszerre széthull és porrá lesz minden fölénye és ereje. Ő most már csak egy szegény vén korhely, aki megint átfecsegett egy éjszakát.



TARTALOM.

	Oldal
Napváros	5
A láthatatlan Pokorny	33
Bucentoro úr	88
Békák a kútban	114
A becsületes ifju	140
Rendeske és a művész	153
A rabszolga	164
Lozenkó	175
Holdas éjjel	190
Szilveszteréji lovasok	201
A mester	207

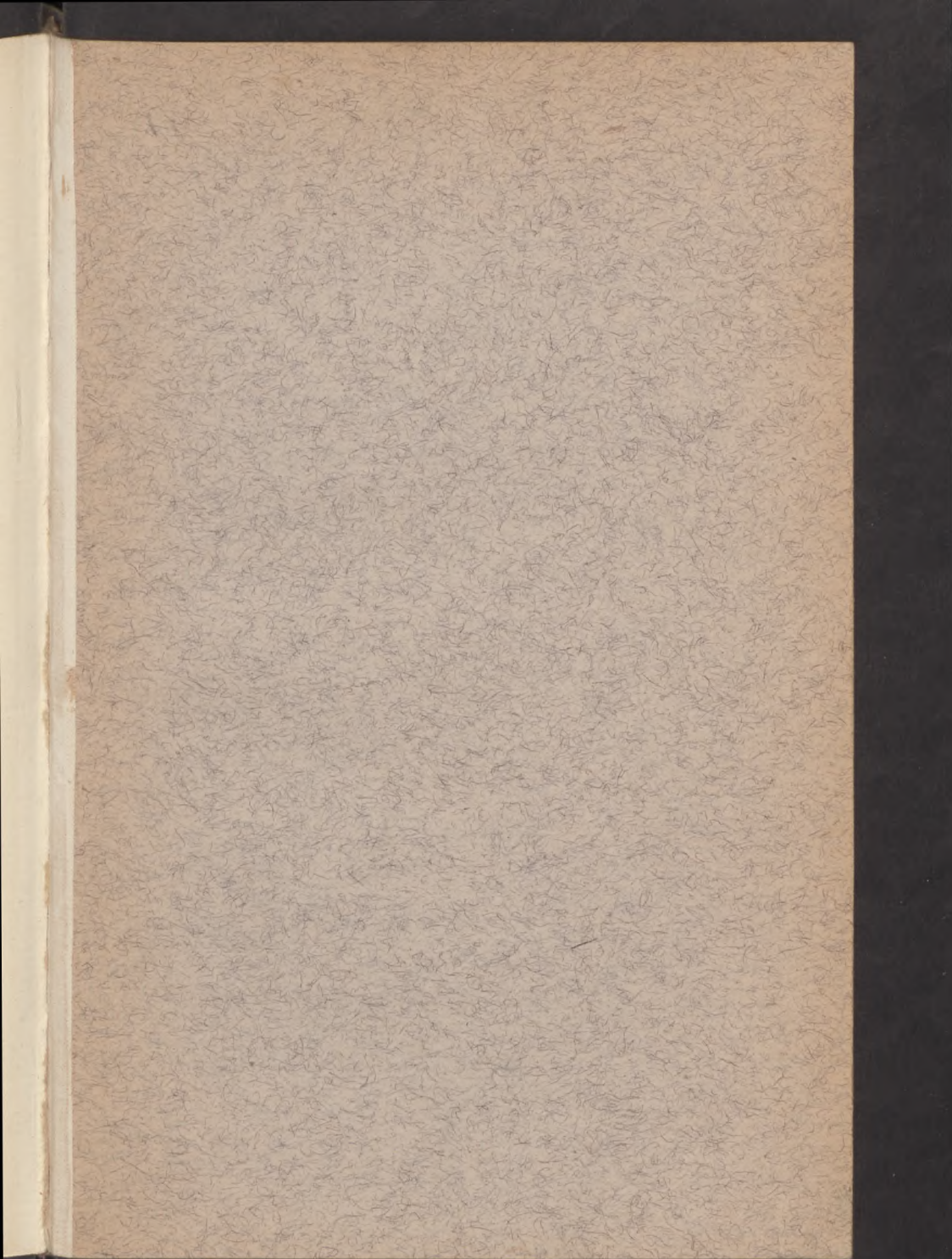


Singer és Wolfner kiadásai Budapest

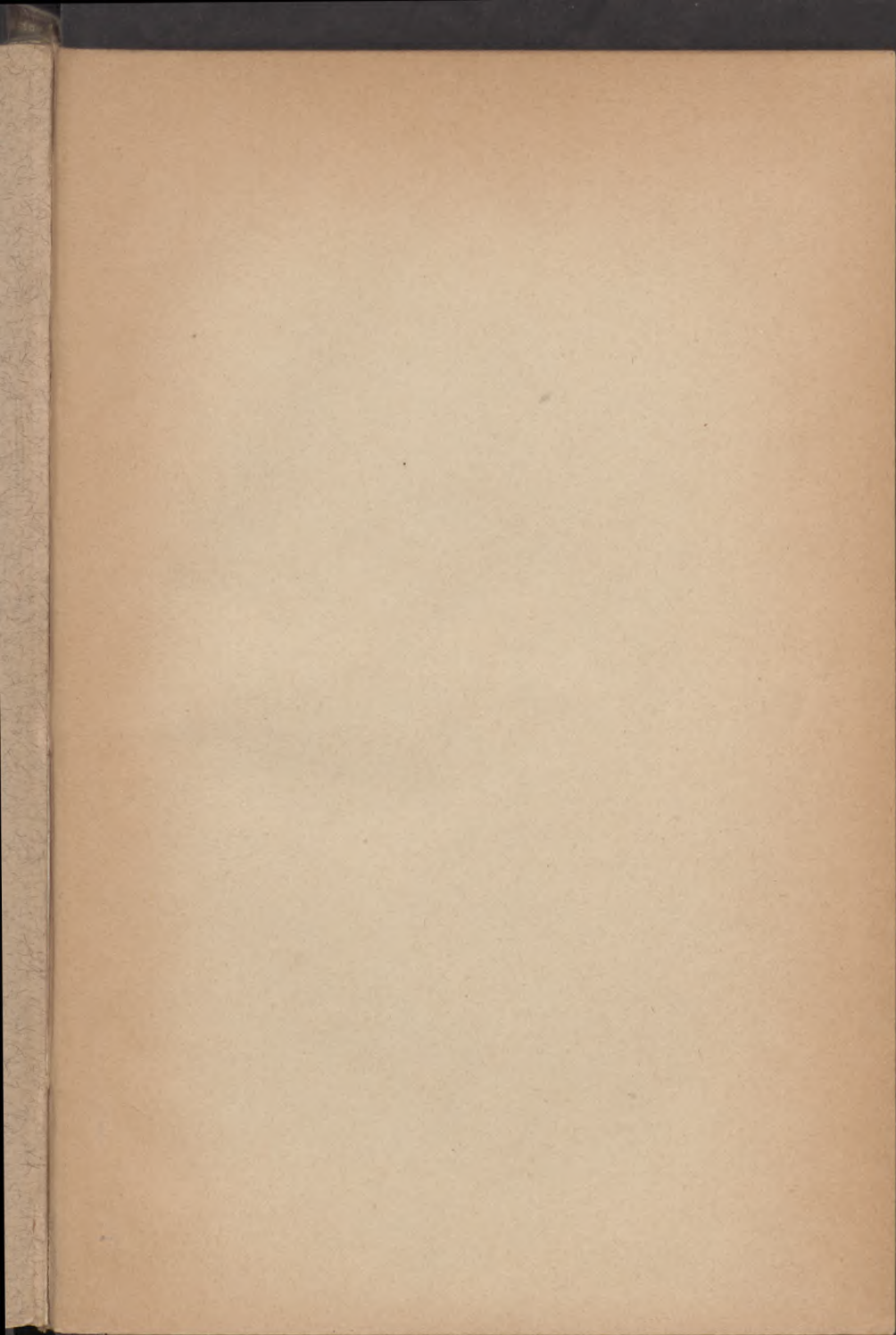
HERCZEG FERENC RÖNYVEI:

	füzet	díszk.
Mesék. Mühlbeck Károly rajzaival.		
Diszkötésben		8.—
Napváros. Elbeszélések	4.—	6.—
Szelek szárnyán	3.50	5.50
A királyné futárja. Regényes tört.		
Innocent és Mühlbeck rajzaival	4.—	6.—
A fehér páva. Kisvárosi történet..		3.50
Szerelmesek	4.—	6.—
A kivándorló	2.50	4.50
Kaland	4.—	6.—
Déryné ifjasszony	2.50	4.50
Lélekablás	3.50	5.50
Elbeszélések	3.20	5.20
Honszerző	4.—	6.—
Böske, Erzsi, Erzsébet	3.50	5.50
Andor és András	3.20	5.20
Pogányok, regény.	5.—	7.—
Idegenek között	2.80	4.80
Ocskay brigádéros	2.50	4.50
Arianna. Elbeszélések	3.—	5.—
Egy leány története	3.60	5.60
Gyurka és Sándor	3.—	5.—
Az első vihar. Színmű 4 felv. ..	2.50	4.50
Honthy háza. Színmű	2.50	4.50
Az első fecske és egyéb elbeszélések	3.—	5.—
Szabolcs házassága	3.20	5.20
A Gyurkovics fiúk	4.—	6.—
A Gyurkovics lányok	3.—	5.—
Napnyugati mesék	3.20	5.20
Simon Zsuzsa	3.60	5.60
A három testőr, vigjáték	2.50	4.50
Kéz kezet mos, vigjáték	2.50	4.50
Bizánc, színmű	2.50	4.50
A dolovai nábob leánya	2.50	4.50
Mutamur, elbeszélések	4.—	6.—
Fenn és lenn	4.—	6.—
Balaton rege, regényes vigjáték..	2.50	4.50

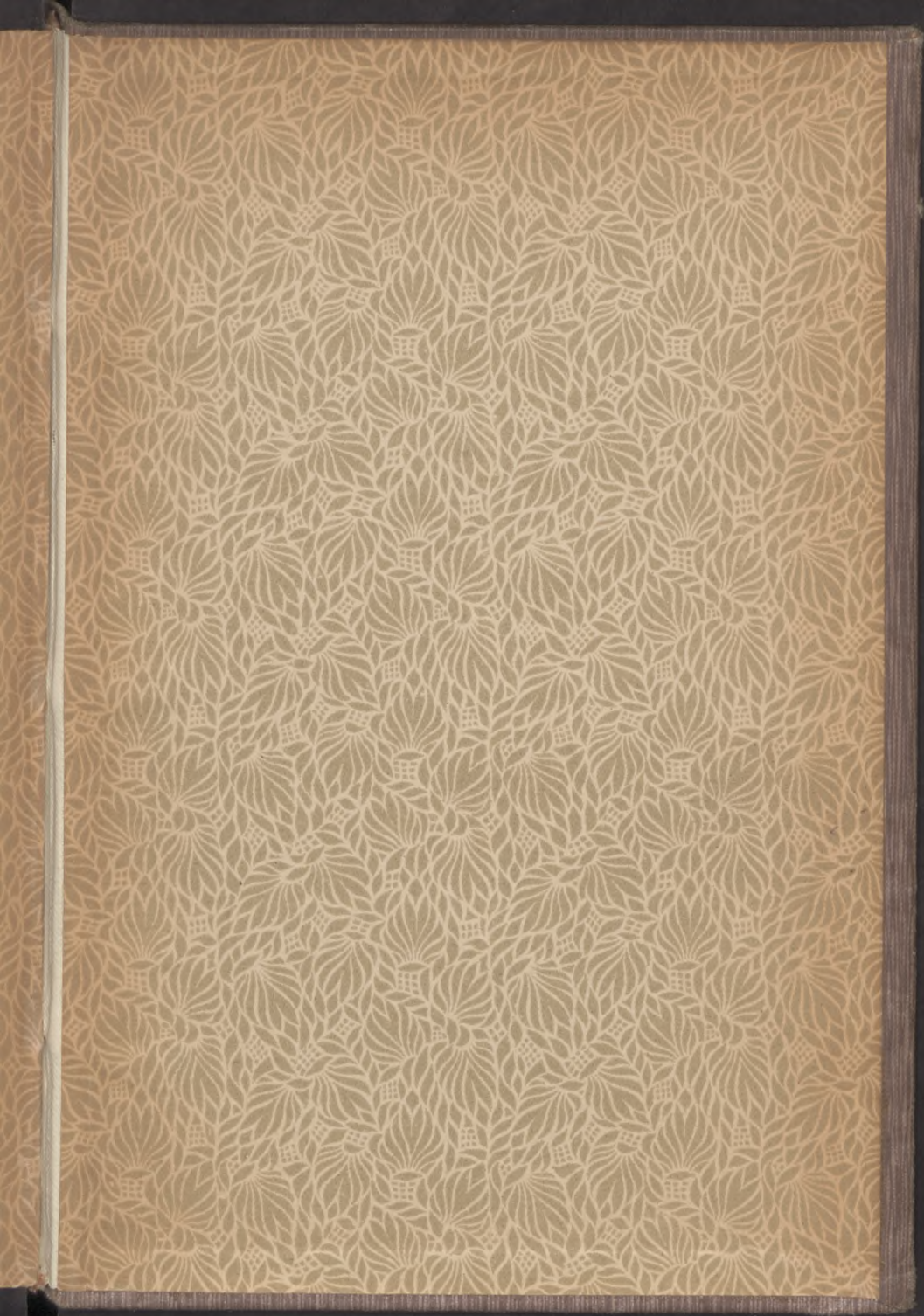








History of the
1





11585

49

HERCZEG
FERENC

SAPYAR

29